

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2019

ΜΑΪΟΣ 2019

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11

Αθήνα 106 72

www.hfisc.gr

T: 211 1039600

Φ: 210 3615531

e-mail: hfisc@hfisc.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2 παρ.6 του Ν.4270/2014, δημοσιοποιεί την Εαρινή Έκθεση του 2019 για τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές εξελίξεις. Σημειώνεται πως πληρέστερη εικόνα των εξελίξεων θα έχουμε μετά την κατάθεση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2020-2023, επί του οποίου το ΕΔΣ θα εκφράσει τη γνώμη του κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 42 παρ.4 του Ν.4270/2014.

Τα τελευταία δύο έτη η ελληνική οικονομία ανέκαμψε από βαθιά ύφεση, η οποία προκάλεσε την πτώση του ΑΕΠ κατά 26%, περίπου (2007-2016). Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η θετική τάση θα διατηρηθεί και η οικονομία θα συνεχίσει να μεγεθύνεται με αντίστοιχους ρυθμούς τα επόμενα χρόνια. Οι χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές φαίνεται να υιοθετούν ένα τέτοιο ευνοϊκό σενάριο για την ελληνική οικονομία, το οποίο αντανακλάται στη σημαντική αποκλιμάκωση του κόστους δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου.

Ο Τύπος συνηθίζει να αναφέρεται σε «καμπανάκια» ή «αστερίσκους» όταν θεσμοί όπως το ΕΔΣ επισημαίνουν προκλήσεις ή ακόμα και κινδύνους για την ελληνική οικονομία. Υπό αυτή την έννοια εστιάζω σε δύο μελλοντικές προκλήσεις:

Α) την ανάγκη για επιτάχυνση των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και τη συνεπακόλουθη αύξηση της συμβολής των επενδύσεων στη διαμόρφωση του ελληνικού ΑΕΠ, η οποία μετά από οκτώ έτη εφαρμογής «προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής» εξακολουθεί να παραμένει πολύ χαμηλή.

Β) τον προσεκτικό σχεδιασμό των όποιων επεκτατικών δημοσιονομικών πολιτικών οι οποίες αφενός θα έχουν υπολογίσιμο αναπτυξιακό και κοινωνικό χαρακτήρα, αφετέρου δεν θα θέτουν σε κίνδυνο την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Αθήνα, 31 Μαΐου 2019

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

Παναγιώτης Κορλίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I:	7
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2018-2019	7
1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2018	7
1.1. Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2018 σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)	7
<i>Ένθετο I: Η μεθοδολογία για τα πρωτογενή πλεονάσματα</i>	8
1.2. Κρατικός Προϋπολογισμός & υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης	10
1.2.1. Κρατικός Προϋπολογισμός	10
1.2.2. Νομικά Πρόσωπα & ΔΕΚΟ	17
1.2.3. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)	18
1.2.4. Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)	19
2. Εξέλιξη Προϋπολογισμού Α' τριμήνου 2019	21
2.1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)	21
2.2. Οι δημοσιονομικές προβλέψεις 2019: Μια πρώτη αξιολόγηση	23
3. Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, απαιτήσεων και εγγυήσεων ελληνικού Δημοσίου	26
3.1. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις	26
3.2. Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου	27
3.3. Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου	29
4. Δημόσιο χρέος	32
<i>Ένθετο II: Η εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων για το χρέος</i>	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:	36
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2018-2019	36
1. Μακροοικονομικά αποτελέσματα 2018	36
1.1. Ανάλυση της αύξησης του ΑΕΠ σε συνιστώσες	36
1.2. Απόκλιση προβλέψεων και πραγματοποιήσεων	39
1.3. Λοιπές μακροοικονομικές εξελίξεις 2018	40
1.3.1. Πληθωρισμός	40
1.3.2. Απασχόληση	42
1.3.3. Κλαδικές εξελίξεις	44
1.3.4. Ισοζύγιο πληρωμών	45
<i>Ένθετο III: Αναθεώρηση στοιχείων και αποκλίσεις στο ισοζύγιο πληρωμών</i>	48
2. Τρέχουσες μακροοικονομικές εξελίξεις & πρόδρομοι δείκτες	51
2.1. Πληθωρισμός	51
2.2. Απασχόληση	52

2.3. Οικονομική συγκυρία & μεταποίηση	54
2.4. Ισοζύγιο πληρωμών	56
3. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις 2019: Μια πρώτη αξιολόγηση.....	59
3.1. Προβλέψεις για το ελληνικό ΑΕΠ: Εγχώριοι και διεθνείς φορείς	59
Ένθετο IV: Προβλέψεις του ΕΔΣ.....	61
3.2. Συνιστώσες του ΑΕΠ και μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας.	62
3.3. Μακροοικονομικές αβεβαιότητες για το 2019	64

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Πρωτογενή πλεονάσματα 2018.....	8
Πίνακας 2: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2018 (εκατ. ευρώ) ..	10
Πίνακας 3: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2018 (εκατ. ευρώ).....	13
Πίνακας 4: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2017-2018 (εκατ. ευρώ).....	15
Πίνακας 5: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ 2018 (εκατ. ευρώ).....	16
Πίνακας 6: Ταμειακό αποτέλεσμα των Νομικών Προσώπων και Επαναταξινομημένων ΔΕΚΟ (εκατ. ευρώ)	18
Πίνακας 7: Ταμειακό αποτέλεσμα των ΟΤΑ (εκατ. ευρώ)	19
Πίνακας 8: Ταμειακό αποτέλεσμα των ΟΚΑ (εκατ. ευρώ).....	20
Πίνακας 9: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ το πρώτο τρίμηνο του 2019 (εκατ. ευρώ)	22
Πίνακας 10: Προβλέψεις για τα δημοσιονομικά μεγέθη 2019	23
Πίνακας 11: Προβλέψεις και πραγματοποιήσεις για το πρωτογενές πλεόνασμα 2016-2018 (% του ΑΕΠ)	24
Πίνακας 12: Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 31/3/2019	30
Πίνακας 13: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία (2018).....	38
Πίνακας 14: Αριθμός εργαζομένων (σε χιλ.) ανά είδος απασχόλησης (πλήρης/μερική)	42
Πίνακας 15: Αριθμός ανέργων ανά διάρκεια ανεργίας (σε χιλ.).....	43
Πίνακας 16: Διάρθρωση του ισοζυγίου αγαθών & υπηρεσιών (εκατ. ευρώ).....	49
Πίνακας 17: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2019, σύμφωνα με εγχώριους φορείς (σταθερές τιμές 2010)	59
Πίνακας 18: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2019, σύμφωνα με διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)	60
Πίνακας 19: Προβλέψεις για την ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ.....	63
Πίνακας 20: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες	64

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Αποκλίσεις στην εκτέλεση των εσόδων προ επιστροφών φόρων και των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ 2018 (έναντι των στόχων), σε % (σωρευτικά στοιχεία).....	11
Διάγραμμα 2: Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων της 2015- Μάρτιος 2019 (εκατ. ευρώ)	26
Διάγραμμα 3: Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογουμένων προς το δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις. Στοιχεία ετών 2014-2018 (εκατ. ευρώ)	28
Διάγραμμα 4: Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογουμένων προς το δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις. Στοιχεία Ά τριμήνου ετών 2015-2019 (εκατ.ευρώ)	29
Διάγραμμα 5: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ΕΔ για φυσικά πρόσωπα και ιδιωτικές επιχειρήσεις 2009-Μάρτιος 2019	31
Διάγραμμα 6: Εξέλιξη χρέους Γενικής Κυβέρνησης 2010-2018 και προβλέψεις 2019-2022 (% του ΑΕΠ)	32
Διάγραμμα 7: Αποδόσεις 10ετούς ομολόγου ελληνικού Δημοσίου 2010-2019.....	35
Διάγραμμα 8: ΑΕΠ 2008-2018 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %).....	36
Διάγραμμα 9: Βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ 2018 (εκατ. ευρώ και % μεταβολής σε σχέση με το 2017).....	37
Διάγραμμα 10: Μερίδιο παγίων επενδύσεων στο ΑΕΠ (% του ΑΕΠ) - επιλεγμένες οικονομίες 2007-2018.....	38
Διάγραμμα 11: Μεταβολή του ΑΕΠ για το 2018 & οι αντίστοιχες προβλέψεις.....	39
Διάγραμμα 12: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ)	40
Διάγραμμα 13: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή και δομικός πληθωρισμός	41
Διάγραμμα 14: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή Ελλάδας και ευρωζώνης.....	41
Διάγραμμα 15: Εξέλιξη απασχόλησης και ποσοστού ανεργίας.....	42
Διάγραμμα 16: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.....	43
Διάγραμμα 17: Προστιθέμενη αξία κλάδων κατά έτος: 2016-2018 (σταθερές τιμές προηγούμενου έτους, εκατ. ευρώ)	44
Διάγραμμα 18: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)	45
Διάγραμμα 19: Ισοζύγιο αγαθών (εκατ. ευρώ).....	46
Διάγραμμα 20: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών (εκατ. ευρώ)	46
Διάγραμμα 21: Ισοζύγιο υπηρεσιών (εκατ. ευρώ)	47
Διάγραμμα 22: Ξένες άμεσες επενδύσεις (εκατ. ευρώ)	47
Διάγραμμα 23: Αποκλίσεις ισοζυγίων αγαθών & υπηρεσιών μεταξύ ΤτΕ και ΕΛΣΤΑΤ (εκατ. ευρώ & % ΑΕΠ)	49
Διάγραμμα 24: Εν.ΔΤΚ και δομικός πληθωρισμός (ετήσιες % μεταβολές)	51
Διάγραμμα 25: Ανάλυση μεταβολής Εν.ΔΤΚ Απριλίου 2019 (ετήσιες % μεταβολές)	52
Διάγραμμα 26: Αριθμός απασχολούμενων και ποσοστό ανεργίας.....	52
Διάγραμμα 27: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (Ιανουάριος-Μάρτιος)	53
Διάγραμμα 28: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος και Επιχειρηματικών Προσδοκιών (εποχικά προσαρμοσμένοι)	54

Διάγραμμα 29: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία	55
Διάγραμμα 30: Επιμέρους τομείς του «Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής»	55
Διάγραμμα 31: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη μεταποίηση (manufacturing Purchasing Managers' Index - PMI)	56
Διάγραμμα 32: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Μαρτίου (εκατ. ευρώ)	57
Διάγραμμα 33: Ισοζύγια αγαθών και υπηρεσιών Ιανουαρίου-Μαρτίου (εκατ. ευρώ)	57
Διάγραμμα 34: Προβλέψεις μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ 2019 & 2020.....	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I:

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2018-2019

1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2018

- Πρωτογενές πλεόνασμα για το 2018 της τάξης του 4,3%· υπέρβαση του στόχου κατά σχεδόν 1,5 δισ. ευρώ.
- Ενίσχυση εισπράξεων άμεσων και έμμεσων φόρων σε σχέση με το 2017.
- Η μεγαλύτερη συνεισφορά στα αυξημένα έσοδα προέρχεται από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και τον ΦΠΑ.
- Οι δαπάνες παρέμειναν σχεδόν στα επίπεδα του 2017 με αυξομειώσεις στις επιμέρους κατηγορίες· υψηλότερα οι πληρωμές για πρωτογενείς δαπάνες, χαμηλότερα οι καταβολές τόκων.
- Υστέρηση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων έναντι του στόχου, για ένα ακόμα έτος.
- Μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 1,3 δισ. ευρώ περίπου σε σχέση με το 2017.
- Οι υψηλές εισπράξεις ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων συνέβαλαν στην υπέρβαση των δημοσιονομικών στόχων του 2018.

1.1. Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2018 σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)

Το έτος 2018, ο προϋπολογισμός ΓΚ, για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, κατέγραψε πλεονασματικό ισοζύγιο. Ειδικότερα, το πλεόνασμα της ΓΚ, σε εθνολογιστική βάση (κατά ESA 2010), ανήλθε σε 1.991 εκατ. ευρώ ή 1,1% του ΑΕΠ, έναντι πλεονάσματος ύψους 0,7% του ΑΕΠ το 2017 και 0,5% του ΑΕΠ το 2016. Το εν λόγω αποτέλεσμα αποτελεί την ισχυρότερη δημοσιονομική επίδοση που κατέγραψε η ΓΚ το διάστημα 1995-2018 (για το οποίο υπάρχουν απολογιστικά στοιχεία). Η διεύρυνση του πλεονάσματος σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη αντικατοπτρίζει τη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας, την αύξηση της απασχόλησης, αλλά και την αυξημένη αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Επιπλέον, θετική επίδραση στο αποτέλεσμα της ΓΚ για το 2018 είχαν οι εξής παράγοντες: α) η περαιτέρω μείωση του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων), β) η μείωση των λειτουργικών δαπανών και γ) η μείωση των δημόσιων επενδύσεων¹.

Ακόμη υψηλότερη σε ετήσια βάση ήταν η αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος της ΓΚ, αφού σε αυτό δεν λαμβάνονται υπόψη οι δαπάνες για τόκους οι οποίες

¹ Το 2018, οι δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου διαμορφώθηκαν στα 5.601 εκατ. ευρώ και ήταν μειωμένες κατά 2.254 εκατ. ευρώ συγκριτικά με το 2017 και κατά 505 εκατ. ευρώ συγκριτικά με το 2016. Ωστόσο, σε ταμειακή βάση το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων κατέγραψε αύξηση σε σχέση με το 2017 κατά 287 εκατ. ευρώ (βλ. ενότητα 1.2.1.).

παρουσίασαν άνοδο το 2018². Πιο συγκεκριμένα, το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ, σε εθνικολογιστική βάση (ESA 2010), διαμορφώθηκε σε 8.149 εκατ. ευρώ ή 4,4% του ΑΕΠ, έναντι πρωτογενούς πλεονάσματος ύψους 3,9% του ΑΕΠ το 2017. Το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ, σύμφωνα με τους όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας», διαμορφώθηκε στο 4,3% του ΑΕΠ, δηλαδή σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο του στόχου (3,5% του ΑΕΠ). Σημειώνεται ότι το πραγματοποιηθέν πρωτογενές αποτέλεσμα ήταν υψηλότερο (κατά 0,32% του ΑΕΠ) και σε σχέση με το προβλεπόμενο στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2019. Η προαναφερόμενη θετική απόκλιση οφείλεται στη διαμόρφωση των δαπανών της ΓΚ σε επίπεδο χαμηλότερο από το προβλεπόμενο, ιδίως των δαπανών για το ΠΔΕ.

Αντίθετα, σε ταμειακή βάση, το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ εμφάνισε επιδείνωση έναντι του 2017 και ανήλθε στο 3% του ΑΕΠ. Η εν λόγω επιδείνωση πηγάζει από την αύξηση των πρωτογενών δαπανών της ΓΚ, κατά 1,4%. Στον αντίποδα, τα ταμειακά έσοδα της ΓΚ αυξήθηκαν ελαφρώς σε ετήσια βάση, κατά 0,5%, παρά το γεγονός ότι το 2018 δεν εισπράχθηκαν σημαντικά έσοδα αποκρατικοποιήσεων. Υπενθυμίζεται ότι τα ταμειακά έσοδα του έτους 2017 είχαν ενισχυθεί ιδιαίτερα από την είσπραξη του ποσού των 1.234 εκατ. ευρώ από τη Fraport ως αντάλλαγμα για την εκχώρηση των 14 περιφερειακών αεροδρομίων. Η σχετική είσπραξη έχει καταχωρισθεί στην κατηγορία των πωλήσεων μη χρηματοοικονομικών παγίων (Πίνακας 2).

Ένθετο Ι: Η μεθοδολογία για τα πρωτογενή πλεονάσματα

Πίνακας 1: Πρωτογενή πλεονάσματα 2018

Δημοσιονομικό αποτέλεσμα	Σε εκατ. ευρώ	% του ΑΕΠ
Πρωτογενές πλεόνασμα ΚΠ σε ταμειακή βάση ^Α	3.237	1,75%
Πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ σε ταμειακή βάση ^Α	5.628	3,0%
Πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση (κατά ESA 2010) ^Β	8.149	4,4%
Πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ σύμφωνα με τους όρους Ενισχυμένης Εποπτείας ^Γ	7.943	4,3%

Πηγή: ΥΠΟΙΚ και ΕΛΣΤΑΤ.

Α. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ταμειακής βάσης, τα έσοδα καταγράφονται τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η είσπραξη και αντίστοιχα οι δαπάνες τη χρονική στιγμή που πραγματοποιείται η πληρωμή.

Β. Για τον υπολογισμό του αποτελέσματος της ΓΚ σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010), οι δαπάνες καταγράφονται τη χρονική στιγμή

² Το 2018 αυξήθηκαν οι δεδουλευμένοι τόκοι της ΓΚ, ενώ αντίθετα μειώθηκαν οι ταμειακοί, συγκριτικά με το 2017. Η προκύπτουσα διαφορά δεδουλευμένων-ταμειακών τόκων οφείλεται κυρίως στο πρόγραμμα ανταλλαγής (swap) ομολόγων που πραγματοποιήθηκε τα τέλη Νοεμβρίου του 2017 και αφορούσε την ανταλλαγή μεγάλου μέρους των ομολόγων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του χρέους το 2012 (PSI) με νέους τίτλους μεγαλύτερης διάρκειας. Το προαναφερόμενο πρόγραμμα συνέβαλε στη χρονική μετατόπιση της πληρωμής των τοκομεριδίων των εν λόγω ομολόγων.

που γεννιέται η υποχρέωση πληρωμής και όχι όταν πραγματοποιείται η πληρωμή. Επομένως, παράγοντες, όπως το απόθεμα των απλήρωτων οφειλών της ΓΚ και των εκκρεμών επιστροφών φόρων, οι δεδουλευμένοι τόκοι, οι φυσικές παραλαβές των εξοπλιστικών προγραμμάτων του ΥΠΕΘΑ, παρόλο που δεν έχουν επίδραση στο ταμειακό αποτέλεσμα του ΚΠ και της ΓΚ, λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση (κατά ESA 2010). Ως αποτέλεσμα η μετάβαση από το ταμειακό αποτέλεσμα στο εθνικολογιστικό απαιτεί την πραγματοποίηση μιας σειράς εθνικολογιστικών προσαρμογών. Αντίστοιχα, γίνονται ορισμένες εθνικολογιστικές προσαρμογές και στο σκέλος των εσόδων για τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, για τον ΕΝΦΙΑ, για τις προκαταβολές από την ΕΕ κ.ά. Επομένως, λόγω των προαναφερόμενων αναγκαίων εθνικολογιστικών προσαρμογών, το συνολικό και το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση διαφέρει από το ταμειακό. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεγάλη μείωση του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ ή/και των εκκρεμών επιστροφών φόρων σε σχέση με το προηγούμενο έτος οδηγεί σε βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση. Αντίθετα, η διαμόρφωση των δεδουλευμένων τόκων, παραδείγματος χάρη, σε υψηλότερο επίπεδο από τους ταμειακούς έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση του αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση.

Γ. Για τον υπολογισμό του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σύμφωνα με τους όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, γίνονται ορισμένες επιπλέον προσαρμογές τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών. Ειδικότερα, στο πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ σύμφωνα με τους όρους Ενισχυμένης Εποπτείας δεν λαμβάνονται υπόψη τα έσοδα από ANFA και SMPs, η επίπτωση του προγράμματος στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το σύνολο σχεδόν των εσόδων αποκρατικοποιήσεων και οι μη αντικριζόμενες δαπάνες για μεταναστευτικές ροές.

Ειδικότερα, το δωδεκάμηνο του 2018, τα έσοδα της ΓΚ (άνευ πωλήσεων μη χρηματοοικονομικών παγίων) αυξήθηκαν κατά 2%. Το γεγονός αυτό δείχνει, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση σε σχέση με το 2017 του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση και κατά τους όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας», παρά την ταμειακή επιδείνωσή του. Η αύξηση των εσόδων της ΓΚ προήλθε κατά κύριο λόγο από την αύξηση των δύο κυριότερων κατηγοριών εσόδων της ΓΚ, πρωτίστως των φορολογικών εσόδων (μετ' επιστροφών) (κατά 2.131 εκατ. ευρώ) και δευτερευόντως των ασφαλιστικών εισφορών (κατά 624 εκατ. ευρώ). Πάντως ως ποσοστό του ΑΕΠ τα έσοδα από τις προαναφερόμενες κατηγορίες παρέμειναν σχεδόν σταθερά το 2018, στο 38%.

Σχετικά με τις πρωτογενείς δαπάνες της ΓΚ, την υψηλότερη αύξηση σε ετήσια βάση παρουσίασαν οι δαπάνες για αμοιβές προσωπικού (κατά 659 εκατ. ευρώ). Η ανωτέρω αύξηση προκλήθηκε από τους εξής παράγοντες: α) την καταβολή, εντός του μηνός Δεκεμβρίου, εφάπαξ χρηματικών ποσών σε εν ενεργεία δημόσιους λειτουργούς, β) την αύξηση των καταβληθεισών από το κράτος εργοδοτικών εισφορών για τους δημοσίους υπαλλήλους, γ) την αναμόρφωση των ειδικών μισθολογίων και δ) τον μειωμένο αριθμό των αποχωρήσεων λόγω συνταξιοδότησης. Αυξημένες παρουσιάστηκαν και οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές, παρά τη μεγάλη

μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης, λόγω των αυξημένων δαπανών για επίδομα παιδιού και ΚΕΑ. Στον αντίποδα, την υψηλότερη μείωση κατά 352 εκατ. ευρώ παρουσίασαν οι δαπάνες για επιδοτήσεις.

Πίνακας 2: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης 2018 (εκατ. ευρώ)

	Ιαν.-Δεκ. 2017	Ιαν.-Δεκ. 2018	Δ	Δ%
Έσοδα	79.660	80.067	407	0,5%
Φόροι	47.790	49.924	2.134	4,5%
Ασφαλιστικές εισφορές	20.715	21.339	624	3,0%
Μεταβιβάσεις	5.435	4.072	-1.363	-25,1%
Πωλήσεις μη χρημ/κών παγίων	1.258	86	-1.172	-93,2%
Λοιπά Έσοδα	4.462	4.646	184	4,1%
Δαπάνες	78.998	79.197	199	0,3%
Αμοιβές προσωπικού	16.213	16.872	659	4,1%
Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	7.278	7.314	36	0,5%
Τόκοι καταβληθέντες	5.559	4.758	-801	-14,4%
Επιδοτήσεις	1.837	1.485	-352	-19,2%
Μεταβιβάσεις	4.188	4.715	527	12,6%
Κοινωνικές παροχές	39.091	39.414	323	0,8%
Εκ των οποίων: Συντάξεις	29.997	29.499	-499	-1,7%
Αγορές μη χρημ/κών παγίων	4.805	4.629	-176	-3,7%
Λοιπές δαπάνες	27	10	-17	-63,0%
Ισοζύγιο (πλεόνασμα(+))	662	870	208	31,4%
Ως % του ΑΕΠ	0,4%	0,5%	0,1%	
Πρωτογενές Πλεόνασμα	6.221	5.628	-593	-9,5%

Πηγή: Δελτία Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης 2019, σε ταμειακή βάση.

1.2. Κρατικός Προϋπολογισμός & υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

1.2.1. Κρατικός Προϋπολογισμός

Το 2018, ο ΚΠ εμφάνισε έλλειμμα ύψους 2.316 εκατ. ευρώ, συγκριτικά με έλλειμμα ύψους 4.268 εκατ. ευρώ, την αντίστοιχη περίοδο του 2017³. Το βελτιωμένο αποτέλεσμα του ΚΠ είναι απόρροια: α) της μείωσης σε ετήσια βάση των δαπανών για επιστροφές φόρων, κατά 1.680 εκατ. ευρώ, β) της αύξησης των εσόδων του ΤΠ (άνευ αποκρατικοποιήσεων) κατά 1.411 εκατ. ευρώ και γ) της μείωσης των δαπανών για τόκους, κατά 654 εκατ. ευρώ. Αντίθετα, αύξηση κατέγραψαν οι πρωτογενείς δαπάνες του ΤΠ και σε μικρότερο βαθμό οι δαπάνες του ΠΔΕ. Αντίστοιχα, βελτιωμένο

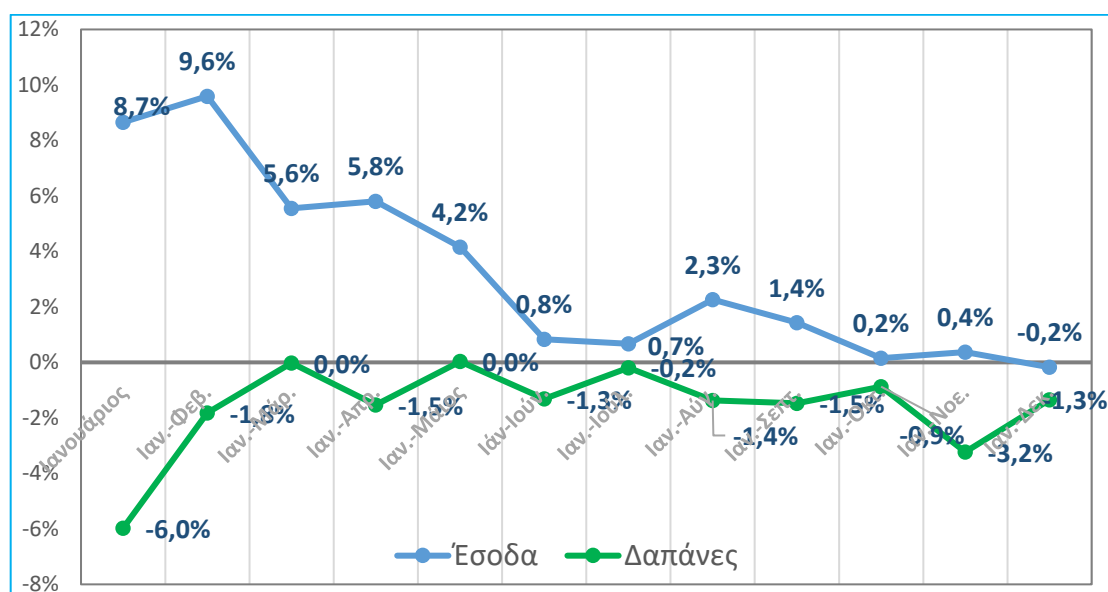
³ Στοιχεία σε προσαρμοσμένη ταμειακή βάση.

εμφανίστηκε το 2018 και το πρωτογενές αποτέλεσμα του ΚΠ, το οποίο ανήλθε σε 3.237 εκατ. ευρώ, έναντι 1.940 εκατ. ευρώ το 2017.

Συγκριτικά με τον στόχο⁴, το έλλειμμα του ΚΠ το 2018 εμφανίστηκε υψηλότερο κατά 406 εκατ. ευρώ. Το επιδεινούμενο, έναντι του στόχου, αποτέλεσμα του ΚΠ οφείλεται κυρίως στην υστέρηση σε σχέση με τον στόχο που κατέγραψαν τόσο οι εισροές από την ΕΕ για το ΠΔΕ όσο και τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, κατά 1.457 εκατ. ευρώ και κατά 1.133 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Στον αντίποδα, οι μειωμένες δαπάνες για επιστροφές φόρων, καθώς και η διαμόρφωση σε επίπεδο χαμηλότερο σε σχέση με το στόχο των δαπανών του ΚΠ, τόσο των πρωτογενών όσο και των δαπανών του ΠΔΕ συνέβαλαν στη συγκράτηση της αρνητικής απόκλισης έναντι του στόχου.

Στο Διάγραμμα 1, όπου απεικονίζεται η απόκλιση των εσόδων του ΤΠ (προ επιστροφών και άνευ αποκρατικοποιήσεων) και των πρωτογενών δαπανών έναντι των στόχων, φαίνεται ότι τα έσοδα του ΤΠ σε επίπεδο δωδεκαμήνου σχεδόν ευθυγραμμίζονται με τον στόχο, σε αντίθεση με τις πρωτογενείς δαπάνες που υπολείπονται του στόχου κατά 1,3%.

Διάγραμμα 1: Αποκλίσεις στην εκτέλεση των εσόδων προ επιστροφών φόρων⁽¹⁾ και των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ 2018 (έναντι των στόχων⁽²⁾), σε % (σωρευτικά στοιχεία).

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων των Μηνιαίων Δελτίων Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2018.

(1) Δεν συμπεριλαμβάνονται τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων.

(2) Οι στόχοι αφορούν σε μεγέθη προσαρμοσμένα στα συνολικά, όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2018 (για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου), του ΜΠΔΣ 2019-2022 (για την περίοδο Μαΐου-Σεπτεμβρίου) και της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2019 (για την περίοδο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου).

⁴ Όπως προσδιορίστηκε στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2019.

Έσοδα

Τα έσοδα του ΤΠ (προ επιστροφών φόρων και συμπεριλαμβανομένων των εσόδων αποκρατικοποιήσεων) κατέγραψαν αύξηση κατά 388 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το 2017, αλλά υστέρηση έναντι του στόχου κατά 1.229 εκατ. ευρώ (Πίνακας 3). Στην υπέρβαση των περυσινών εισπράξεων συνέβαλαν κατά κύριο λόγο τα αυξημένα φορολογικά έσοδα, πρωτίστως από έμμεσους φόρους και δευτερευόντως από άμεσους φόρους. Η υστέρηση έναντι του στόχου οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, σχεδόν εξ ολοκλήρου στα μειωμένα έσοδα αποκρατικοποιήσεων⁵.

Οι εισπράξεις από άμεσους φόρους υπερέβησαν τις αντίστοιχες εισπράξεις του προηγούμενου έτους κατά 264 εκατ. ευρώ ή 1,3%, αλλά ήταν οριακά μειωμένες κατά 84 εκατ. ευρώ ή 0,4% σε σχέση με τον στόχο. Η αύξηση αυτή προήλθε αποκλειστικά από τις αυξημένες εισπράξεις από φόρο εισοδήματος. Ειδικότερα, τα έσοδα από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) αυξήθηκαν κατά 3,9% έναντι του 2017, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων από τον φόρο στο εισόδημα από μισθούς και συντάξεις που εισπράττεται με τη μορφή παρακράτησης⁶. Αντίστοιχα, αυξημένες κατά 6% ήταν και οι εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων (ΦΕΝΠ), λόγω κυρίως των αυξημένων κερδών των επιχειρήσεων. Τέλος, άνοδος παρατηρήθηκε το 2018 και στα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος ειδικών κατηγοριών, παρά τη μείωση των εσόδων από φόρο επί των τόκων των καταθέσεων.

Αντίθετα, τα έσοδα από τις λοιπές μείζονες κατηγορίες άμεσων φόρων ακολούθησαν πτωτική πορεία το 2018. Πιο συγκεκριμένα, την υψηλότερη μείωση, κατά 8,6% σε ετήσια βάση παρουσίασαν τα έσοδα από άμεσους φόρους ΠΟΕ, ακολουθούμενα από τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους, κατά 5%. Η κάμψη των εσόδων από άμεσους φόρους ΠΟΕ μπορεί να αποδοθεί στην επίδραση του έτους βάσης, καθώς τα έσοδα του 2017 από τη συγκεκριμένη πηγή είχαν ενισχυθεί ιδιαίτερα από την υπαγωγή αρκετών φορολογουμένων στη ρύθμιση για την οικειοθελή αποκάλυψη της φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών. Σημειώνεται ότι τα έσοδα από άμεσους φόρους ΠΟΕ αποτελούν τη μοναδική μείζονα κατηγορία άμεσων φόρων που παρουσιάζει σημαντική αρνητική απόκλιση (κατά 9%) έναντι του στόχου. Τέλος, τα έσοδα από φόρους περιουσίας σημείωσαν ελαφριά πτώση σε ετήσια βάση και ήταν ευθυγραμμισμένα με τον στόχο.

⁵ Επισημαίνεται ότι εισπράχθηκε εν τέλει το 2019 το πόσο των 1.115 εκατ. ευρώ που αφορά σε επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών για 20 έτη, και όχι το 2018 όπως είχε προβλεφθεί στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2019.

⁶ Η αύξηση των εσόδων από τη συγκεκριμένη υποκατηγορία είναι αποτέλεσμα: α) της κατάργησης από 1/1/2018 της έκπτωσης του 1,5% στην παρακράτηση φόρου εισοδήματος για μισθωτούς και συνταξιούχους, β) της επιβολής παρακράτησης φόρου 5% και για τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου με συμβάσεις διάρκειας μικρότερης του έτους που αμείβονται με ημερομίσθιο, καθώς και για τους ξεναγούς, γ) της παρακράτησης φόρου που επιβλήθηκε στα εφάπαξ χρηματικά ποσά που καταβλήθηκαν στους εν ενεργεία και συνταξιούχους δημόσιους λειτουργούς (Άρθρα 10-15 του Ν. 4575/2018).

Πίνακας 3: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2018 (εκατ. ευρώ)

Κατηγορίες εσόδων	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			% Μεταβολής & Απόκλισης Στόχων-Πραγματοποιήσεων	
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις		
	2017	2018	Π/Υ 2019	2018/2017	2018/Π/Υ
I. Καθαρά Έσοδα ΚΠ (II+IV)	51.422	53.680	55.163	4,4%	-2,7%
II. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	48.973	51.041	51.308	4,2%	-0,5%
<i>Επιστροφές φόρων</i>	5.360	3.680	4.642	-31,3%	-20,7%
III. Έσοδα ΤΠ	54.333	54.721	55.950	0,7%	-2,2%
1. Άμεσοι Φόροι	20.622	20.886	20.970	1,3%	-0,4%
Φόροι στο εισόδημα	12.973	13.563	13.459	4,5%	0,8%
Φόροι στην περιουσία	3.254	3.217	3.201	-1,1%	0,5%
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.930	1.764	1.939	-8,6%	-9,0%
Λοιποί άμεσοι φόροι	2.465	2.342	2.371	-5,0%	-1,2%
2. Έμμεσοι Φόροι	26.941	27.966	27.861	3,8%	0,4%
Φόροι συναλλαγών	16.398	16.885	16.827	3,0%	0,3%
<i>(εκ των οποίων: ΦΠΑ)</i>	15.790	16.220	16.161	2,7%	0,4%
Φόροι κατανάλωσης	9.207	9.485	9.548	3,0%	-0,7%
<i>(εκ των οποίων: ΕΦΚ καυσίμων)</i>	4.390	4.257	4.289	-3,0%	-0,7%
<i>(εκ των οποίων ΕΦΚ καπνού κλπ)</i>	2.672	2.893	2.972	8,3%	2,7%
<i>(εκ των οποίων τέλη κυκλοφορίας)</i>	1.151	1.168	1.155	1,5%	1,1%
<i>(εκ των οποίων λοιποί φόροι κατανάλωσης)</i>	334	482	435	44,3%	10,8%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	965	1.139	1.075	18,0%	6,0%
Λοιποί έμμεσοι φόροι	371	457	411	23,2%	11,2%
3. Μη φορολογικά έσοδα	6.770	5.869	7.119	-13,3%	-17,6%
Απολήψεις από ΕΕ	388	322	444	-17,0%	-27,5%
Μη τακτικά έσοδα	708	687	670	-3,0%	2,5%
Άδειες και δικαιώματα	1.296	234	1.366	-81,9%	-82,9%
Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	4.378	4.626	4.639	5,7%	-0,3%
IV. Έσοδα ΠΔΕ	2.449	2.639	3.855	7,8%	-31,5%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2018, τροποποιημένη ταμειακή βάση.

Τα έσοδα από έμμεση φορολογία διαμορφώθηκαν σε 27.966 εκατ. ευρώ το 2018, έναντι εσόδων ύψους 26.941 εκατ. ευρώ το 2017 και υπερέβησαν οριακά και τον στόχο, κατά 0,4%. Η ανωτέρω αύξηση προήλθε κυρίως από τα αυξημένα έσοδα ΦΠΑ και αντικατοπτρίζει την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Αναλυτικότερα, οι εισπράξεις από ΦΠΑ υποσκέλισαν κατά 2,7% τις αντίστοιχες του 2017, παρόλο που οι τελευταίες είχαν ενισχυθεί ιδιαίτερα από την είσπραξη του ποσού των 296 εκατ. ευρώ που αντιστοιχούσε σε ΦΠΑ αποκρατικοποιήσεων. Σε σχέση με τον στόχο ήταν οριακά μόνο αυξημένες κατά 0,3%.

Επιπλέον, ανοδικά κινήθηκαν σε ετήσια βάση και όλες οι υπόλοιπες μείζονες κατηγορίες έμμεσων φόρων. Ειδικότερα, οι εισπράξεις από φόρους κατανάλωσης υπερέβησαν κατά 3% τις αντίστοιχες περυσινές, ενώ έναντι του στόχου κατέγραψαν υστέρηση κατά 0,7%. Η θετική μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος

αντανακλά αφενός την αύξηση των εισπράξεων από ΕΦΚ καπνού⁷ αφετέρου την αύξηση των εσόδων από τον φόρο στα αλκοολούχα ποτά και στον καφέ⁸.

Περαιτέρω, σημαντική αύξηση έναντι του 2017 σε ποσοστιαίους όρους (κατά 44,3%), αλλά και υπέρβαση έναντι του στόχου (κατά 10,8%) παρουσίασαν τα έσοδα από λοιπούς φόρους κατανάλωσης, κυρίως λόγω του φόρου διαμονής που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το έτος 2018.

Στον αντίποδα, παρά την άνοδο της τιμής του πετρελαίου που σημειώθηκε το 2018, μειωμένα έναντι του 2017 και οριακά κάτω από τον στόχο ήταν τα έσοδα από ΕΦΚ καυσίμων, εξέλιξη που σχετίζεται εν μέρει με τις ήπιες καιρικές συνθήκες που επικράτησαν το 2018. Τέλος, τα έσοδα από τέλη κυκλοφορίας παρέμειναν σχεδόν σταθερά το 2018 και συνέκλιναν με τον ετήσιο στόχο.

Περαιτέρω, στα ενισχυμένα το 2018 έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους συνέβαλε σε μικρό βαθμό και η επιβολή για πρώτη φορά το 2018 περιβαλλοντικού τέλους για την πλαστική σακούλα. Αμφότερες οι δύο προαναφερόμενες μείζονες κατηγορίες έμμεσων φόρων κινήθηκαν άνω του στόχου.

Σχετικά με τα έσοδα από έμμεσους φόρους ΠΟΕ, η υπέρβαση των εισπράξεων του έτους 2017 αντανακλά τις αυξημένες εισπράξεις ΦΠΑ ΠΟΕ.

Σε αντίθεση με τις εισπράξεις από φόρους, οι εισπράξεις από μη φορολογικά έσοδα διαμορφώθηκαν σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από τις αντίστοιχες του 2017, με τη μείωση να ερμηνεύεται κυρίως από τα μειωμένα έσοδα αποκρατικοποιήσεων. Ειδικότερα, το 2018 τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων ανήλθαν σε μόλις 234 εκατ. ευρώ, έναντι 1.296 εκατ. ευρώ το 2017⁹.

Δαπάνες

Το 2018, οι δαπάνες του ΤΠ ανήλθαν σε 49.761 εκατ. ευρώ και παρέμειναν στα ίδια σχεδόν επίπεδα με αυτά του 2017, ενώ έναντι του ετήσιου αναθεωρημένου στόχου¹⁰, το ποσοστό εκτέλεσης ανήλθε στο 98,9% (Πίνακας 4). Η διατήρηση των δαπανών του ΤΠ στα ίδια επίπεδα το 2018 προέκυψε παρά το μεγαλύτερο κατά 675 εκατ. ευρώ ποσό που καταγράφηκε στις πρωτογενείς δαπάνες (44.207 εκατ. ευρώ το 2018 έναντι 43.532 εκατ. ευρώ το 2017), αφού αντισταθμίστηκε εξ' ολοκλήρου από τη χαμηλότερη κατά 654 εκατ. ευρώ δαπάνη για τόκους¹¹ (5.554 εκατ. ευρώ το 2018 έναντι 6.208 εκατ. ευρώ το 2017).

⁷ Υπήρξε σημαντική επίδραση αποτελέσματος Βάσης· το 2017 οι εισπράξεις από ΕΦΚ καπνού ανήλθαν σε ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο, λόγω της αποθεματοποίησης που πραγματοποιήθηκε το 2016, ενόψει της αύξησης από 1/1/2017 των ΕΦΚ στα προϊόντα καπνού.

⁸ Η αύξηση των εσόδων από φόρο στον καφέ ερμηνεύεται από την απόδοση του φόρου σε ετήσια βάση το 2018, έναντι εσόδων ενδεκαμήνου το 2017 και σε ενδεχόμενη αποθεματοποίηση στον καφέ που πραγματοποιήθηκε το έτος 2016, ενόψει της ανακοίνωσης της επιβολής από 1/1/2017 φόρου στον καφέ.

⁹ Επισημαίνεται ότι τα έσοδα του 2017 είχαν ενισχυθεί ιδιαίτερα από την είσπραξη του ποσού των 1.189 εκατ. ευρώ που αφορούσε την παραχώρηση των 14 περιφερειακών αεροδρομίων στη Fraport.

¹⁰ Όπως αυτός αποτυπώνεται στην Εισηγητική του Π/σμού 2019. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εκτιμώμενες δαπάνες του ΤΠ, ήταν 48.438 εκατ. ευρώ και με βάση αυτές, οι τελικές πραγματοποιήσεις θα υπερέβαιναν τις αρχικές εκτιμήσεις.

¹¹ Η δαπάνη για τόκους υπολογίζεται σε καθαρή βάση.

Η αύξηση των πρωτογενών δαπανών το 2018 προήλθε πρωτίστως από την αύξηση των δαπανών της κατηγορίας «Αποδοχές και Συντάξεις»¹² κατά 8,9% και δευτερευόντως από τις κατηγορίες¹³ «Αποδιδόμενοι πόροι», και «εξοπλιστικά προγράμματα» κατά 5,3% και 5,8 %, αντιστοίχως. Οι αυξήσεις αυτές, αντισταθμίστηκαν, σε κάποιο βαθμό, από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πρωτογενών δαπανών, οι οποίες κατέγραψαν μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πίνακας 4: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2017-2018 (εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			% Μεταβολή	
	Πραγματοποιήσεις	Εκτιμήσεις			
	2017	2018	Π/Υ 2019	2018-17	2018-Π/Υ 2019
I. Δαπάνες ΚΠ (II+III)	55.690	55.998	57.075	0,6%	-1,9%
II. Δαπάνες ΤΠ	49.740	49.761	50.325	0,0%	-1,1%
1. Πρωτογενείς Δαπάνες	43.532	44.207	44.810	1,6%	-1,3%
Αποδοχές & Συντάξεις	12.143	13.224	13.666	8,9%	-3,2%
εκ των οποίων: Μισθοί	11.012	11.189	11.290	1,6%	-0,9%
εκ των οποίων: Συντάξεις	120	112	124	-6,5%	-9,7%
Ασφάλιση, Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία	21.331	20.899	20.120	-2,0%	3,9%
εκ των οποίων: Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	16.418	17.036	17.068	3,8%	-0,2%
Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες	5.388	5.281	5.758	-2,0%	-8,3%
εκ των οποίων: Καταναλωτικές δαπάνες και Δαπάνες υπό κατανομή	1.525	1.698	2.044	11,3%	-16,9%
Αποδιδόμενοι Πόροι	3.049	3.212	3.220	5,3%	-0,2%
Αποθεματικό	0	0	438		
Εξοπλιστικά Προγράμματα	472	500	498	5,8%	0,4%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εκτός ΓΚ	30	28	41	-8,0%	-31,7%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ	856	924	926	8,0%	-0,2%
Δαπάνες ανάληψης χρέους φορέων ΓΚ	192	0	0	-100,0%	
Λοιπές δαπάνες	69	139	143	100,6%	-2,8%
2. Τόκοι	6.208	5.554	5.515	-10,5%	0,7%
III. Δαπάνες ΠΔΕ	5.950	6.237	6.750	4,8%	-7,6%
εκ των οποίων: Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	4.263	3.599	4.150	-15,6%	-13,3%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο εκτέλεσης ΚΠ Δεκεμβρίου 2018. Στοιχεία σε τροποποιημένη ταμειακή βάση

Η οριακή αρνητική απόκλιση των πραγματοποιηθεισών δαπανών του ΤΠ έναντι των εκτιμήσεων (-1,1%), προήλθε από όλες τις κατηγορίες των Πρωτογενών δαπανών, με εξαίρεση την κατηγορία «Ασφάλιση, Περίθαλψη και Κοινωνική Προστασία», στην οποία καταγράφεται υπέρβαση κατά 3,9%, ήτοι 779 εκατ. ευρώ. Η υπέρβαση αυτή

¹² Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος των πληρωμών των εφάπαξ χρηματικών ποσών των άρθρων 10-14 του ν.4575/2018 . Το υπόλοιπο μέρος (286 εκατ. ευρώ), καταβλήθηκε τον Ιανουάριο του 2019 αντί του Δεκεμβρίου του 2018 που είχε αρχικά προϋπολογισθεί.

¹³ Η αύξηση που καταγράφεται στην κατηγορία «Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ» είναι εξ' ολοκλήρου σχεδόν, δημοσιονομικά ουδέτερη σε επίπεδο ΓΚ.

προήλθε από την καταβολή κοινωνικού μερίσματος το 2018, καθώς και από τις πληρωμές των εφάπαξ χρηματικών ποσών για την πληρωμή αναδρομικών σε συνταξιούχους δημόσιους λειτουργούς¹⁴.

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το 2018 αποτέλεσε μια ακόμα χρονιά κατά την οποία οι **δαπάνες του ΠΔΕ**, παρότι αυξήθηκαν κατά 4,8% έναντι του 2017, τελικά υποεκτελέστηκαν σε σχέση με τον στόχο (-7,6%) και παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο σε σχέση με την περίοδο πριν από την έναρξη της οικονομικής κρίσης¹⁵.

Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκαν σε 6.237 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 513 εκατ. σε σχέση με τον στόχο¹⁶, αλλά αυξημένες κατά 287 εκατ. σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Πίνακας 5). Ειδικότερα, το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ κινήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα με μείωση των δαπανών κατά 1 περίπου δισ. ευρώ σε σχέση με το 2017 (-22,1%) και κατά 551 εκατ. έναντι του στόχου (-13,3%). Αντιθέτως, οι δαπάνες του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά 1.311 εκατ. σε σχέση με το 2017 και κατά 38 εκατ. έναντι του στόχου. Σημειώνεται, εν προκειμένω, πως το Δεκέμβριο του 2018 πραγματοποιήθηκε ανακατανομή πιστώσεων του ΠΔΕ μεταξύ του εθνικού και του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 78 του ν.4270/2014¹⁷.

Πίνακας 5: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ 2018 (εκατ. ευρώ)

	Πραγματοποιήσεις		Στόχος*	Μεταβολή/Απόκλιση		% Μετ./Αποκλ.	
	2017	2018	2018Σ	2018/17	2018/18Σ	2018/17	2018/18Σ
I. Έσοδα ΠΔΕ	2.449	2.639	3.855	190	-1.216	7,8%	-31,5%
Εισροές από την ΕΕ	1.964	2.098	3.555	134	-1.457	6,8%	-41,0%
Ίδια έσοδα	486	541	300	56	241	11,5%	80,4%
II. Δαπάνες ΠΔΕ	5.950	6.237	6.750	287	-513	4,8%	-7,6%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	1.327	2.638	2.600	1.311	38	98,8%	1,5%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	4.623	3.599	4.150	-1.024	-551	-22,1%	-13,3%

Πηγή: [Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2018](#).

* Στόχοι του Προϋπολογισμού 2019, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2019 (Νοέμβριος 2018) και κατόπιν της ανακατανομής πιστώσεων του ΠΔΕ τον Δεκέμβριο του 2018.

¹⁴ Καταβολή εφάπαξ χρηματικού ποσού α) στα στελέχη Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας, β) στο Ιατρικό Προσωπικό, γ) στα μέλη Δ.Ε.Π., Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι. και σε λοιπό προσωπικό, δ) στα μέλη του μόνιμου καλλιτεχνικού προσωπικού της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών, της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης, ε) στους Δικαστικούς Λειτουργούς και τα μέλη του κύριου προσωπικού του Ν.Σ.Κ., και στ) σε υπαλλήλους του Διπλωματικού Κλάδου του Υπουργείου Εξωτερικών και λοιπό προσωπικό της Ορχήστρας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (άρθρα 10-15 του Ν. 4575/2018).

¹⁵ Σημειώνεται πως κατά τα έτη 2008 & 2009 οι δαπάνες ΠΔΕ ανέρχονταν στα 9,6 δισ. περίπου και περιορίστηκαν στα 6-6,6 δισ. κατά τα έτη εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2011-2018).

¹⁶ Όπως αυτός είχε αποτυπωθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2019.

¹⁷ Η αρχική κατανομή πιστώσεων, όπως αυτή είχε αποτυπωθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2018, ήταν 5.750 εκατ. για το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος και 1.000 εκατ. για το εθνικό. Μετά την ανακατανομή, το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος περιορίστηκε στα 4.150 εκατ. και το εθνικό αυξήθηκε αντίστοιχα στα 2.600 εκατ. Η εν λόγω ανακατανομή έλαβε χώρα με την υπ' αριθμ. 135736/14-12-2018 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών (ΦΕΚ Β/5648).

Από την άλλη πλευρά, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε 2.639 εκατ., αυξημένα κατά 190 εκατ. σε σχέση με το 2017 (+7,8%), αλλά με υστέρηση έναντι του στόχου κατά 1.216 εκατ. (-31,5%). Ειδικότερα, τα έσοδα από το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ ήταν αυξημένα τόσο έναντι του 2017 (+56 εκατ.), όσο και έναντι του στόχου (+241 εκατ.). Ωστόσο, τα έσοδα του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους, αν και εμφάνισαν αύξηση σε σχέση με το 2017 (+134 εκατ.), υστέρησαν έναντι του στόχου (-1.457 εκατ.).

1.2.2. Νομικά Πρόσωπα & ΔΕΚΟ

Το 2018, τα Νομικά Πρόσωπα & οι ΔΕΚΟ (φορείς Κεντρικής Κυβέρνησης) κατέγραψαν συρρικνωμένο ελαφρώς ταμειακό πλεόνασμα σε σχέση με το 2017. Πιο συγκεκριμένα, το 2018, το πλεόνασμά τους ανήλθε σε 4.092 εκατ. ευρώ και ήταν μειωμένο κατά 121 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2017 (Πίνακας 6). Η εν λόγω μείωση προήλθε αποκλειστικά από την πτώση των εσόδων τους, σε ετήσια βάση, κατά 749 εκατ. ευρώ. Αντίθετα, οι δαπάνες τους υποχώρησαν κατά 628 εκατ. ευρώ.

Η πτώση των εσόδων αντανakλά κατεξοχήν τη μείωση των εισπράξεων από έμμεσους φόρους και τη μείωση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων από τον ΚΠ για το ΠΔΕ. Η μείωση των εισπράξεων έμμεσων φόρων προκλήθηκε κατά κύριο λόγο από τη μείωση του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ)¹⁸.

Τη συγκράτηση των δαπανών σε σχέση με το 2017 υποστήριξε η μείωση των δαπανών: α) για επιδοτήσεις προς τον «Λειτουργό της Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ» (ΛΑΓΗΕ) β) για επιδοτήσεις προς τους παραγωγούς ΑΠΕ, γ) για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων που αντανakλούν μείωση των δαπανών για το ΠΔΕ. Στον αντίποδα μικρή αύξηση σημειώθηκε στις δαπάνες που καταβλήθηκαν για μεταβιβάσεις¹⁹.

Καθ' όλη την περίοδο 2015-2018, το ισοζύγιο των ΝΠ & των ΔΕΚΟ ήταν πλεονασματικό όλα τα έτη αναφοράς, λόγω εισπραχθεισών μεταβιβάσεων. Ειδικότερα, τα τελευταία τρία έτη οι εισπραχθείσες μεταβιβάσεις από τον ΚΠ αυξήθηκαν σημαντικά σε σχέση με το 2015. Ωστόσο, θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι εκπροσωπούν ένα μειούμενο ποσοστό των συνολικών εσόδων τους.

¹⁸ Το ΕΤΜΕΑΡ αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τη λογιστική πορεία του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ που χρηματοδοτεί τις πληρωμές του ΛΑΓΗΕ προς τους παραγωγούς ΑΠΕ. Η μείωση του ΕΤΜΕΑΡ αποφασίστηκε από τη ΡΑΕ λόγω του προβλεπόμενου για το έτος 2018 πλεονασματικού ισοζυγίου του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ.

¹⁹ Η προαναφερόμενη αύξηση προκλήθηκε από την απόδοση στο κράτος το 2018 του ποσού των 165 εκατ. ευρώ που εισπράχθηκε το 2017 από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) λόγω της ολοκλήρωσης της σύμβασης παραχώρησης για τη χρήση ψηφιακού φάσματος. Το εν λόγω ποσό είχε θετική επίδραση στο ταμειακό αποτέλεσμα της ΓΚ το 2017 και ουδέτερη το 2018, καθώς το 2018 αποτελεί έσοδο για τον ΚΠ που όμως αντισταθμίζεται από ισόποση δαπάνη που έχει αρνητική επίδραση στο ισοζύγιο των φορέων της Κεντρικής Κυβέρνησης (πλην ΚΠ).

Πίνακας 6: Ταμειακό αποτέλεσμα των Νομικών Προσώπων και Επαναταξινομημένων ΔΕΚΟ (εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			
	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο εσόδων	8.247	11.742	12.351	11.602
(εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ)	4.957	6.167	6.258	6.046
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % ΑΕΠ	2,80%	3,49%	3,47%	3,27%
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % των Συνολικών Εσόδων	60,10%	52,52%	50,67%	52,11%
II. Σύνολο δαπανών	6.919	7.921	8.137	7.509
Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	1.328	3.821	4.213	4.092

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2018, βάση δεδομένων ΓΛΚ.

1.2.3. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Ελαφρώς υψηλότερο ταμειακό πλεόνασμα εμφάνισαν το δωδεκάμηνο του 2018 οι ΟΤΑ, συγκρινόμενο με την αντίστοιχη περίοδο του 2017, λόγω ταχύτερης ανόδου των εσόδων σε σχέση με τις δαπάνες τους.

Ειδικότερα, τα έσοδα των ΟΤΑ αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 519 εκατ. ευρώ (Πίνακας 7). Η προαναφερόμενη αύξηση οφείλεται κατά βάση στην αύξηση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων από τον ΚΠ στην οποία συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό η αύξηση των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων προς τους ΟΤΑ για το ΠΔΕ. Σημειώνεται ότι στην αύξηση των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων συνέβαλε, μεταξύ άλλων, και η ανάγκη ενίσχυσης των Δήμων που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές, τον Νοέμβριο του 2017 και τον Ιούλιο του 2018. Επιπλέον, το 2018, οι Δήμοι έλαβαν αυξημένη ειδική επιχορήγηση από τον ΚΠ, καθώς ανέλαβαν από το έτος 2018 και εφεξής την πληρωμή του προσωπικού καθαριότητας των Σχολικών Μονάδων, ενώ προγενέστερα η εν λόγω δαπάνη καταβαλλόταν από το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης που είναι ΝΠΙΔ ελεγχόμενο από το Υπουργείο Παιδείας.

Στο σκέλος των δαπανών σημειώθηκε αύξηση κατά 442 εκατ. ευρώ το 2018, η οποία αντανάκλα πρωτίστως τις αυξημένες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών και δευτερευόντως για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων.

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2015-2018, οι ΟΤΑ κατέγραψαν όλα τα έτη αναφοράς πλεονασματικό ισοζύγιο, χωρίς να αυξάνεται ιδιαίτερα η αξία των μεταβιβάσεων τόσο σε απόλυτο μέγεθος, όσο και ως ποσοστό των συνολικών εσόδων.

Πίνακας 7: Ταμειακό αποτέλεσμα των ΟΤΑ (εκατ. ευρώ)*

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			
	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο εσόδων	6.567	6.543	6.760	7.279
(εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ)	4.131	4.023	4.156	4.628
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % ΑΕΠ	2,33%	2,28%	2,31%	2,51%
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % των Συνολικών Εσόδων	62,91%	61,49%	61,48%	63,58%
II. Σύνολο δαπανών	6.114	5.998	6.208	6.650
Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	453	545	552	629

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2018, βάση δεδομένων ΓΛΚ.

*Στους ΟΤΑ περιλαμβάνονται, οι Δήμοι, οι Περιφέρειες και τα Νομικά Πρόσωπα των ΟΤΑ.

1.2.4. Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Το δωδεκάμηνο του 2018, οι ΟΚΑ εμφάνισαν ελαφρώς μειωμένο (κατά 126 εκατ. ευρώ) ταμειακό πλεόνασμα, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 (Πίνακας 8). Ειδικότερα, σε σχέση με το 2017 αυξήθηκαν τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες των ΟΚΑ. Στην αύξηση των εσόδων συνεισέφερε σημαντικά η αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές και εισπραχθείσες μεταβιβάσεις από τον ΚΠ. Η αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές οφείλεται, πέρα από την τόνωση της απασχόλησης, και στη βελτίωση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ)²⁰. Ειδικότερα, το 2018, οι ετήσιες εισπράξεις του ΚΕΑΟ ανήλθαν σε 1.374 εκατ. ευρώ και παρουσίασαν αύξηση κατά 321 εκατ. ευρώ έναντι των ετήσιων εισπράξεων του προηγούμενου έτους. Επιπλέον, η αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές προήλθε και από την αύξηση από 1/1/2018 των καταβλητέων εισφορών από το κράτος για τους δημόσιους υπαλλήλους.

Η αύξηση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων από τον ΚΠ υπαγορεύθηκε αφενός από την ανάγκη αυξημένης χρηματοδότησης προς τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και αφετέρου από την ειδική επιχορήγηση που καταβλήθηκε στον ΕΦΚΑ για την πληρωμή αναδρομικών σε συνταξιούχους δημόσιους λειτουργούς²¹. Η αυξημένη χρηματοδότηση προς τον ΟΠΕΚΑ σχετίζεται με το γεγονός ότι ο εν λόγω φορέας έχει αναλάβει από 1/1/2018 και τη χορήγηση των οικογενειακών επιδομάτων, τα οποία προγενέστερα καταβάλλονταν από τον ΚΠ. Αντίστοιχα, η αύξηση σε ετήσια βάση των δαπανών των ΟΚΑ προήλθε από τους ίδιους παράγοντες που προκάλεσαν την αυξημένη χρηματοδότησή τους από τον ΚΠ. Η μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης προήλθε

²⁰ Πηγή: 4η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου έτους 2018 του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), https://www.efka.gov.gr/sites/default/files/2019-04/2018_d_trim_keao.pdf

²¹ Άρθρα 10-15 του Ν. 4575/2018.

κυρίως από τη μείωση της δαπάνης για συντάξεις ασφαλισμένων Δημοσίου, λόγω κυρίως του μειωμένου αριθμού των αποχωρήσεων από το Δημόσιο.

Πίνακας 8: Ταμειακό αποτέλεσμα των ΟΚΑ (εκατ. ευρώ)*

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			
	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο εσόδων	35.245	38.448	43.182	44.029
(εξ ων: Ασφαλιστικές εισφορές)	18.532	19.070	20.648	21.275
(εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ)	15.028	17.766	20.912	21.411
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % ΑΕΠ	8,48%	10,07%	11,60%	11,59%
II. Σύνολο δαπανών	34.823	36.921	41.102	42.074
(εξ ων: Συντάξεις)	25.075	24.863	29.865	29.389
Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	422	1.527	2.080	1.954

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2018, βάση δεδομένων ΓΛΚ.

*Συμπεριλαμβάνεται και το αποτέλεσμα των Νοσοκομείων.

Σε βάθος τετραετίας οι εισπραχθείσες μεταβιβάσεις από τον ΚΠ προς τους ΟΚΑ, όπως και τα έσοδα και οι δαπάνες των ΟΚΑ, ακολούθησαν αυξητική πορεία και έφθασαν το 2018 στην υψηλότερη τιμή τους. Ωστόσο, τα μεγέθη δεν είναι συγκρίσιμα, καθώς την περίοδο αναφοράς διευρύνθηκαν σημαντικά οι αρμοδιότητες των ΟΚΑ, με αποτέλεσμα να απαιτείται αυξημένη χρηματοδότησή τους από τον ΚΠ για να ανταποκριθούν στις νέες υποχρεώσεις που επωμίστηκαν, όπως, παραδείγματος χάρη η καταβολή συντάξεων σε ασφαλισμένους στο Δημόσιο²².

²² Βλέπε Φθινοπωρινή Έκθεση ΕΔΣ, Νοέμβριος 2018, Υποενότητα 2.2. Υποτομείς ΓΚ.

2. Εξέλιξη Προϋπολογισμού Α΄ τριμήνου 2019

- *Ο προϋπολογισμός ΓΚ το Α΄ τρίμηνο κινείται σε αντίστοιχα επίπεδα με πέρυσι.*
- *Ελαφρά επιδείνωση εισπράξεων ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων.*
- *Υψηλότερες οι οφειλές φορέων της ΓΚ προς τρίτους τους τρεις πρώτους μήνες του 2019, πιθανώς λόγω εποχικότητας.*
- *Επίμονα σταθερό το ύψος των εγγυήσεων του ελληνικού Δημοσίου προς ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα.*
- *Τα πρώτα διαθέσιμα στοιχεία του έτους παρέχουν ενδείξεις για επίτευξη του στόχου -πιθανώς οριακή- για το πρωτογενές πλεόνασμα το 2019.*

2.1. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)

Το πρώτο τρίμηνο του 2019, η ΓΚ εμφάνισε ταμειακό έλλειμμα ύψους 2 εκατ. ευρώ, σε σχέση με πλεόνασμα ύψους 822 εκατ. ευρώ, την αντίστοιχη περίοδο του 2018. Η επιδείνωση του αποτελέσματος της ΓΚ οφείλεται κυρίως στη σημαντική αύξηση των δαπανών της ΓΚ, κατά 729 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα της ΓΚ κατέγραψαν συγκρατημένη μόνο μείωση κατά 95 εκατ. ευρώ. Το πρώτο τρίμηνο του 2019, το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ διαμορφώθηκε σε 1.982 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 555 εκατ. ευρώ συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του περυσινού έτους (Πίνακας 9).

Ωστόσο, αν ληφθούν υπόψη προσαρμογές που αφορούν κυρίως: α) τα έσοδα από ANFA και SMP τα οποία είχαν ενισχύσει τα ταμειακά αποτελέσματα του Α΄ τριμήνου του 2018 (314 εκατ. ευρώ) και β) η ταμειακή επιβάρυνση εντός του Α΄ τριμήνου του 2019 αναδρομικών αποδοχών (240 εκατ. ευρώ), τα οποία αφορούν τη χρήση του 2018, τα αποτελέσματα Α΄ τριμήνου 2019 σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης κινούνται στο ίδιο επίπεδο με τα αντίστοιχα του 2018.

Ειδικότερα, η μείωση των εσόδων της ΓΚ σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2017 προήλθε πρωτίστως από τα φορολογικά έσοδα (μετά επιστροφών) και δευτερευόντως από τις εισπραχθείσες μεταβιβάσεις. Η μείωση των φορολογικών εσόδων οφείλεται στη μη είσπραξη εντός του πρώτου τριμήνου του 2018 του μερίσματος της Τράπεζας της Ελλάδας, ύψους 614 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, το εν λόγω μέρισμα καταβλήθηκε τον Απρίλιο του 2019, ενώ την περυσινή χρονιά είχε καταβληθεί τον Φεβρουάριο. Αντίθετα, αυξημένα κατά 360 εκατ. ευρώ εμφανίστηκαν τα έσοδα ΦΠΑ. Ωστόσο, η προαναφερόμενη αύξηση πηγάζει κατεξοχήν από την συμπερίληψη ποσού 271,6 εκατ. ευρώ που αντιστοιχεί σε ΦΠΑ αποκρατικοποιήσεων. Στη μείωση δε των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων συντέλεσε, μεταξύ άλλων, και η μείωση των εισροών από την ΕΕ για το ΠΔΕ. Στον αντίποδα, αισθητά αυξημένα ήταν τα έσοδα από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, κατά 616 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στην προαναφερόμενη μείζονα κατηγορία εσόδων συμπεριλαμβάνεται και το ποσό των 904,1 εκατ. ευρώ που εισπράχθηκε από την

επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών για 20 επιπλέον έτη.

Σχετικά με τις δαπάνες της ΓΚ, την υψηλότερη αύξηση, κατά 571 εκατ. ευρώ παρουσίασαν οι καταβληθείσες μεταβιβάσεις, λόγω κυρίως της καταβολής του ποσού των 324 εκατ. ευρώ (240 εκατ. ευρώ αφορούσε τη χρήση 2018) για πληρωμές εφάπαξ χρηματικών ποσών σε εν ενεργεία και συνταξιούχους δημόσιους λειτουργούς²³, καθόσον δεν κατέστη δυνατόν να πληρωθεί εντός του 2018 το σύνολο των δικαιούχων. Επισημαίνεται ότι για το συγκεκριμένο σκοπό είχε εγγραφεί πολύ υψηλότερο κονδύλι στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2019, ύψους 982 εκατ. ευρώ. Σε κάθε περίπτωση, όπως προαναφέρθηκε, από το παραπάνω ποσό, το ποσό των 240 εκατ. ευρώ θα έχει αρνητική επίδραση στο αποτέλεσμα της ΓΚ κατά ΕΣΑ του έτους 2018, αλλά μηδενικό αντίκτυπο στο αντίστοιχο αποτέλεσμα του 2019. Αύξηση σε ετήσια βάση κατέγραψαν και οι δαπάνες για τόκους (κατά 269 εκατ. ευρώ), καθώς και οι δαπάνες για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων (κατά 230 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, σε χαμηλότερο επίπεδο διαμορφώθηκαν σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2018 οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές, κυρίως λόγω της μείωσης της συνταξιοδοτικής δαπάνης.

Πίνακας 9: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ το πρώτο τρίμηνο του 2019 (εκατ. ευρώ)

	Ιαν.-Μάρ. 2018	Ιαν.-Μάρ. 2019	Δ	Δ%
Έσοδα	18.880	18.785	-95	-0,5%
Φόροι	10.868	10.318	-550	-5,1%
Εκ των οποίων: ΦΠΑ	3.666	4.026	360	9,8%
Ασφαλιστικές εισφορές	5.307	5.431	124	2,3%
Μεταβιβάσεις	1.659	1.319	-340	-20,5%
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	849	1.465	616	72,6%
Λοιπά έσοδα	187	249	62	33,2%
Πωλήσεις μη χρημ/κών παγίων	10	3	-7	-70,0%
Δαπάνες	18.058	18.787	729	4,0%
Αμοιβές προσωπικού	4.184	4.206	22	0,5%
Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	1.037	934	-103	-9,9%
Τόκοι καταβληθέντες	1.715	1.984	269	15,7%
Επιδοτήσεις	317	376	59	18,6%
Μεταβιβάσεις	845	1.416	571	67,6%
Κοινωνικές παροχές	9.552	9.233	-319	-3,3%
Εκ των οποίων: Συντάξεις	7.350	7.145	-205	-2,8%
Αγορές μη χρημ/κών παγίων	407	637	230	56,5%
Λοιπές δαπάνες	1	1	0	0,0%
Ισοζύγιο (πλεόνασμα(+))	822	-2		
Ως % του ΑΕΠ	0,4%	0,0%	-0,4%	
Πρωτογενές πλεόνασμα	2.537	1.982	-555	-21,9%
Ως % του ΑΕΠ	1,4%	1,0%	-0,3%	

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης, Μάρτιος 2019. (σε ταμειακή λογιστική βάση).

²³ Άρθρα 10-15 του Ν.4575/2018.

2.2. Οι δημοσιονομικές προβλέψεις 2019: Μια πρώτη αξιολόγηση

Σύμφωνα με τους όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας» ο στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα το 2019 ανέρχεται σε 3,5% του ΑΕΠ. Ο στόχος αυτός, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών²⁴, ήταν επιτεύξιμος και μάλιστα είχε προβλεφθεί η υπερκάλυψή του κατά 0,6% του ΑΕΠ· η «δημιουργία» δηλαδή, δημοσιονομικού χώρου της τάξης των 1.146 εκατ. ευρώ περίπου. Οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ και ΟΟΣΑ) ήταν σαφώς πιο συγκρατημένες, με εκτιμήσεις για οριακή επίτευξη του στόχου. Ειδικότερα, το ΔΝΤ, το οποίο δημοσιεύει τις δημοσιονομικές προβλέψεις του επίσης σε όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας», συρρίκνωσε τον δημοσιονομικό αυτό χώρο σε μόλις 77 εκατ. ευρώ, προβλέποντας πρωτογενές πλεόνασμα 3,54% του ΑΕΠ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιεί αντίστοιχες εκτιμήσεις για το πρωτογενές αποτέλεσμα σε όρους ESA 2010 και το προσδιορίζει στο 4,04% του ΑΕΠ. Αν υποθέσουμε ότι υιοθετεί τις προσαρμογές του Υπουργείου Οικονομικών, σε όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας» ο δημοσιονομικός στόχος καθίσταται οριακά επιτεύξιμος.

Πίνακας 10: Προβλέψεις για τα δημοσιονομικά μεγέθη 2019

	Υπ.Οικ. ¹	Υπ.Οικ. ²	Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹	Δ.Ν.Τ. ²	Ο.Ο.Σ.Α. ³
Ισοζύγιο ΓΚ	3.056	μ/δ	982	-295	111
ως % ΑΕΠ	1,60%	μ/δ	0,50%	-0,15%	0,06%
Τόκοι ως % ΑΕΠ ⁴	3,10%	μ/δ	3,50%	3,70%	3,56%
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΓΚ	8.978	7.832	7.718	6.800	6.845
ως % ΑΕΠ	4,70%	4,10%	4,04%	3,54%	3,62%
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές	191.027	191.027	190.908	191.901	189.124

Πηγές: α) Stability Programme 2019, Υπουργείο Οικονομικών, β) Spring 2019 European Economic Forecast, European Commission, May 2019, γ) World Economic Outlook (WEO), International Monetary Fund, April 2019, δ) OECD Economic Outlook, Organisation for Economic Co-operation and Development, May 2019.

1) Οι προβλέψεις του Υπ. Οικ. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρονται στο ισοζύγιο και στο πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ, σε εθνολογιστική βάση, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010).

2) Οι προβλέψεις του Υπ.Οικ. και του Δ.Ν.Τ. αναφέρονται στο ισοζύγιο και στο πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας.

3) Οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ αναφέρονται στο ισοζύγιο και στο πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ, σε εθνολογιστική βάση, σύμφωνα με το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (2008 SNA). Για τον υπολογισμό των δημοσιονομικών μεγεθών της ΓΚ, ο ΟΟΣΑ λαμβάνει υπόψη τα έσοδα από ANFAs και SMP, τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, καθώς και την επίπτωση του προγράμματος στήριξης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

4) Το Υπ. Οικ., η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και το Δ.Ν.Τ. προσμετρούν τις ακαθάριστες δαπάνες για πληρωμή τόκων (gross interest payments), ενώ ο Ο.Ο.Σ.Α. τις καθαρές δαπάνες για πληρωμή τόκων (net interest payments).

Εντός του Μαΐου²⁵ ελήφθησαν μέτρα με δημοσιονομική επίπτωση τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί στο ελληνικό «Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019». Τα μέτρα με άμεση δημοσιονομική επίπτωση ήταν: α) «χορήγηση 13^{ης} σύνταξης» β) αλλαγές στις προϋποθέσεις καταβολής των συντάξεων χρειάς και γ) μειώσεις των συντελεστών ΦΠΑ σε διάφορες κατηγορίες προϊόντων. Το δημοσιονομικό «κόστος» αυτών των μέτρων εκτιμήθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών σε 830 εκατ. ευρώ, 80 εκατ. ευρώ και 441 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Με βάση την εκτίμηση αυτή ο δημοσιονομικός χώρος που είχε προβλεφθεί στο ελληνικό Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019 «εξανεμίζεται»

²⁴ Υπουργείο Οικονομικών, Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019, (Απρίλιος) σ.12.

²⁵ Ν.4611/2019 (ΦΕΚ Α' 73/17-5-2019).

και μάλιστα δημιουργείται ένα κενό της τάξης των 205 εκατ. ευρώ. Η στατική αυτή προσέγγιση δείχνει ότι υπάρχει πιθανότητα να μην επιτευχθεί οριακά ο στόχος. Ωστόσο, εκτιμάται ότι τα συγκεκριμένα αυτά μέτρα θα έχουν σε κάποιο βαθμό θετικές δυναμικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα με αποτέλεσμα τουλάχιστον το κενό των 205 εκατ. ευρώ να κλείσει, επιτυγχάνοντας τελικά τον δημοσιονομικό στόχο έστω και οριακά. Στην περίπτωση, ωστόσο, που οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών καταγράφουν αρνητικές αποκλίσεις δημιουργείται αβεβαιότητα για την επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ²⁶.

Πάντως τα τρία τελευταία έτη τόσο οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, αλλά και των άλλων οργανισμών (ΕΕ, ΔΝΤ, ΟΟΣΑ) υποεκτίμησαν εξακολουθητικά το πρωτογενές αποτέλεσμα. Η υποεκτίμηση αυτή ήταν πιο σημαντική κατά τα έτη 2016-2017. Περιορίστηκε χωρίς πάντως να εξαλειφθεί στη συνέχεια (Πίνακας 11). Ειδικά για το 2018 το Υπουργείο Οικονομικών και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποεκτίμησε το πρωτογενές πλεόνασμα σε όρους ESA 2010 κατά 0,3% και 0,6% του ΑΕΠ, αντίστοιχα, ενώ σε όρους «Ενισχυμένης Εποπτείας» το Υπουργείο Οικονομικών και το ΔΝΤ υποεκτίμησαν το πρωτογενές πλεόνασμα κατά 0,4% και 0,8% του ΑΕΠ, αντίστοιχα.

Πίνακας 11: Προβλέψεις και πραγματοποιήσεις για το πρωτογενές πλεόνασμα 2016-2018 (% του ΑΕΠ)

Προβλέψεις	2016			2017			2018		
	ESA 2010	ΣΧΔ	SNA 2008	ESA 2010	ΣΧΔ	SNA 2008	ESA 2010	Ε.Ε.	SNA 2008
ΥΠΟΙΚ (Νοέμβριος)	1,3	1,1	-	2,6	2,4	-	4,1	3,9	-
Ευρ. Επιτροπή (Νοέμβριος)	0,8	-	-	2,0	-	-	3,8	-	-
ΔΝΤ (Οκτώβριος)	-	0,07	-	-	1,7	-	-	3,5	-
ΟΟΣΑ (Ιούνιος)	-	-	1,5	-	-	2,8	-	-	3,9
Πραγματοποιήσεις	3,6	3,8	μ/δ	3,9	4,13	μ/δ	4,4	4,3	μ/δ

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2017, 2018, 2019, European Commission Autumn, European Economic Forecast, European Commission, November 2016, 2017, 2018, World Economic Outlook (WEO), International Monetary Fund, October 2016, 2017, 2018, OECD Economic Outlook, Organisation for Economic Co-operation and Development, June 2016, 2017, 2018

Σημ. ΣΧΔ: Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης, ΕΕ: Σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, SNA: Η μεθοδολογία που ακολουθεί ο ΟΟΣΑ, βλ. Πίνακα 10.

Τα έως τώρα ταμειακά στοιχεία του Προϋπολογισμού δείχνουν ότι η εκτέλεση του Προϋπολογισμού της ΓΚ κινείται στα ίδια με τα περσινά επίπεδα (στοιχεία τριμήνου), ενώ τα στοιχεία τετραμήνου σε επίπεδο ΚΠ δείχνουν ότι ο Προϋπολογισμός κινείται άνω του στόχου²⁷. Συνεπώς, αν οι προσαρμογές στο τέλος του έτους για τη μετάβαση

²⁶ Ένα επιπλέον μέτρο του οποίου δεν έχει υπολογιστεί η ακριβής δημοσιονομική επίπτωση στη σχετική έκθεση του ΓΛΚ είναι η ρύθμιση των 120 δόσεων. Το ΥΠΟΙΚ εκτιμά ότι το μέτρο θα έχει θετική δημοσιονομική επίπτωση. Ωστόσο αν τελικά η δημοσιονομική επίπτωση θα είναι θετική ή αρνητική εξαρτάται από το αν στη νέα ρύθμιση ενταχθούν ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις οι οποίες δεν είχαν ενταχθεί σε παλαιότερες ρυθμίσεις, το οποίο δεν μπορεί να είναι εκ των προτέρων γνωστό. Το ΕΔΣ πραγματοποιεί τις εκτιμήσεις του θεωρώντας το μέτρο αυτό δημοσιονομικά ουδέτερο.

²⁷ Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την εκτέλεση του ΚΠ στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου, ο ΚΠ καταγράφει σε ταμειακή βάση πλεόνασμα 1,4 δισ. ευρώ περίπου, υψηλότερο από τον στόχο κατά 2,1 δισ. ευρώ. Ωστόσο στα ταμειακά έσοδα έχει καταγραφεί ποσό της τάξης 1 δισ. που αφορά την εικοσαετή σύμβαση παραχώρησης του αεροδρομίου Ελ. Βενιζέλος. Το ποσό αυτό διογκώνει ταμειακά τα έσοδα, σε εθνικολογιστική βάση. Εντούτοις, θα καταγραφεί λιγότερο από το 1/20 για το 2019, ενώ σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας θα εξαιρεθεί εξ ολοκλήρου από τον υπολογισμό του πρωτογενούς πλεονάσματος.

από τα ταμειακά στοιχεία στα εθνικολογιστικά είναι αντίστοιχης αξίας, ο δημοσιονομικός στόχος φαίνεται ότι είναι επιτεύξιμος έστω και οριακά.

Με δεδομένο ότι η επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου το 2018 πραγματοποιήθηκε κυρίως λόγω της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας και της βελτίωσης της συλλογής φόρων, απαιτούνται σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις, ώστε να μην υπάρξει το 2019 υστέρηση σε σχέση με τον δημοσιονομικό στόχο:

α) Επιβεβαίωση των προβλέψεων για την αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης.

β) Να μην υπάρξει χαλάρωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και των φορολογικών ελέγχων, κίνδυνος ο οποίος ελλοχεύει λόγω προεκλογικής περιόδου. Ένα τέτοιο σενάριο, ειδικά κατά την τουριστική περίοδο, θα προκαλούσε σημαντικές απώλειες εσόδων.

γ) Αυστηρός έλεγχος των δημοσίων δαπανών ώστε να μην υπάρξουν υπερβάσεις.

δ) Να μην υπάρξει κάποια ισχυρή δημοσιονομική διαταραχή η οποία θα προκληθεί από αποδοχή δικαστικών προσφυγών κατά εισοδηματικών περικοπών²⁸.

²⁸ Οι προσφυγές οι οποίες δυνητικά μπορεί να έχουν υψηλό δημοσιονομικό κόστος αφορούν τον Νόμο 4387/2016, ο οποίος αφορούσε σε «Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος».

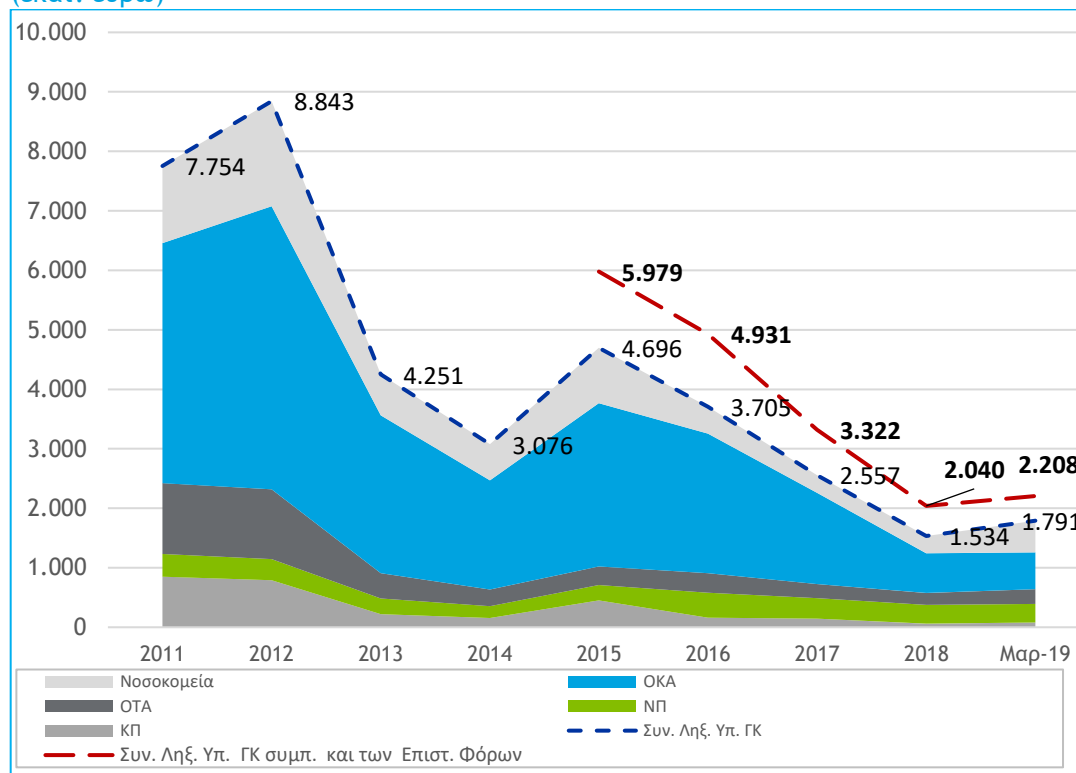
3. Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, απαιτήσεων και εγγυήσεων ελληνικού Δημοσίου

- Μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων το 2018 κατά 1,3 δισ. ευρώ περίπου σε σχέση με το 2017.
- Οι υψηλές εισπράξεις ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων συνέβαλαν στην υπέρβαση των δημοσιονομικών στόχων του 2018.
- Επίμονα σταθερό το ύψος των εγγυήσεων του ελληνικού Δημοσίου προς ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα.

3.1. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις

Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων) συνέχισε να κινείται πτωτικά και κατά τη διάρκεια του 2018. Στο τέλος του έτους, περιορίστηκαν σε 2.040 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά 1.282 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2017. Η μείωση αυτή αποδίδεται, στο μεγαλύτερο μέρος, στη μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ.

Διάγραμμα 2: Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων 2011- Μάρτιος 2019 (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Δεκεμβρίου 2018- Μαρτίου 2019, ΓΛΚ

Το υπόλοιπο των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων από τον Δεκέμβριο του 2015 έως το Δεκέμβριο του 2018, έχει καταγράψει σωρευτική μείωση 3.162 εκατ. ευρώ (Διάγραμμα 2). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν όλες οι συνιστώσες της ΓΚ, με εξαίρεση τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις προς Νομικά πρόσωπα (ΝΠ) που κατέγραψαν οριακή αύξηση. Στον ΚΠ και τους ΟΚΑ, καταγράφηκε σε ποσοστιαίους όρους η μεγαλύτερη μείωση του αποθέματος ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του ΚΠ στο τέλος του Δεκεμβρίου του 2018 αποτελούσαν λιγότερο από το 1/7 εκείνων που είχαν καταγραφεί τον Δεκέμβριο του 2015, ενώ ο αντίστοιχος λόγος για τους ΟΚΑ υπολογίζεται στο 1/4 περίπου. Οι ΟΚΑ (συμπεριλαμβανομένων των Νοσοκομείων) μείωσαν μεν δραστικά το απόθεμά τους, αλλά εξακολουθούν να επιβαρύνουν με υψηλότερες υποχρεώσεις το σύνολο των υποτομέων της ΓΚ (το 44% περίπου αφορά ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ΟΚΑ/Νοσοκομείων).

Το Α' τρίμηνο του 2019, οι συνολικές ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων των εκκρεμών επιστροφών φόρων) ανήλθαν σε 2.208 εκατ. ευρώ. Το υπόλοιπο αυτό είναι οριακά αυξημένο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (2.145 εκατ. ευρώ), ενώ σε σχέση με το υπόλοιπο στο τέλος του 2018, παρατηρείται αύξηση 168 εκατ. ευρώ. Με δεδομένη την αποκλιμάκωση που καταγράφεται από την αρχή του έτους στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων, η αύξηση αυτή οφείλεται στο συσσωρευμένο υπόλοιπο ληξιπρόθεσμων οφειλών φορέων της ΓΚ προς τρίτους, το οποίο ανέρχεται σε 1.791 εκατ. ευρώ. Η συνολική αύξηση από την αρχή του έτους υπολογίζεται σε 257 εκατ. ευρώ²⁹.

Σημειώνεται, ότι η αύξηση αυτή έχει εποχικό χαρακτήρα λόγω θεμάτων διαχείρισης των προϋπολογισμών των φορέων, με την αποκλιμάκωση του υπολοίπου ληξιπρόθεσμων οφειλών φορέων της ΓΚ προς τρίτους, να καταγράφεται συνήθως, μετά το πέρας του Α' τριμήνου εκάστου έτους. Παράλληλα, σε εξέλιξη θα βρίσκεται, έως 31/05/2019³⁰, το πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους εκτός Γενικής Κυβέρνησης³¹. Η πλήρης εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων εξακολουθεί να αποτελεί μια ανοιχτή πρόκληση στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, για τη δημοσιονομική διαχείριση και το τρέχον έτος.

3.2. Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου

Όσον αφορά τις ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου καταγράφεται βελτίωση το 2018 στις συνολικές εισπράξεις έναντι παλαιού και νέου ληξιπρόθεσμου χρέους. Το 2018, ανήλθαν σε 5.518 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 408 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ η επίδοση αυτή, που αποτελεί υψηλό πενταετίας, είναι υψηλότερη κατά 1.883 εκατ. ευρώ και 1.616 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τα έτη 2014 & 2015, αντίστοιχα (Διάγραμμα 3). Οι βελτιωμένες αυτές

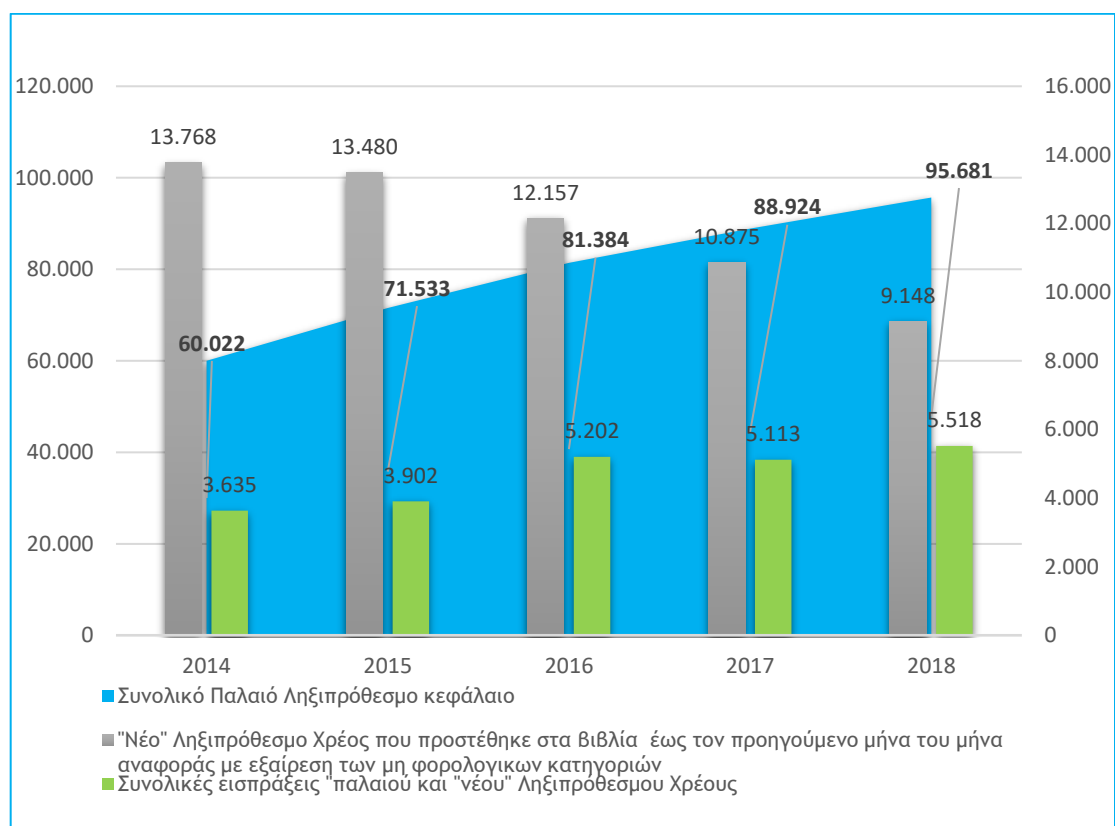
²⁹ Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης οφείλεται στη συσσώρευση επιπλέον ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των νοσοκομείων. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τα ληξιπρόθεσμα των Νοσοκομείων εμφανίζονται ως μικτά ποσά επί των οποίων υφίσταται απαίτηση για εκπώσεις και επιστροφές βάσει ποσοστώσεων («rebate» και «clawback») που δεν έχουν συμψηφιστεί κατά το Α' τρίμηνο του έτους

³⁰ Με το άρθρο 231 του Ν.4610/2019 (ΦΕΚ 70 Α') πραγματοποιήθηκε η τελευταία τροποποίηση της 2/57103/ΔΠΓΚ/23.6.2016(Β' 1932) απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, με την οποία παρατάθηκε περαιτέρω η ημερομηνία λήξης του προγράμματος εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων έως 31/5/2019.

εισπρακτικές επιδόσεις συγκαταλέγονται στις αιτίες υπέρβασης των δημοσιονομικών στόχων του 2018.

Διάγραμμα 3: Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογουμένων προς το Δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις. Στοιχεία ετών 2014-2018 (εκατ. ευρώ)

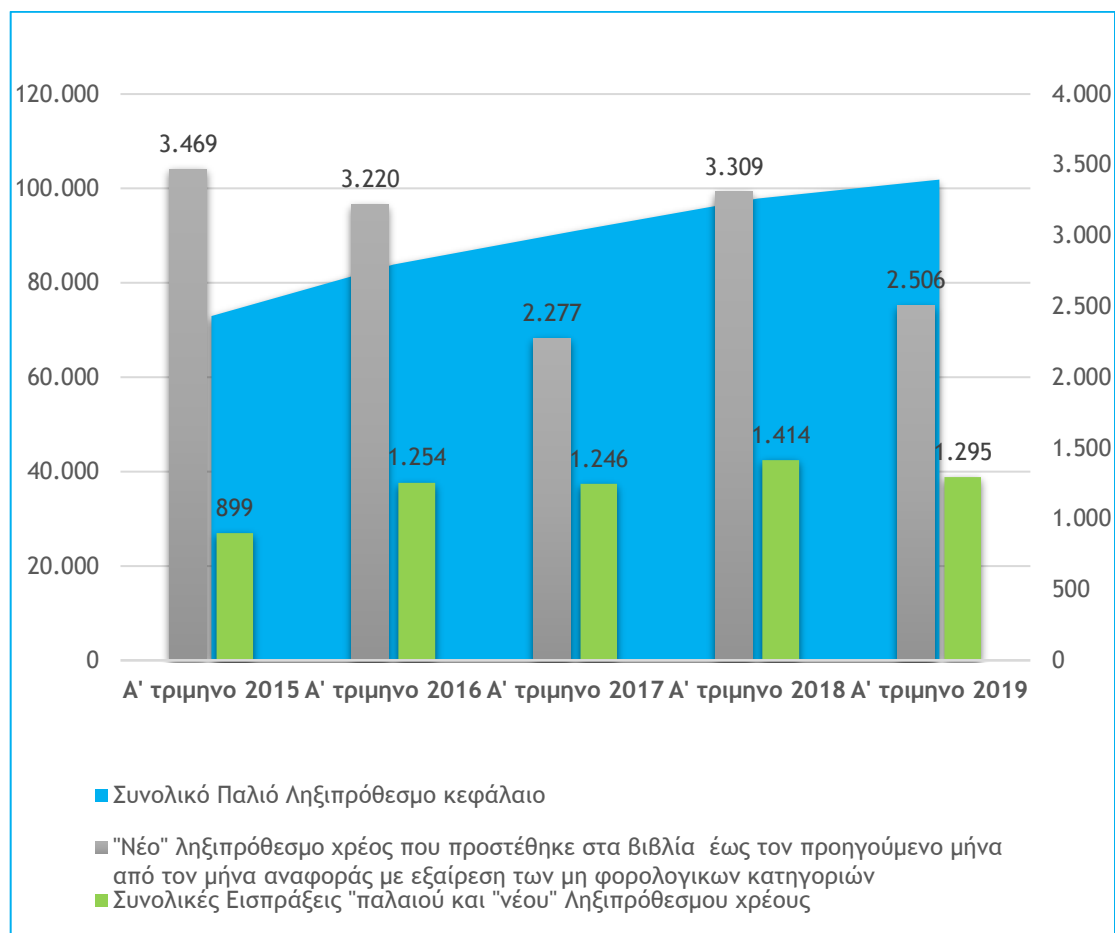
Πηγή: **Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε)**

*Τα στοιχεία του "Νέου Ληξιπρόθεσμου Χρέους" υπολογίζονται με χρονική υστέρηση ενός μήνα, σε σχέση με την περίοδο είσπραξης και διαγραφής έναντι αυτού. Σημειώνεται ότι το "Νέο Ληξιπρόθεσμο Χρέος" αφορά το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο έως τον προηγούμενο μήνα από τον μήνα αναφοράς, ενώ τα στοιχεία του "Παλαιού Ληξιπρόθεσμου Χρέους" αφορούν το "Παλαιό Ληξιπρόθεσμο Κεφάλαιο" όπως διαμορφώνεται τον μήνα αναφοράς.

** Ως "Παλαιό Ληξιπρόθεσμο Χρέος" ορίζεται το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο την 30/11 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς (αναγράφεται κατόπιν αφαίρεσης των διενεργούμενων εισπράξεων και διαγραφών).

Σε επίπεδο Α' τριμήνου 2019 το απόθεμα νέων ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων (Διάγραμμα 4) ανήλθε σε 2.506 εκατ. ευρώ, σημαντικά μειωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018, καθώς και αυτή των ετών 2015 & 2016. Αντίθετα, επιδείνωση καταγράφεται το Α' τρίμηνο του 2019, στις συνολικές εισπράξεις έναντι παλαιού και νέου ληξιπρόθεσμου χρέους, σε σχέση με το 2018. Συγκεκριμένα, αυτές ανήλθαν σε 1.295 εκατ. ευρώ έναντι 1.414 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018, ενώ σε σχέση με τα έτη 2016 & 2017, σημειώθηκε οριακή αύξηση.

Διάγραμμα 4: Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις Ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογουμένων προς το δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις. Στοιχεία Α' τριμήνου ετών 2015-2019 (εκατ. ευρώ)

Πηγή: [Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων \(Α.Α.Δ.Ε\)](#)

*Τα στοιχεία του "Νέου Ληξιπρόθεσμου Χρέους" υπολογίζονται με χρονική υστέρηση ενός μήνα, σε σχέση με την περίοδο είσπραξης και διαγραφής έναντι αυτού. Σημειώνεται ότι το "Νέο Ληξιπρόθεσμο Χρέος" αφορά το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο έως τον προηγούμενο μήνα από το μήνα αναφοράς ενώ τα στοιχεία του "Παλαιού Ληξιπρόθεσμου Χρέους" αφορούν το "Παλιό Ληξιπρόθεσμο Κεφάλαιο" όπως διαμορφώνεται το μήνα αναφοράς.

** Ως "Παλιό Ληξιπρόθεσμο Χρέος" ορίζεται το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο την 30/11 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς (αναγράφεται κατόπιν αφαίρεσης των διενεργούμενων εισπράξεων και διαγραφών).

3.3. Εγγυήσεις ελληνικού Δημοσίου

Το Α' τρίμηνο του 2019, παρατηρείται οριακή αύξηση του ανεξόφλητου κεφαλαίου, για δάνεια που έχουν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ), μετά από συνεχή σημαντική πτώση που καταγράφηκε τα προηγούμενα έτη. Η αύξηση αυτή αφορά αποκλειστικά την παροχή εγγύησης του ελληνικού Δημοσίου προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), για δανεισμό της εταιρείας «Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε.» (ΔΕΗ), ποσού 155 εκατ. ευρώ³². Μετά την ολοκλήρωση του 3^{ου} προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας, το ανώτατο όριο παροχής νέων εγγυήσεων καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού

³² Με το ΦΕΚ 442/2019 Β' παρέχεται η εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (εφεξής ΕΤΕπ) για την κάλυψη δανείου ποσού 155 εκατ. ευρώ, της εταιρείας ΔΕΗ, σύμφωνα με την αριθμ. ΦΙ 87.262/09-01-2019 Δανειακή Σύμβαση. Παρόμοια, αναμένεται η παροχή εγγύησης προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ύψους 34 εκατ. ευρώ για δανειοδότηση της εταιρείας «ΔΕΗ Ανανεώσιμες Α.Ε.», προς εκτέλεση της αριθμ. ΦΙ 85872/20-12-2017 Δανειακής Σύμβασης.

Οικονομικών³³ και δεν δύναται να υπερβαίνει το 1,5% των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού του αντίστοιχου έτους. Την ίδια στιγμή υποχρεωτική είναι η δανειοδότηση του φορέα μέσω της ΕΤΕπ, προκειμένου το ελληνικό Δημόσιο να παράσχει την ανάλογη εγγύηση.

Πίνακας 12: **Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός ΓΚ στις 31/3/2019** (εκατ. ευρώ)

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΓΚ		ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΓΚ	
Κρατικές Επιχειρήσεις		Δημόσιες Επιχειρήσεις (ΔΕΚΟ)	
ΕΑΣ	182,90	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ	37,51
ΕΑΒ	00	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ	217,43
ΟΣΕ	1.575,49	ΔΕΗ	1.865,74
ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ	1.940,88	ΑΔΜΗΕ	270,00
Υποσύνολο	3.699,27	ΔΕΣΦΑ	192,84
Δημόσιοι Οργανισμοί		Υποσύνολο	
ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	3,97		2.583,52
ΕΤΑΔ	88,86	Εγγυήσεις Φυσικών Προσώπων & Επιχειρήσεων	
ΚΤΥΡ (ΟΣΚ)	420,38	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	1.789,46
ΤΠ&Δ	99,78	ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ	1.749,50
ΟΑΕΠ	0,00	Υποσύνολο	3.538,96
Υποσύνολο	612,99		
ΟΤΑ			
ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	57,03		
ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	5		
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	22,97		
Υποσύνολο	85,00		
Σύνολο ταξινομημένων	4.397,26	Σύνολο μη ταξινομημένων	6.122,48
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		10.519,74³⁴	

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού- Στοιχεία Μαρτίου 2019.

Προκύπτει πλέον μια σαφώς βελτιωμένη κατάσταση σε σχέση με το παρελθόν, αφού τα χρέη πολλών ζημιολόγων φορέων της ΓΚ (λ.χ ΟΣΕ), έχουν ενταχθεί στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης, ενώ παράλληλα συνεχίζονται οι προσπάθειες για περαιτέρω εξυγίανση του χαρτοφυλακίου που αφορά τις παρασχεθείσες εγγυήσεις του ελληνικού Δημοσίου. Ιδιαίτερες δυσκολίες εντοπίζονται στη μείωση του εγγυημένου υπόλοιπου που αφορά παρασχεθείσες εγγυήσεις σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα³⁵. Χαρακτηριστική είναι η στασιμότητα που παρατηρείται στο υπόλοιπο αυτό την τελευταία διετία (2017-2018), ενώ η εικόνα αυτή διατηρείται και εντός του Α' τριμήνου του 2019. Το υπόλοιπο που αφορά ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα ανέρχεται σε 1.789 εκατ. ευρώ και 1.750 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα.

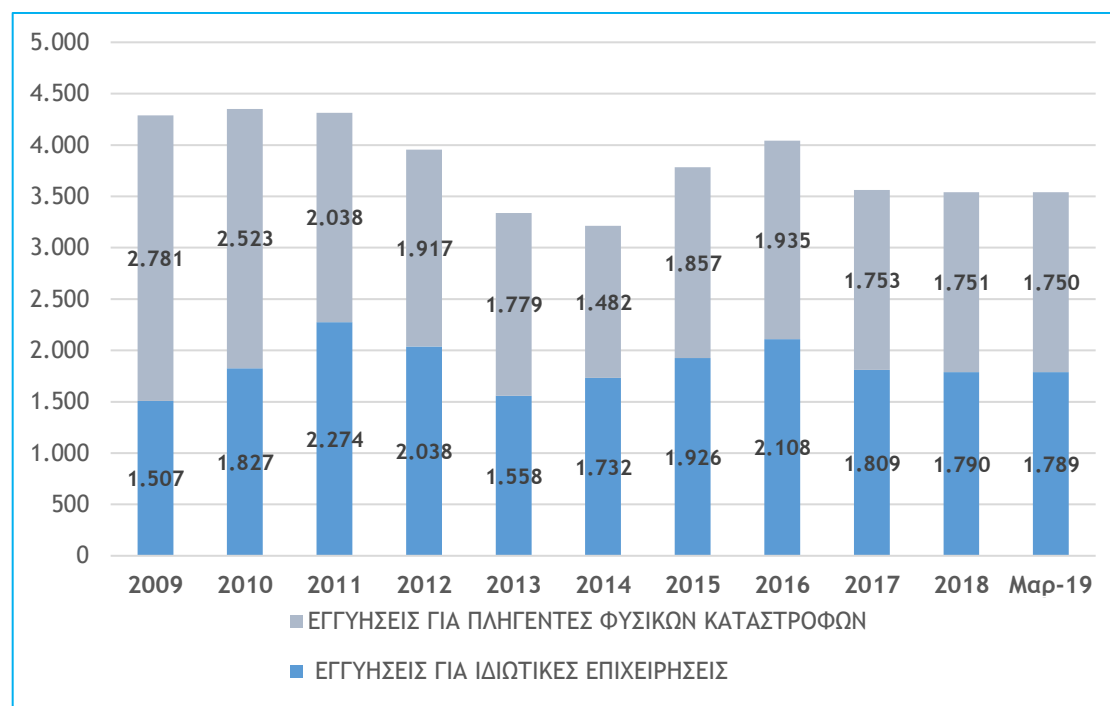
³³ Βάσει των διατάξεων του άρθρου 104 του ν. 4549/2018.

³⁴ Στο ποσό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι εγγυήσεις προς τα πιστωτικά ιδρύματα για την παροχή ρευστότητας. Σύμφωνα με τον Ν. 3723/2008 το ΕΔ δύναται να παράσχει εγγυήσεις για την παροχή ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ανώτατο όριο τα 85 δισ. ευρώ, ενώ για τον ίδιο λόγο και σύμφωνα με τον Ν. 3845/2010 το ΕΔ δύναται να παρέχει στην Τράπεζα της Ελλάδος εγγυήσεις, για κάλυψη πιστώσεων πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα, με σκοπό την αντιμετώπιση προσωρινών βραχυχρόνιων προβλημάτων ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance-ELA).

³⁵ Περιλαμβάνουν δάνεια Παλιννοστούντων, Αθίγγανων, θεομηνιόπληκτων, πυροπαθών κλπ.

Διάγραμμα 5: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ΕΔ για Φυσικά Πρόσωπα και Ιδιωτικές Επιχειρήσεις, 2009-Μάρτιος 2019 (εκατ. ευρώ)

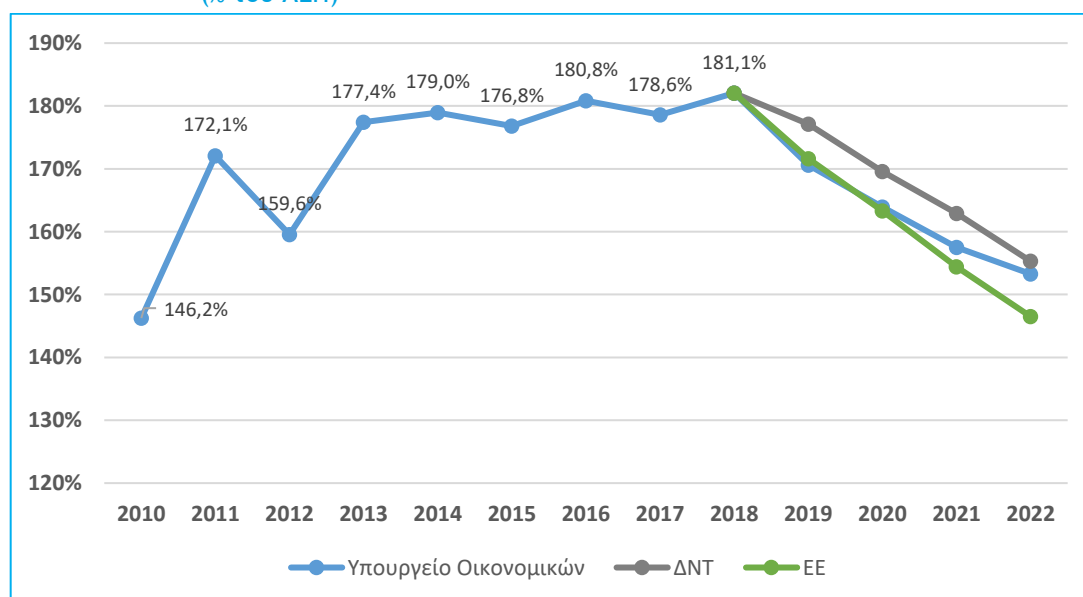
Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού-Στοιχεία Μαρτίου 2019.

4. Δημόσιο χρέος

- Σε ιστορικά υψηλά ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ το 2018· ξεπέρασε το 181%.
- Αναμένεται επιταχυνόμενη αποκλιμάκωση την περίοδο 2019-2022.
- Σε εξέλιξη η σταδιακή εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων.
- Αποκαθίσταται σταθερά η εμπιστοσύνη για τους τίτλους του ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.

Μετά την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και του συνακόλουθου τερματισμού της χρηματοδότησης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ κατέγραψε ιστορικά υψηλά στο τέλος του 2018, φτάνοντας το 181,1%. Την περίοδο 2010-2018 ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 34,9 ποσοστιαίες μονάδες, κυρίως λόγω της σωρευτικής συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας (Διάγραμμα 6). Εξαίρεση αποτελεί η τριετία 2015-2018, όπου η αύξηση του λόγου οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση του χρέους ως απόλυτου μεγέθους, ενώ ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας την εν λόγω περίοδο, ήταν θετικός. Η αύξηση αυτή ωστόσο ήταν αποτέλεσμα επιλογής και προκλήθηκε από τη δημιουργία υψηλών «ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας» (cash buffers). Η συσσώρευση «ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας» προήλθε στο μεγαλύτερο μέρος της από την άντληση αδιάθετου υπολοίπου δανειακών κεφαλαίων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), που είχαν προβλεφθεί στο 3ο πρόγραμμα στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Τα χαμηλά επιτόκια³⁶ (συγκριτικά με τα επιτόκια της αγοράς), καθώς και η μακρά περίοδος αποπληρωμής αποτέλεσαν βασικά χαρακτηριστικά των κεφαλαίων αυτών.

Διάγραμμα 6: Εξέλιξη χρέους Γενικής Κυβέρνησης 2010-2018 και προβλέψεις 2019-2022 (% του ΑΕΠ)

Πηγές: α) Stability Programme 2019-2022 (Υπουργείο Οικονομικών), European Commission-Enhanced Surveillance Report (November 2018), IMF Country Report No. 18/248.

³⁶ Τον Οκτώβριο του 2018 το επιτόκιο επιβάρυνσης για δανειακά κεφάλαια που έχουν αντληθεί από τον ΕΜΣ είχε διαμορφωθεί σε 1% περίπου.

Στο Διάγραμμα 6 απεικονίζονται οι προβλέψεις για την εξέλιξη του λόγου χρέους προς ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα (έως το 2022), έτσι όπως περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας της ελληνικής οικονομίας 2019-2022, καθώς και στις αναλύσεις για τη διαχειρισσιμότητα του ελληνικού δημοσίου χρέους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Σύμφωνα με τις πιο ευνοϊκές προβλέψεις (ΕΕ), αναμένεται σημαντική σωρευτική μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ κατά 34,6 ποσοστιαίες μονάδες. Με βάση το ευνοϊκό αυτό σενάριο, ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ το 2022 θα επανέλθει στα επίπεδα του 2010, περί το 146% του ΑΕΠ. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επαλήθευση του εν λόγω σεναρίου αποτελεί η επίτευξη μέσου ρυθμού μεγέθυνσης άνω του 2%, καθώς και η μείωση του χρέους ως απόλυτου μεγέθους. Επιπλέον οι εκτιμήσεις του ΟΔΔΗΧ συμπίπτουν με αυτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέχρι το 2020 και αποκλίνουν ελαφρά προς τα πάνω τα επόμενα δύο έτη. Το σενάριο του ΔΝΤ είναι ελαφρώς πιο απαισιόδοξο, ωστόσο οι εκτιμήσεις του συγκλίνουν ως προς τη σημαντική αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους τα επόμενα χρόνια.

Την ίδια περίοδο, σύμφωνα με τον ΟΔΔΗΧ, θα επιδιωχθεί, η μείωση του απολύτου μεγέθους του δημοσίου χρέους, με τη χρήση μέρους του ταμειακού διαθέσιμου ασφαλείας, το οποίο θα αξιοποιηθεί για την κάλυψη τακτικών χρηματοδοτικών αναγκών. Επίσης, στις επιλογές περιλαμβάνεται η πρόθεση για πρόωρη αποπληρωμή σχετικά ακριβού δανεισμού (ΔΝΤ-ΕΚΤ)³⁷, με σκοπό τη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους. Χρονικά αυτό συμπίπτει με την πλήρη εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων για το χρέος (βλ. Ένθετο II), γεγονός που συμβάλλει στη διατήρηση των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών (GFN)³⁸ του ελληνικού Δημοσίου σε χαμηλά επίπεδα, καθιστώντας το χρέος ευκολότερα διαχειρίσιμο.

Ένθετο II: Η εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων για το χρέος

Τον Νοέμβριο του 2018 εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) η 1η δέσμη των μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του ελληνικού δημοσίου χρέους, έτσι όπως ελήφθησαν στη συνεδρίαση των υπουργών οικονομικών της ευρωζώνης στις 22 Ιουνίου 2018. Τα μέτρα αυτά περιλάμβαναν:

α) Την κατάργηση, από το 2018, επιπλέον επιτοκιακής επιβάρυνσης (step up) ύψους 2%³⁹, για δανειακά κεφάλαια ύψους 11,3 δισ. ευρώ που είχαν αντληθεί από τον EFSF, στο πλαίσιο εφαρμογής του 2ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής. Η εκταμίευση των εν λόγω κεφαλαίων είχε πραγματοποιηθεί το 2012.

³⁷ Στον ακριβό δανεισμό συγκαταλέγονται τα δανειακά κεφάλαια του ΔΝΤ συνολικού ύψους 10,4 δισ, τα οποία επιβαρύνονται με κυμαινόμενο κλιμακωτό επιτόκιο που φτάνει το 4,9% καθώς και δανειακά κεφάλαια που αντιστοιχούν σε ομόλογα που απέκτησε η ΕΚΤ την τριετία 2010-2012. Τα εν λόγω ομόλογα εξαιρέθηκαν από το PSI και αποπληρώνονται στο 100% της αξίας τους με το κόστος δανεισμού να ξεπερνά το 6% ετησίως.

³⁸ Οι ετήσιες ακαθάριστες δανειακές ανάγκες (Gross Financing Needs-GFN) εκτιμάται ότι θα παραμείνουν σταθερά κάτω από το 15% του ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα, ενώ δεν αναμένεται να ξεπεράσουν το 20% μακροπρόθεσμα

³⁹ Υπήρχε η πρόβλεψη για επιβολή επιπλέον επιβάρυνσης 2% στα εν λόγω δανειακά κεφάλαια από το 2017, η οποία με τα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα μέτρα για το ελληνικό δημόσιο χρέος καταργήθηκε και δεν θα εφαρμοστεί.

β) Την παράταση της περιόδου χάριτος και την επιμήκυνση της μέσης διάρκειας λήξης κατά 10 χρόνια, δανειακών κεφαλαίων ύψους 96,4 δισ. ευρώ, που είχαν αντληθεί από τον EFSF στο πλαίσιο εφαρμογής του 2ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής. Με βάση το μέτρο αυτό το ελληνικό Δημόσιο απαλλάσσεται έως το 2032 από την υποχρέωση καταβολής τόκων και επιπλέον αναπροσαρμόζεται το προφίλ ωρίμανσής του, έτσι ώστε να μην προκύπτει ανάγκη εξυπηρέτησης πριν το 2032.

γ) Την επιμήκυνση της μέγιστης σταθμισμένης μέσης «ωρίμανσης» των παραπάνω δανείων κατά 10 χρόνια, ώστε να φθάσει τα 42,5 έτη⁴⁰.

Στα μεσοπρόθεσμα μέτρα για το χρέος περιλαμβάνεται και η σταδιακή επιστροφή, από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), των κερδών των κεντρικών τραπεζών (SMPs, ANFAs) από τα ελληνικά ομόλογα του 2014, τα οποία αντιστοιχούν σε 1,3 δισ. ετησίως. Η υλοποίηση του εν λόγω μέτρου θα πραγματοποιείται σε εξαμηνιαία βάση σταδιακά⁴¹, κατόπιν θετικής απόφασης από το Eurogroup.

Η κατάργηση της επιπλέον επιτοκιακής επιβάρυνσης 2% μέχρι το 2022 (μέτρο (α)) θα εξαρτάται από τη συνέχιση των βασικών μεταρρυθμίσεων, έτσι όπως αποφασίστηκαν στο πλαίσιο του 3ου προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τον ESM. Στόχος της σταδιακής εφαρμογής των μέτρων αυτών είναι να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους θα περιλαμβάνουν κίνητρα για την ολοκλήρωση της εφαρμογής, εκ μέρους της Ελλάδας, των μεταρρυθμιστικών μέτρων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του 3ου προγράμματος.

Κεντρικό ρόλο στη διαχείριση του ελληνικού χρέους αναμένεται να διαδραματίσει το κόστος του μακροχρόνιου δανεισμού. Το πρώτο τετράμηνο του 2019, συνεχίστηκε η αποκλιμάκωση του κόστους του μακροχρόνιου δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου. Οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου, παρά την υψηλή ευαισθησία που έδειξαν στη διεθνή συγκυρία εντός του 2018, κατέγραψαν τον Απρίλιο του 2019 ιστορικά χαμηλή τιμή⁴², υποχωρώντας στο 3,28% (στις 15/4/2019). Στο γεγονός αυτό συνέβαλαν οι διαδοχικές αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης (S&P, Moody's, Fitch κ.α), οι οποίες, σε συνδυασμό με τις θετικές προοπτικές που διαμορφώνονται για την ελληνική οικονομία, ενίσχυσαν περαιτέρω την εμπιστοσύνη προς τους τίτλους του ελληνικού Δημοσίου. Επιπλέον θετική συμβολή στην αποκλιμάκωση του κόστους δανεισμού είχε η διατήρηση των επιτοκίων της αγοράς σε χαμηλά επίπεδα, αποτέλεσμα της υπερβάλλουσας ρευστότητας που επικρατεί στο ευρωσύστημα⁴³, αλλά και παγκοσμίως.

⁴⁰ Το σκέλος αυτό αφορά περαιτέρω τροποποίηση της «πρώτης παρέμβασης» που είχε ληφθεί στα πλαίσια εφαρμογής των βραχυχρόνιων μέτρων για το χρέος. Συνέπεια αυτών ήταν τότε η εξομάλυνση των ωριμάνσεων των δανείων που εκταμιεύθηκαν στα πλαίσια του EFSF, με τη μέση υπολειπόμενη διάρκεια για το σύνολο των 130,9 δισ. ευρώ να διαμορφώνεται τότε στα 32,5 έτη.

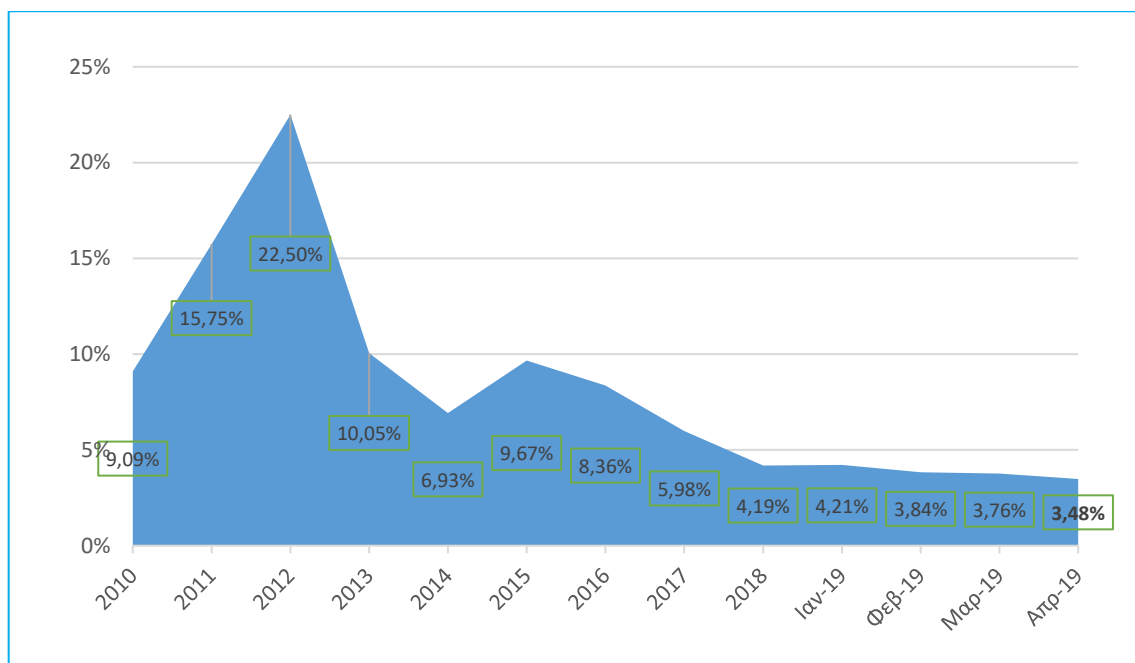
⁴¹ Τον Μάιο του 2019 ελήφθη για πρώτη φορά η σχετική απόφαση από τον ESM, σε συνέχεια της θετικής απόφασης του Eurogroup τον Απρίλιο του 2019 και κατόπιν προόδου στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων το πρώτο τετράμηνο του έτους.

⁴² Για πρώτη φορά από τον Ιανουάριο του 2006 η απόδοση υποχώρησε κάτω από το 3,5%.

⁴³ Βλ. α) Τράπεζα της Ελλάδος, «Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2018», σελ. 69-76, β) Demiralp, Eisenschmidt and Vlassopoulos (2019), "Negative interest rates, excess liquidity and retail deposits: banks' reaction to unconventional monetary policy in the euro area", *ECB Working Paper Series*, no 2283, May.

Διάγραμμα 7: Αποδόσεις 10ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου, 2010-2019

Πηγή: Eurostat.

Σημείωση: Μέση απόδοση έτους και μήνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2018-2019

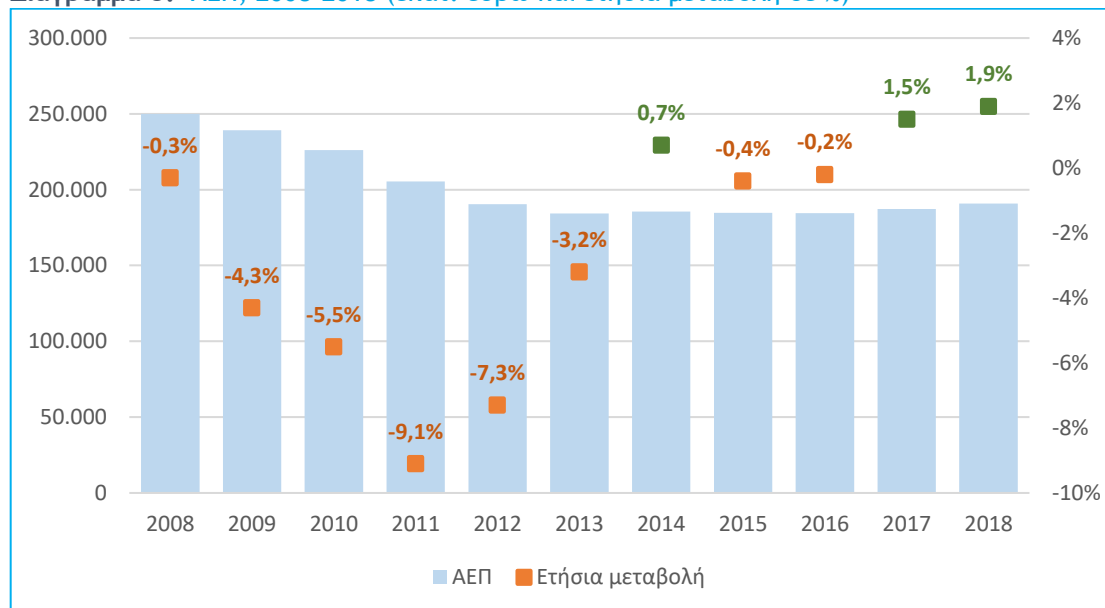
1. Μακροοικονομικά αποτελέσματα 2018

- Εδραίωση της ανάκαμψης με θετικό ρυθμό μεγέθυνσης για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά.
- Αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,9% σε ετήσια βάση για το 2018· αποτέλεσμα της αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης και της συγκράτησης του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών.
- Σε κάμψη οι επενδύσεις το 2018 με μικτά πρόσημα οι επιμέρους κατηγορίες.
- Σταθερή η βελτίωση στην αγορά εργασίας, με τόνωση της απασχόλησης και κάμψη της ανεργίας κατά σχεδόν τρεις ποσοστιαίες μονάδες το 2018.

1.1. Ανάλυση της αύξησης του ΑΕΠ σε συνιστώσες

Τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 8) δείχνουν ότι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ για το 2018 είναι της τάξης του 1,9%, η μεγαλύτερη που έχει καταγραφεί από το 2007.

Διάγραμμα 8: ΑΕΠ, 2008-2018 (εκατ. ευρώ και ετήσια μεταβολή σε %)

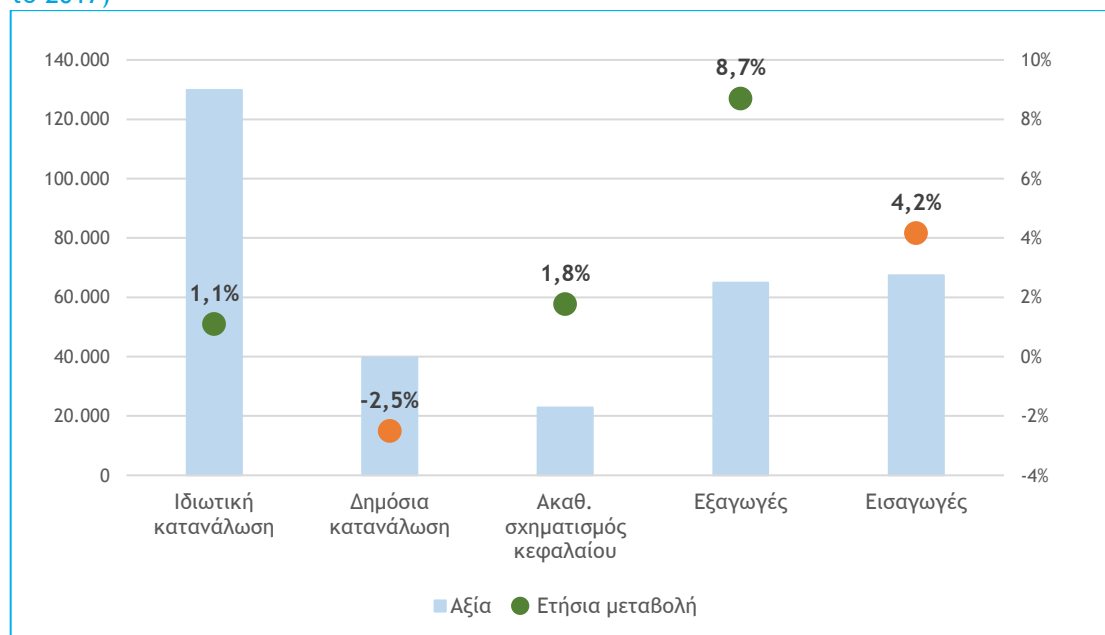
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Σταθερές τιμές 2010).

Η θετική μεταβολή οφείλεται κατά βάση στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και στην ταχύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, η οποία περιόρισε το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών κατά €2,5 δισ. περίπου⁴⁴. Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου σημείωσε κάμψη της τάξης του 12%, περίπου, γεγονός που αντισταθμίστηκε από την αυξημένη συσσώρευση αποθεμάτων. Η δημόσια κατανάλωση διατηρήθηκε για ένα ακόμα έτος με αρνητικό πρόσημο (-2,5%) στο πλαίσιο της επίτευξης των δεσμεύσεων για υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα.

Η ελληνική οικονομία ανακάμπτει από τη βαθιά ύφεση η οποία προκάλεσε την απώλεια άνω του ¼ του ΑΕΠ την περίοδο 2007-2016. Η επίτευξη υψηλότερων ρυθμών μεγέθυνσης τα επόμενα χρόνια είναι αναγκαία για να εδραιωθεί η εμπιστοσύνη προς την ελληνική οικονομία, να ενισχυθεί περαιτέρω η απασχόληση και να αποκλιμακωθεί ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ.

Ειδικότερα (Διάγραμμα 9), το 2018, η **ιδιωτική κατανάλωση** αυξήθηκε κατά 1,1%, στηριζόμενη κυρίως στην αύξηση της απασχόλησης που συντελέστηκε εντός του έτους, στην άνοδο του διαθέσιμου εισοδήματος και στην εν γένει βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης.

Διάγραμμα 9: Βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, 2018 (εκατ. ευρώ και % μεταβολή σε σχέση με το 2017)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και επεξεργασία ΕΔΣ (Σταθερές τιμές 2010).

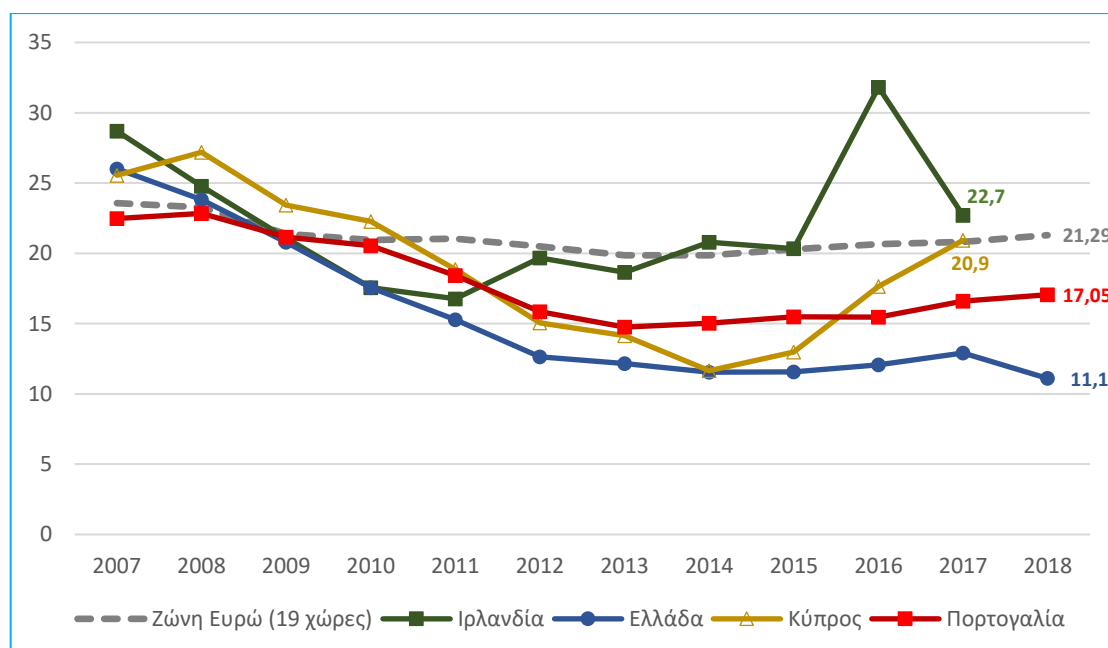
*Η πράσινη κουκίδα αντιστοιχεί σε θετική -από τη σκοπιά της μεγέθυνσης- εξέλιξη και η πορτοκαλί σε αρνητική.

Η σημαντική άνοδος της αξίας των **εξαγωγών** κατά 8,7%, οφείλεται σχεδόν εξίσου σε αύξηση εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (κυρίως τουρισμός). Η αύξηση των **εισαγωγών** κατά 4,2% αποδίδεται κατά βάση σε αύξηση των εκροών για υπηρεσίες (+14,4%), ενώ η αύξηση της αξίας των εισαγωγών προϊόντων ήταν σαφώς πιο συγκρατημένη (+2%).

⁴⁴ Μεταβολή σε πραγματικούς όρους έτους αναφοράς 2010, αλυσωτοί δείκτες όγκου.

Προβληματισμό δημιουργεί η σημαντική κάμψη των **πάγιων επενδύσεων** (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου) κατά 12,2%, με δεδομένο ότι οι προοπτικές για διατηρήσιμη μεγέθυνση -περί το 2%- τα επόμενα χρόνια στηρίζονται στο σενάριο ισχυρής ετήσιας αύξησης των επενδύσεων άνω του 10%. Το ποσοστό των επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου, ενώ είναι χαμηλότερο και σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες που εξήλθαν από τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής (Διάγραμμα 10).

Διάγραμμα 10: Μερίδιο παγίων επενδύσεων στο ΑΕΠ (% του ΑΕΠ) - Επιλεγμένες οικονομίες, 2007-2018

Πηγή: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ (για την ελληνική οικονομία το έτος 2018).

Η κάμψη των παγίων επενδύσεων αφορά σχεδόν αποκλειστικά τις επιμέρους κατηγορίες «Άλλες Κατασκευές» και «Μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» (Πίνακας 13). Η πρώτη εξ αυτών συνδέεται με το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, ενώ η δεύτερη με τη μείωση των εισαγωγών πλοίων σε σχέση με το 2017.

Πίνακας 13: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία (2018)

	Αξία* (εκατ. ευρώ)	Ετήσια μεταβολή
Κατοικίες	1.378	17,4%
Άλλες κατασκευές	7.319	-24,8%
Αγροτικά προϊόντα	102	3,8%
Μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	2.716	-38,6%
Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας	1.640	17,2%
Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	5.146	16,6%
Άλλα προϊόντα	3.012	-0,2%
Σύνολο⁽¹⁾	21.313	-12,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

*Αλυσωτοί και δείκτες όγκου έτους αναφοράς 2010, εποχικά διορθωμένα στοιχεία.

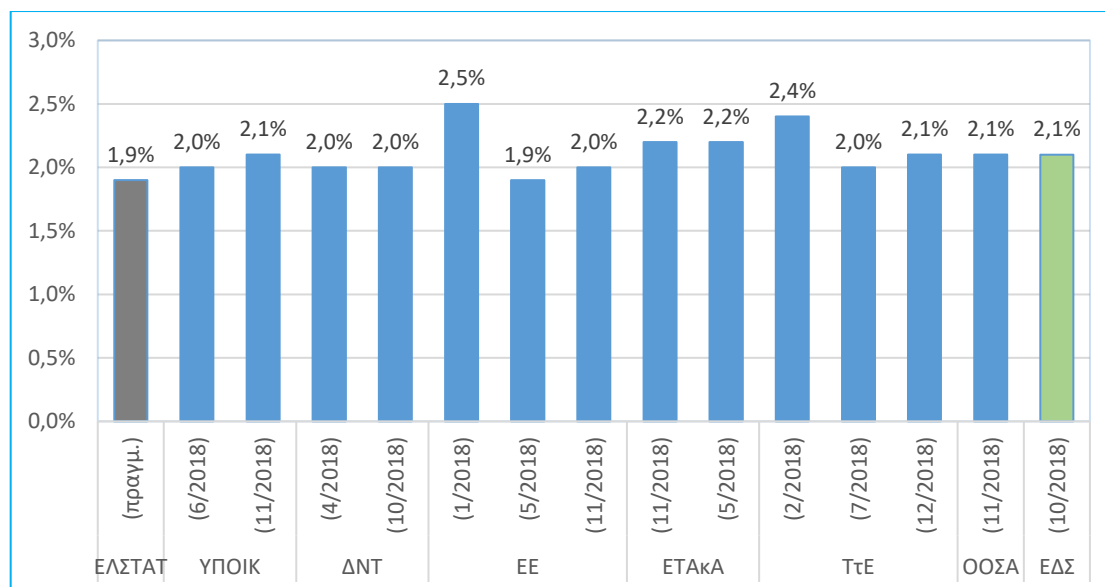
(1) Η αλυσώση εφαρμόζεται σε κάθε μέγεθος χωριστά. Ως εκ τούτου οι συνιστώσες στους αλυσωτούς δείκτες όγκου δεν συναθροίζονται στον ΑΣΠΚ.

Θετική επίδοση κατέγραψαν εντός του 2018 οι κατηγορίες επενδύσεων «Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας» (+17,2%) και «Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» (+16,6%). Θετική μεταβολή σε σχέση με το 2017 καταγράφει επίσης η αξία των νέων κατοικιών στην Ελλάδα (+17,4%), η οποία για σχεδόν μια δεκαετία βρισκόταν σε συνεχή κάμψη.

1.2. Απόκλιση προβλέψεων και πραγματοποιήσεων

Κατά τη διάρκεια του 2018 οι προβλέψεις των περισσότερων οργανισμών συνέκλιναν σε ρυθμό μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας της τάξης του 2,1%, με εξαίρεση τις αισιόδοξες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος στις αρχές του χρόνου. Οι προβλέψεις αυτές είχαν, πιθανώς, στηριχθεί σε ευνοϊκότερο σενάριο για την άνοδο του πραγματικού ΑΕΠ το 2017, η οποία τελικά δεν επιβεβαιώθηκε⁴⁵. Το μικρότερο από το αναμενόμενο αποτέλεσμα βάσης (carry over effect) οδήγησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Τράπεζα της Ελλάδος σε αναθεώρηση των προβλέψεών τους σε χαμηλότερο επίπεδο, με αποτέλεσμα τους επόμενους μήνες οι προβλέψεις τους να συγκλίνουν με αυτές των υπολοίπων οργανισμών. Από τα μέσα του 2018 οι περισσότερες προβλέψεις προσέγγισαν την πραγματοποιηθείσα (σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ) αύξηση του ΑΕΠ για το 2018 με μικρή μόνο απόκλιση της τάξης του 0,1%-0,3%.

Διάγραμμα 11: Μεταβολή του ΑΕΠ για το 2018 & οι αντίστοιχες προβλέψεις

Πηγές:

1. Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ), *Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί*, Δελτίο Τύπου, Μάρτιος 2018.
2. Υπουργείο Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ), Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής 2019-2023 & Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2019, Ιούνιος & Νοέμβριος 2018.
3. IMF, *World Economic Outlook*, Απρίλιος & Οκτώβριος 2018.
4. European Commission, *European Economic Forecast*, Winter, Spring & Autumn Forecasts 2018.
5. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΚΑ), «Regional Economic Prospects in the EBRD Regions», Μάιος & Νοέμβριος 2018.
6. Τράπεζα της Ελλάδος (ΤΤ), Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2017 (Φεβρουάριος 2018) & Νομισματική Πολιτική - Ενδιάμεση έκθεση 2018 (Ιουλίου και Δεκεμβρίου).
7. OECD *Economic Outlook* 104 database, Νοέμβριος 2018.
8. Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ), Φθινοπωρινή Έκθεση, Νοέμβριος 2018.

⁴⁵ Αρχική εκτίμηση για αύξηση 1,6%, η οποία αρχικά διαμορφώθηκε στο 1,4% για το 2017, ωστόσο η ΕΛΣΤΑΤ το αναθεώρησε εκ νέου στο 1,5%.

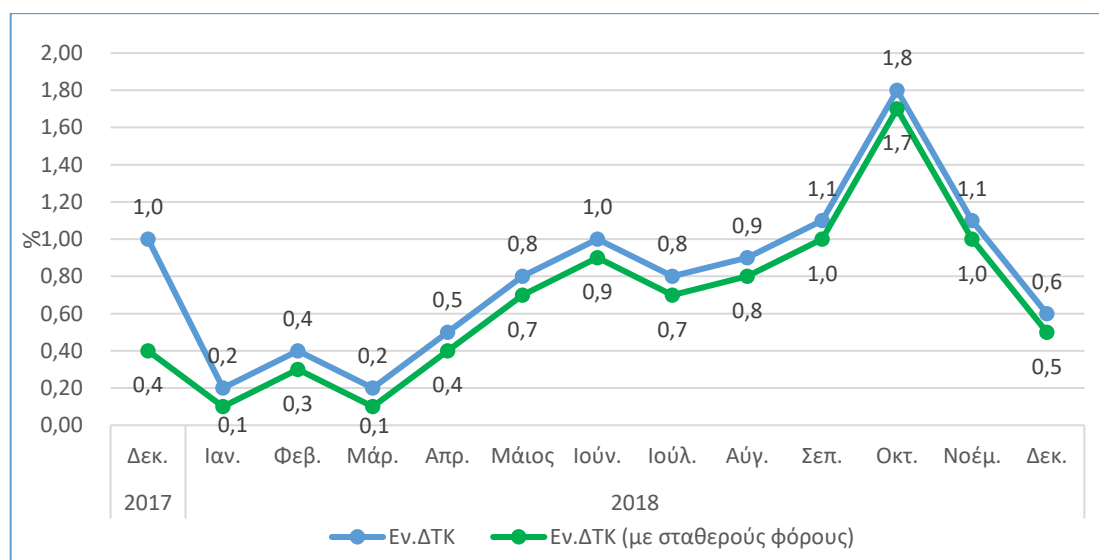
Οι αποκλίσεις όσον αφορά την πρόβλεψη του ρυθμού μεγέθυνσης για το 2018 παρέμειναν σε χαμηλό εύρος και ήταν οι μικρότερες που παρατηρήθηκαν τα τελευταία εννέα χρόνια⁴⁶. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως μία ακόμα ένδειξη ότι η ελληνική οικονομία έχει εισέλθει σε φάση σταθεροποίησης και μείωσης της αβεβαιότητας, καθώς περιορίζονται οι σημαντικές «δομικές ρήξεις» (structural breaks) οι οποίες επιδρούν αρνητικά στην ευστοχία των προβλέψεων.

1.3. Λοιπές μακροοικονομικές εξελίξεις 2018

1.3.1. Πληθωρισμός

Κατά το 2018, ο πληθωρισμός διατηρήθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά σε θετικό έδαφος, μετά τις αποπληθωριστικές τάσεις της περιόδου 2013-2016. Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 12), οι ποσοστιαίες μεταβολές του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) σε σχέση με τον αντίστοιχο μηνιαίο δείκτη του προηγούμενου έτους κυμάνθηκαν μεταξύ 0,2% και 1,8% και ο μέσος Εν.ΔΤΚ του δωδεκαμήνου Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018 διαμορφώθηκε σε 0,8% (έναντι 1,1% το 2017). Δεδομένου ότι δεν επιβλήθηκαν ιδιαίτερες νέες φορολογικές επιβαρύνσεις κατά το 2018, ο Εν.ΔΤΚ με σταθερούς φόρους κυμάνθηκε οριακά μόνο χαμηλότερα του Εν.ΔΤΚ.

Διάγραμμα 12: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ)

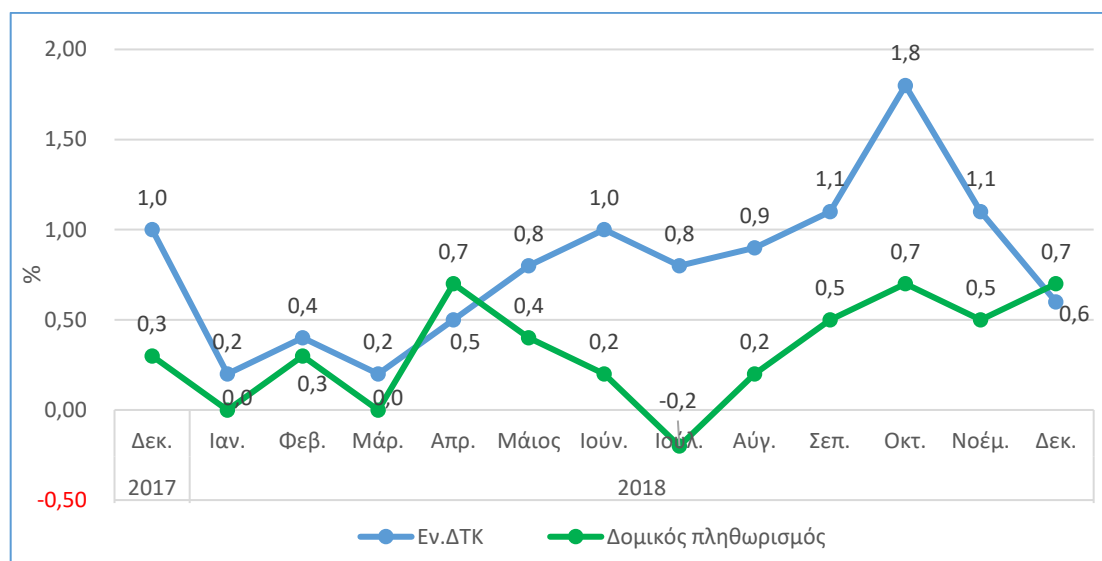
Πηγή: Eurostat.

Αν εξαιρεθούν από τον Εν.ΔΤΚ οι ευμετάβλητες κατηγορίες της ενέργειας, των ειδών διατροφής, των αλκοολούχων ποτών και του καπνού, προκύπτει ο πυρήνας του πληθωρισμού (δομικός πληθωρισμός) που αντανακλά καλύτερα τη μακροχρόνια τάση των τιμών (Διάγραμμα 13). Όπως και ο Εν.ΔΤΚ, ο δομικός πληθωρισμός κινήθηκε κατά το 2018 σε θετικό έδαφος αλλά σε αρκετά χαμηλά επίπεδα, γεγονός

⁴⁶ Βλ. Εαρινή Έκθεση Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου 2017, σελ.51-53.

που αντικατοπτρίζει την ύπαρξη σημαντικής ποσότητας «αργούντων» παραγωγικών συντελεστών.

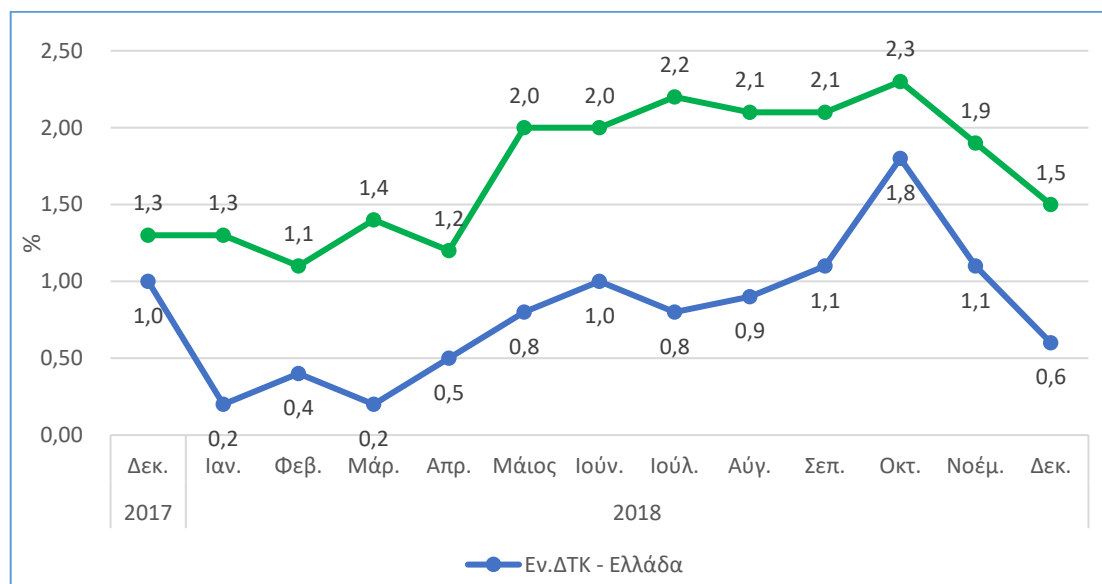
Διάγραμμα 13: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή και δομικός πληθωρισμός

Πηγή: Eurostat.

Συγκρίνοντας τον Εν.ΔΤΚ Ελλάδας και ευρωζώνης (19 κράτη-μέλη), διαπιστώνουμε ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα κυμάνθηκε σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ευρωζώνης (Διάγραμμα 14). Με δεδομένο ότι σχεδόν η αξία των μισών τουριστικών εισπράξεων, αλλά και περί το 1/3 των εξαγωγών αγαθών αφορά τις οικονομίες της ευρωζώνης⁴⁷, η διατήρηση αρνητικού διαφορικού πληθωρισμού υποστηρίζει την ανταγωνιστικότητα τιμών της ελληνικής οικονομίας.

Διάγραμμα 14: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή Ελλάδας και ευρωζώνης

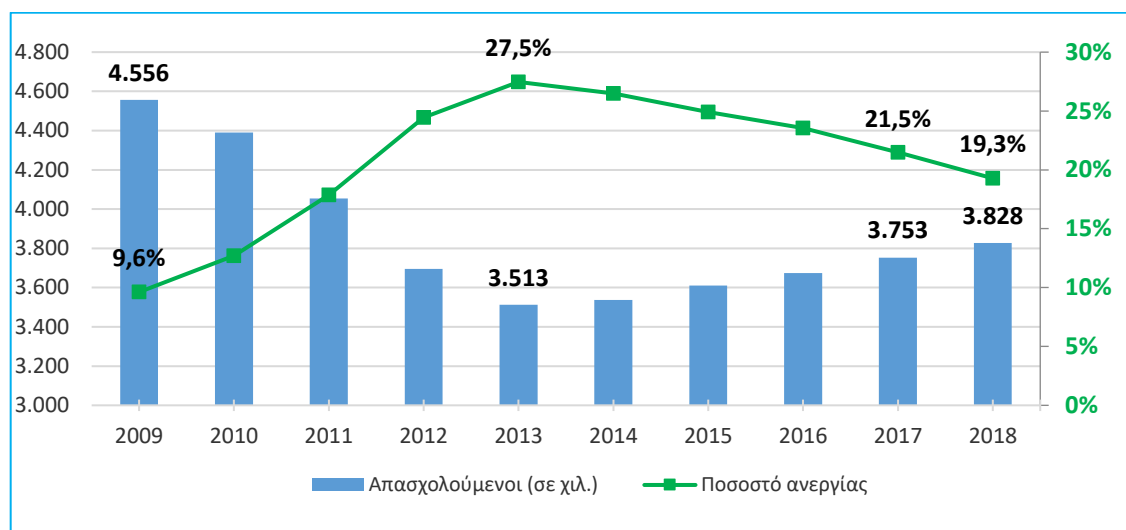
Πηγή: Eurostat.

⁴⁷ Βλ. Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Μακροοικονομικές & Δημοσιονομικές Εξελίξεις, Τεύχος 4, Ιούνιος 2018, σσ. 10-11.

1.3.2. Απασχόληση

Η τάση μείωσης της ανεργίας που ξεκίνησε από το 2014 συνεχίστηκε και το 2018, με το ποσοστό ανεργίας να περιορίζεται το 2018 σε 19,3% από 21,5% το 2017 (Διάγραμμα 15) και τον αριθμό των ανέργων να υποχωρεί κάτω από το 1 εκατ. για πρώτη φορά μετά το 2011 και να διαμορφώνεται στις 915 χιλιάδες. Αντίστοιχη βελτίωση υπήρξε και στην απασχόληση, με τον αριθμό των απασχολούμενων να ανέρχεται στα 3.828 εκατ., αυξημένος κατά 75 χιλ. σε σχέση με το 2017 (+2%).

Διάγραμμα 15: Εξέλιξη απασχόλησης και ποσοστού ανεργίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

Η αύξηση της απασχόλησης προήλθε αποκλειστικά από την αύξηση των θέσεων πλήρους απασχόλησης κατά 92 χιλ. (+2,7%), καθώς η μερική απασχόληση εμφάνισε μείωση κατά 17 χιλ. (Πίνακας 14).

Πίνακας 14: Αριθμός εργαζομένων (σε χιλ.) ανά είδος απασχόλησης (πλήρης/μερική)

Είδος απασχόλησης	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Δ 2018/17	% Δ 2018/17
Πλήρης απασχόληση	3.214	3.201	3.267	3.311	3.383	3.476	92	2,72%
% επί συνολικής	91,5%	90,5%	90,5%	90,1%	90,2%	90,8%		
Μερική απασχόληση	299	336	343	363	369	353	-17	-4,53%
% επί συνολικής	8,5%	9,5%	9,5%	9,9%	9,8%	9,2%		
% μερικά απασχολούμενων που δεν μπορούν να βρουν πλήρη απασχόληση	64,6%	66,5%	68,8%	68,7%	67,1%	67,0%		
Συνολική απασχόληση	3.513	3.536	3.611	3.674	3.753	3.828	75	2,01%

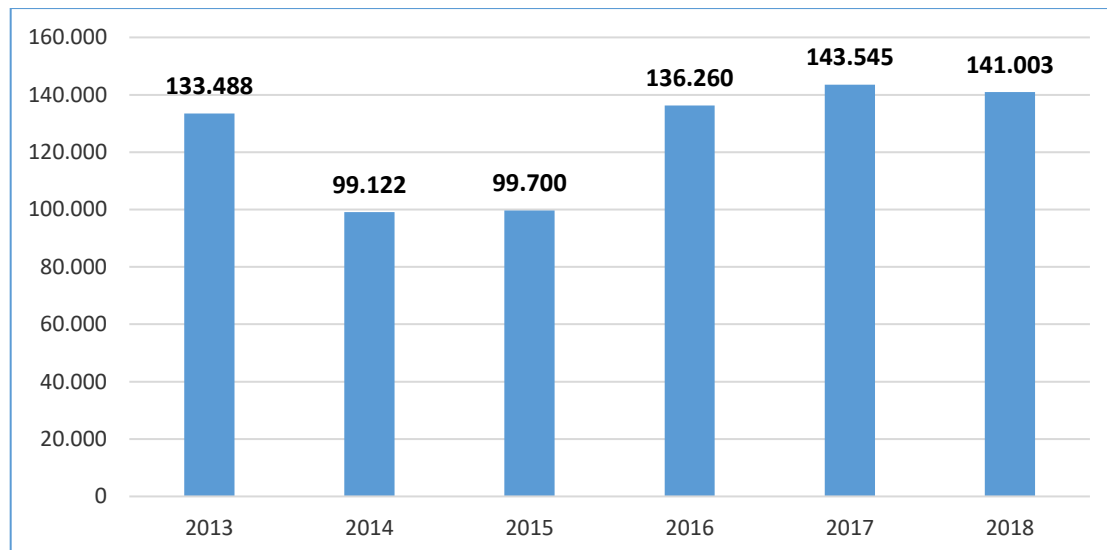
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

Κατά συνέπεια, φαίνεται να αντιστρέφεται η παρατηρούμενη κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής τάση για αύξηση του μεριδίου της μερικής επί του συνόλου της απασχόλησης, με το σχετικό μέγεθος να περιορίζεται σε 9,2% το 2018 έναντι 9,8% το 2017. Σημειώνεται, πάντως, ότι η πλειονότητα των εργαζομένων

σε θέσεις μερικής απασχόλησης (67%) επιλέγει αναγκαστικά αυτή τη μορφή εργασίας, καθώς αδυνατεί να βρει θέσεις πλήρους απασχόλησης⁴⁸.

Κατά το 2018, οι προσλήψεις εργαζομένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ανήλθαν σε 2.668.923 και οι απολύσεις/αποχωρήσεις σε 2.527.920. Επομένως, το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης ήταν θετικό για έκτη συνεχόμενη χρονιά και διαμορφώθηκε σε 141.003 νέες θέσεις εργασίας (Διάγραμμα 16), ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με το 2017 κατά 2.542 θέσεις.

Διάγραμμα 16: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ.

Η μακροχρόνια ανεργία (άνω των 12 μηνών), αν και παραμένει σε υψηλά επίπεδα ως ποσοστό της συνολικής (70,3%), εμφάνισε αξιοσημείωτη μείωση κατά 13,9% (Πίνακας 15). Ειδικότερα, ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων περιορίστηκε στις 644 χιλ. (-104 χιλ.), μέγεθος που είναι το χαμηλότερο από το 2011.

Πίνακας 15: Αριθμός ανέργων ανά διάρκεια ανεργίας (σε χιλ.)

Διάρκεια ανεργίας	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Δ 2018/17	% Δ 2018/17
Ανεργοί	1330	1274	1197	1131	1027	915	-112	-10,9%
Πάνω από 12 μήνες	893	937	875	814	747	644	-104	-13,9%
% επί συνολ. ανεργίας	67,1%	73,5%	73,1%	72,0%	72,8%	70,3%		
24 μήνες και άνω	549	622	613	587	539	466	-73	-13,5%
% επί συνολ. ανεργίας	41,2%	48,8%	51,2%	51,9%	52,5%	50,9%		
Ποσοστό ανεργίας	27,5%	26,5%	24,9%	23,5%	21,5%	19,3%		

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ετήσια στοιχεία).

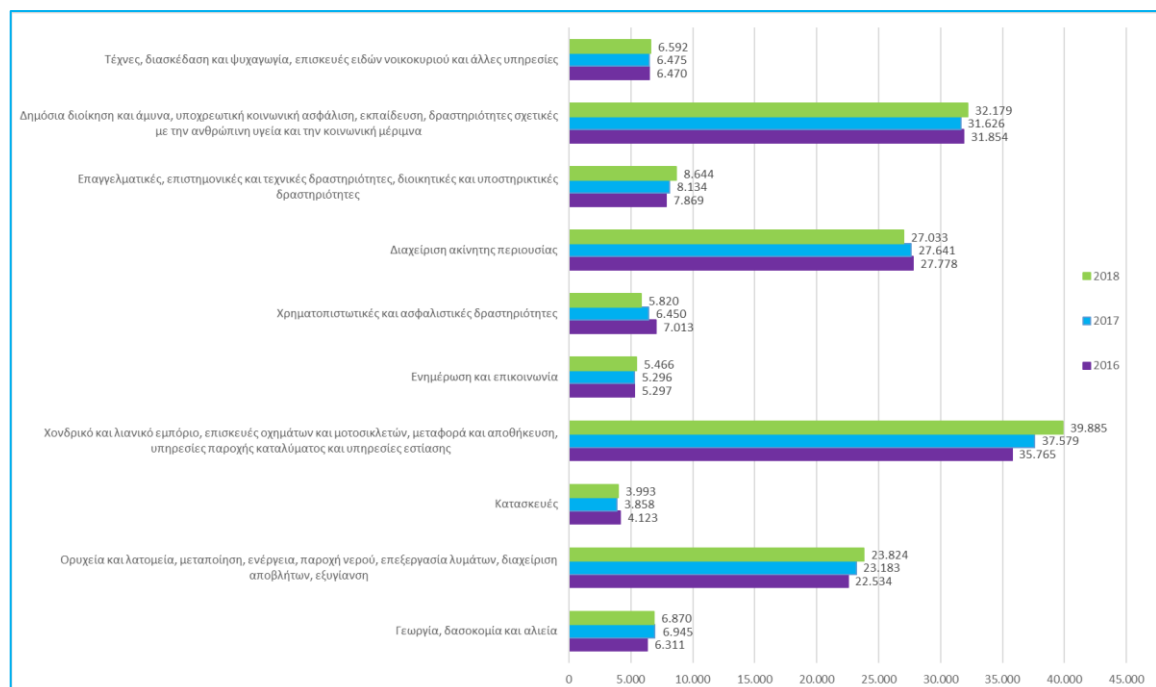
⁴⁸ Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εργαζομένων με μερική απασχόληση στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ.

1.3.3. Κλαδικές εξελίξεις

Ανοδικά εξελίχθηκε η προστιθέμενη αξία σε επτά συνολικά μεγάλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας: “Ορυχεία-λατομεία-μεταποίηση-ενέργεια κλπ.”, “Τέχνες-ψυχαγωγία και άλλες υπηρεσίες”, “Επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες”, “Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και μοτοσικλετών κλπ.”, “Κατασκευές, Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση κλπ.”, “Ενημέρωση και επικοινωνία”. Στους τέσσερις πρώτους η θετική μεταβολή που είχε σημειωθεί ήδη το 2017 συνεχίστηκε για δεύτερη κατά σειρά χρονιά. Στους υπόλοιπους καταγράφηκε ανάκαμψη μετά την υποχώρηση που είχε σημειωθεί το προηγούμενο έτος.

Ειδικότερα, σημαντική άνοδος της προστιθέμενης αξίας κατά 6,1% παρατηρήθηκε στον κλάδο «Χονδρικό-λιανικό εμπόριο-επισκευές-καταλύματα-εστίαση», ο οποίος είχε επίσης γνωρίσει ανάκαμψη το 2017. Οι εξελίξεις σε αυτόν τον κλάδο, λόγω του μεγάλου μεγέθους του, σε συνδυασμό με την ανοδική πορεία στον κλάδο «Ορυχεία-λατομεία-μεταποίηση» αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία της παραγωγικής ανάκαμψης σε κλαδικό επίπεδο. Αντίθετα, κάμψη σημειώθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά στους κλάδους «Διαχείριση ακίνητης περιουσίας», «Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες» όπως και «Γεωργία, δασοκομία και αλιεία», η οποία όμως είχε δείξει πέρυσι σημάδια ανάκαμψης.

Διάγραμμα 17: Προστιθέμενη Αξία κλάδων κατά έτος: 2016-2018 (σταθερές τιμές προηγούμενου έτους, σε εκατ. ευρώ)

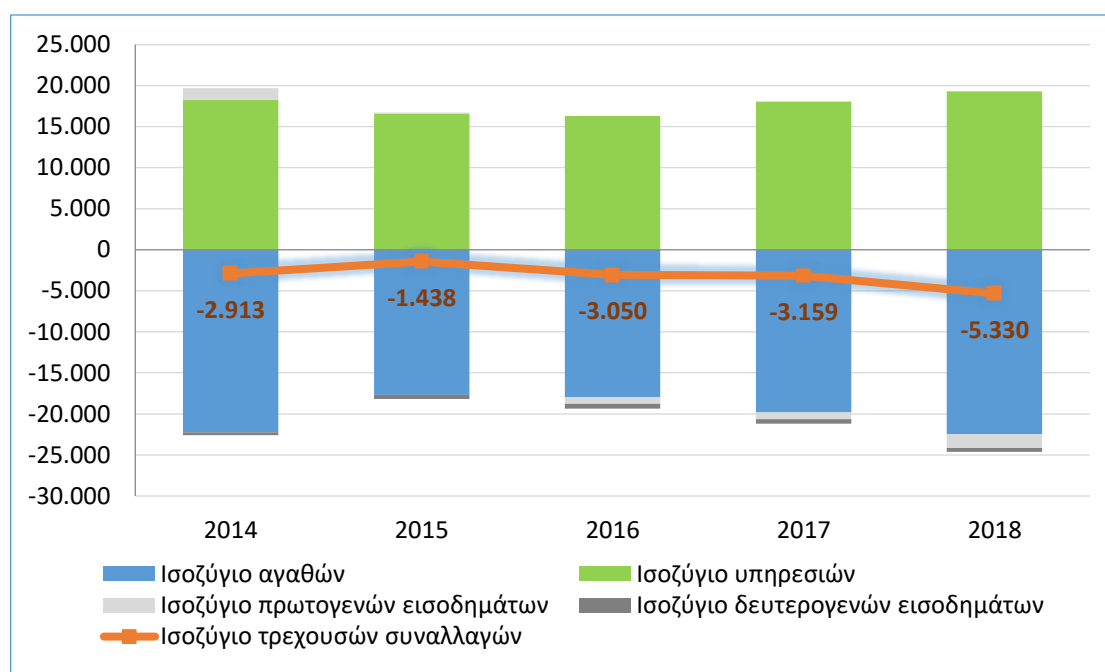

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

1.3.4. Ισοζύγιο πληρωμών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, εμφάνισε επιδείνωση κατά το 2018, με το έλλειμμα να διαμορφώνεται στα υψηλότερα επίπεδα από το 2012. Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 18), το έλλειμμα ανήλθε σε 5.330 εκατ. ευρώ (2,9% του ΑΕΠ), αυξημένο κατά 2.171 εκατ. σε σχέση με το 2017, οπότε ήταν 3.159 εκατ. (1,8% του ΑΕΠ). Η επιδείνωση αυτή οφείλεται στην αύξηση των ελλειμμάτων των ισοζυγίων αγαθών και πρωτογενών εισοδημάτων κατά 2.655 και 871 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, οι οποίες μερικώς μόνο αντισταθμίστηκαν από την αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά 1.261 εκατ. και τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων κατά 95 εκατ. ευρώ.

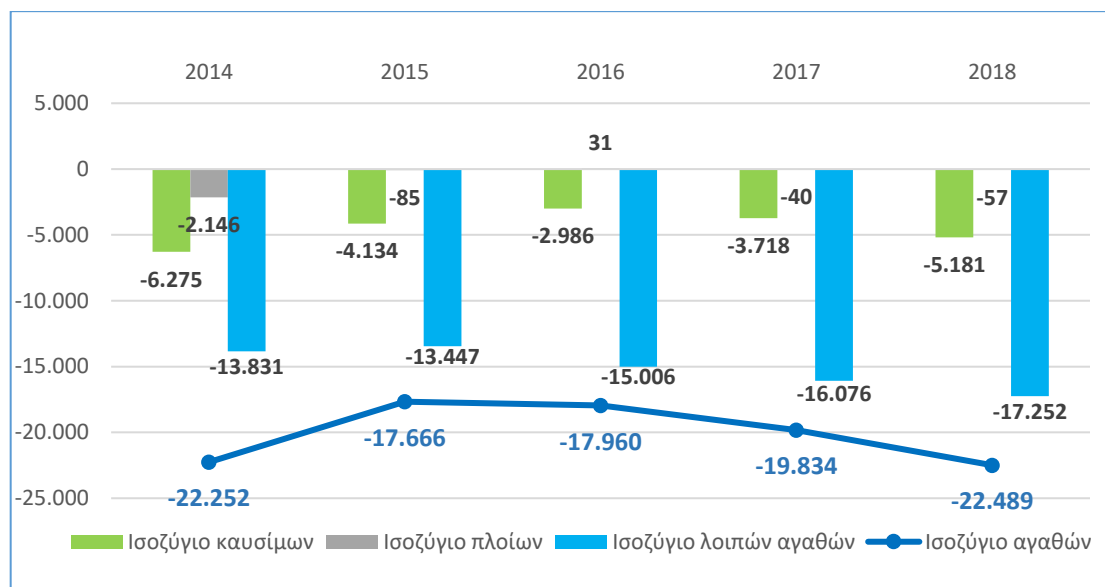
Διάγραμμα 18: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ειδικότερα, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών (Διάγραμμα 19) διαμορφώθηκε στα 22.489 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 2.655 εκατ. σε σχέση με το 2017 (+13,4%). Η επιδείνωση αυτή του ισοζυγίου αγαθών προέρχεται από την αύξηση των ελλειμμάτων στα ισοζύγια καυσίμων και λοιπών αγαθών κατά 1.463 και 1.175 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, καθώς και από τη μικρή επιδείνωση κατά 17 εκατ. ευρώ του ισοζυγίου πλοίων.

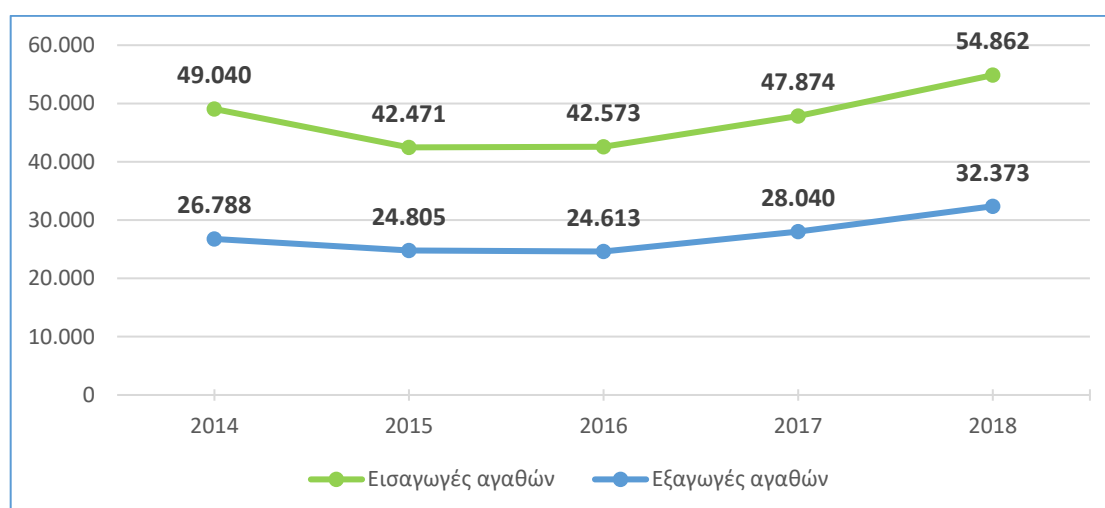
Διάγραμμα 19: Ισοζύγιο αγαθών (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι εξαγωγές αγαθών το 2018 (Διάγραμμα 20) συνέχισαν την ανοδική πορεία των τελευταίων ετών και σημείωσαν αύξηση κατά 4.332 εκατ. ευρώ (15,5%) σε σχέση με το 2017. Το ύψος τους ανήλθε σε 32.373 εκατ., επίδοση η οποία είναι η καλύτερη από το 2001. Ωστόσο, αντίστοιχη άνοδο κατά 14,6% (+6.988 εκατ.) εμφάνισαν και οι εισαγωγές με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε 54.862 εκατ. Το μέγεθος αυτό είναι το μεγαλύτερο της τελευταίας δεκαετίας.

Διάγραμμα 20: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών (εκατ. ευρώ)

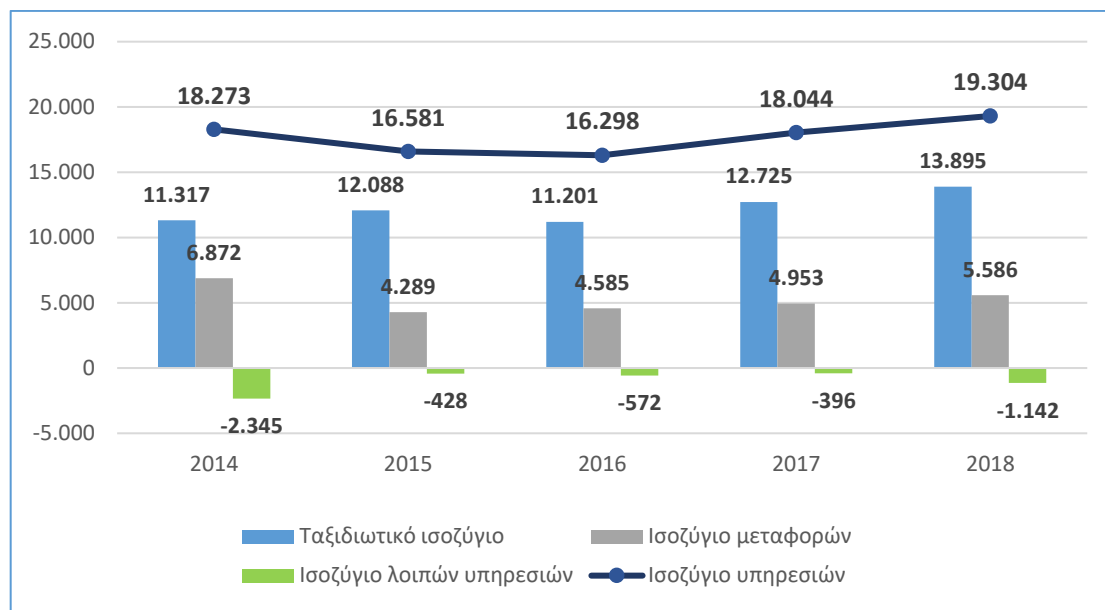

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Όσον αφορά το ισοζύγιο υπηρεσιών (Διάγραμμα 21), η αύξηση του πλεονάσματος κατά 1.261 εκατ. (+7%) οφείλεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 1.169 εκατ. (+9,2%) και δευτερευόντως στην αύξηση του

πλεονάσματος του ισοζυγίου μεταφορών κατά 632 εκατ. (+12,8%). Αντιθέτως, το ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών επιδεινώθηκε κατά 746 εκατ. ευρώ.

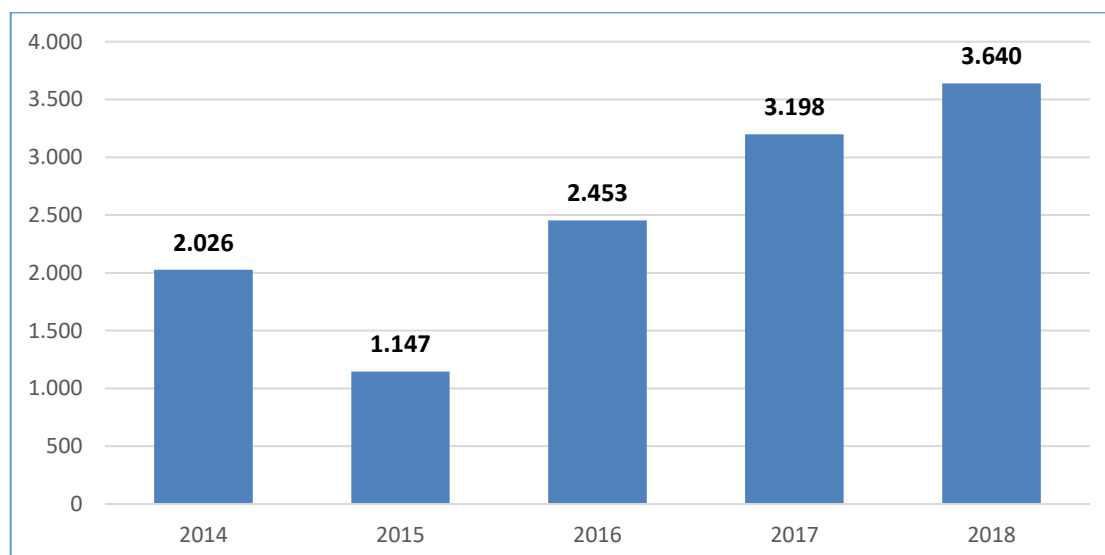
Διάγραμμα 21: Ισοζύγιο υπηρεσιών (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η ανοδική πορεία των ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ) κατά τα τελευταία έτη διατηρήθηκε το 2018 (Διάγραμμα 22). Συγκεκριμένα, οι ΞΑΕ αυξήθηκαν κατά 442 εκατ. σε σχέση με το 2017 (+13,8%) και ανήλθαν στα 3.640 εκατ. ευρώ. Η επίδοση αυτή είναι η υψηλότερη από το 2006.

Διάγραμμα 22: Ξένες άμεσες επενδύσεις (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας ανήλθαν σε 6.625 εκατ. ευρώ, αυξημένα σε σχέση με το 2017 κατά 116 εκατ. ευρώ.

Ένθετο III: Αναθεώρηση στοιχείων και αποκλίσεις στο ισοζύγιο πληρωμών

Τον Νοέμβριο του 2018 (με μήνα αναφοράς τον Σεπτέμβριο), η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) προχώρησε στην αλλαγή του τρόπου κατάρτισης των λογαριασμών θαλασσιών μεταφορών του ισοζυγίου πληρωμών⁴⁹. Συγκεκριμένα, αντί των στοιχείων διακανονισμού τραπεζικών συναλλαγών (bank settlements data) που χρησιμοποιούνταν μέχρι τον Αύγουστο του 2018, χρησιμοποιούνται πλέον διεθνείς βάσεις δεδομένων και διοικητικές πηγές που αφορούν διοικητικές πηγές για τη ναυτιλία. Με τον τρόπο αυτό, τα στοιχεία θαλάσσιων μεταφορών του ισοζυγίου πληρωμών αντικατοπτρίζουν συναλλαγές που πραγματοποιούνται τόσο εντός όσο και εκτός του εγχώριου τραπεζικού συστήματος.

Κατά την Τράπεζα της Ελλάδος, η αλλαγή αυτή ήταν αναγκαία μετά την απότομη πτώση που εμφάνισαν οι εισπράξεις και πληρωμές για υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών από το 2015, με την επιβολή περιορισμών στη μεταφορά κεφαλαίων και τη συνακόλουθη μείωση της διαμεσολάβησης του εγχώριου τραπεζικού συστήματος στις ναυτιλιακές συναλλαγές. Απόρροια της εν λόγω αλλαγής ήταν η αναδρομική αναθεώρηση της υπάρχουσας σειράς στοιχείων θαλάσσιων μεταφορών για την περίοδο από τον Ιανουάριο του 2015 και εντεύθεν.

Τα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών που επηρεάζονται από την αναθεώρηση περιλαμβάνουν εισαγωγές και εξαγωγές πλοίων, προμήθειες εφοδίων για τα μεταφορικά μέσα, υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών, υπηρεσίες για επισκευές, ασφαλιστικές υπηρεσίες, πρωτογενή εισοδήματα (εισόδημα από εργασία και επενδύσεις), δευτερογενή εισοδήματα, καθώς και χρηματοοικονομικές συναλλαγές σε δάνεια και καταθέσεις.

Σημειώνεται πως από τη σύγκριση των στοιχείων που δημοσιεύουν η ΤτΕ και η ΕΛΣΤΑΤ αναφορικά με το ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών προκύπτουν αποκλίσεις οι οποίες αντανakλούν τόσο την ανωτέρω αναθεώρηση, όσο και άλλες επιμέρους διαφορές μεταξύ των μεθοδολογικών προσεγγίσεων των εν λόγω φορέων⁵⁰.

Συγκεκριμένα (Πίνακας 16), τόσο οι εξαγωγές αγαθών όσο και οι εισαγωγές, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, υπολείπονται των αντίστοιχων στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ. Ωστόσο, η απόκλιση αυτή είναι μεγαλύτερη για τις εξαγωγές, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο αγαθών να εμφανίζεται περισσότερο αρνητικό βάσει των στοιχείων της ΤτΕ. Ειδικότερα, στις εισαγωγές αγαθών η αρνητική απόκλιση οφείλεται κυρίως στην υστέρηση των εισαγωγών πλοίων. Από την άλλη πλευρά, στο ισοζύγιο υπηρεσιών εμφανίζεται αντίθετη εικόνα, καθώς τόσο οι εισπράξεις όσο και οι πληρωμές, βάσει των στοιχείων της ΤτΕ, υπερβαίνουν τα αντίστοιχα μεγέθη

⁴⁹ Βλέπε Δελτίο Τύπου της Τράπεζας της Ελλάδος στις 20/11/2018 με θέμα «Ισοζύγιο Πληρωμών: αναθεώρηση των στατιστικών στοιχείων που αφορούν τις θαλάσσιες μεταφορές» https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=6243&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95, καθώς και το Πλαίσιο IV.6 της Ενδιάμεσης Έκθεσης 2018 της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική.

⁵⁰ Σε γενικές γραμμές η ΕΛΣΤΑΤ χρησιμοποιεί τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών 2010 (ESA 2010), ενώ η ΤτΕ τη μεθοδολογία του ΔΝΤ που αναλύεται στην 6^η έκδοση του *Balance of Payments and International Investment Position Manual* (BPM6). Παρότι οι δύο αυτές προσεγγίσεις έχουν σε μεγάλο βαθμό εναρμονιστεί και θα έπρεπε να δίνουν παρόμοια αποτελέσματα, στην πράξη συνεχίζουν να παρατηρούνται αποκλίσεις (discrepancies). Βλέπε https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Consistency_between_national_accounts_and_balance_of_payments_statistics

της ΕΛΣΤΑΤ. Η υπέρβαση αυτή είναι μεγαλύτερη για τις εισπράξεις έναντι των πληρωμών, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο υπηρεσιών να εμφανίζεται περισσότερο θετικό βάσει των στοιχείων της ΤτΕ.

Πίνακας 16: Διάρθρωση του ισοζυγίου αγαθών & υπηρεσιών (εκατ. ευρώ)

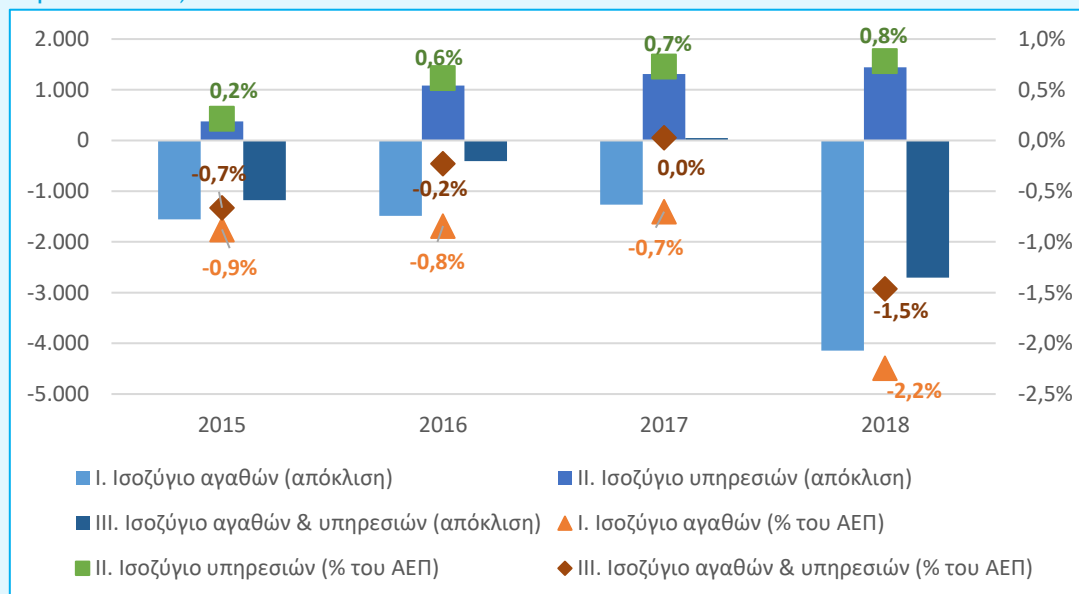
	2015		2016		2017		2018	
	ΤτΕ	ΕΛΣΤΑΤ	ΤτΕ	ΕΛΣΤΑΤ	ΤτΕ	ΕΛΣΤΑΤ	ΤτΕ	ΕΛΣΤΑΤ
I. Ισοζύγιο αγαθών	-17.666	-16.111	-17.960	-16.473	-19.834	-18.569	-22.489	-18.344
A. Εξαγωγές	24.805	28.834	24.613	28.254	28.040	32.037	32.373	36.637
ΕΚ των οποίων πλοία	144	156	120	120	102	112	131	141
B. Εισαγωγές	42.471	44.945	42.573	44.727	47.874	50.605	54.862	54.981
ΕΚ των οποίων πλοία	229	1.606	88	1.942	142	3.091	188	1.303
II. Ισοζύγιο υπηρεσιών	16.581	16.202	16.298	15.214	18.044	16.731	19.304	17.862
A. Εισπράξεις	31.650	27.097	29.795	24.805	33.661	27.418	37.159	30.099
B. Πληρωμές	15.069	10.895	13.497	9.590	15.618	10.687	17.855	12.237
III. Ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών	-1.085	91	-1.663	-1.258	-1.790	-1.838	-3.185	-483

Πηγή: ΤτΕ και ΕΛΣΤΑΤ (στοιχεία Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών και Δελτίου εμπορευματικών συναλλαγών).

* Στοιχεία σε τρέχουσες τιμές.

Κατά τα έτη 2016 και 2017, οι προαναφερθείσες αρνητικές αποκλίσεις στο ισοζύγιο αγαθών σε μεγάλο βαθμό αντισταθμίστηκαν από τις θετικές αποκλίσεις στο ισοζύγιο υπηρεσιών, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών να μην εμφανίζει σημαντικές διαφορές μεταξύ ΤτΕ και ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 23).

Διάγραμμα 23: Αποκλίσεις ισοζυγίων αγαθών & υπηρεσιών μεταξύ ΤτΕ και ΕΛΣΤΑΤ (εκατ. ευρώ & % ΑΕΠ)

Πηγή: ΤτΕ και ΕΛΣΤΑΤ.

Αντιθέτως, κατά τα έτη 2015 και 2018, η αρνητική απόκλιση στο ισοζύγιο αγαθών είναι σημαντικά μεγαλύτερη της θετικής απόκλισης στο ισοζύγιο υπηρεσιών με

αποτέλεσμα το ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών, βάσει των στοιχείων της ΤτΕ, να εμφανίζει χειρότερη εικόνα σε σχέση με εκείνη βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ.

Ειδικότερα, κατά το 2018 το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών & υπηρεσιών ανήλθε σε 3.185 εκατ., βάσει των στοιχείων της ΤτΕ, έναντι ελλείμματος 483 εκατ. βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ (σε τρέχουσες τιμές). Προκύπτει δηλαδή μία απόκλιση στα στοιχεία της τάξης των 2,7 δισ. ευρώ ή 1,5% του ΑΕΠ, περίπου. Σημειώνεται, εν προκειμένω, πως το Υπουργείο Οικονομικών, κατά την κατάρτιση του μακροοικονομικού σεναρίου του Προϋπολογισμού του 2019 και του Προγράμματος Σταθερότητας 2019-2022, στηρίζει τις προβλέψεις του, όπως συνήθως, στα σχετικά μεγέθη της ΕΛΣΤΑΤ. Τέλος, επισημαίνεται πως με την επικείμενη ολοκλήρωση της αναθεώρησης των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ τον Σεπτέμβριο του 2019 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αναμένεται να διαμορφωθεί σε υψηλότερο επίπεδο⁵¹.

⁵¹ Βλέπε υποσημείωση 7 στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα στο πλαίσιο της εμπεριστατωμένης επισκόπησης (in-depth review) σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ισορροπιών (macroeconomic imbalances).

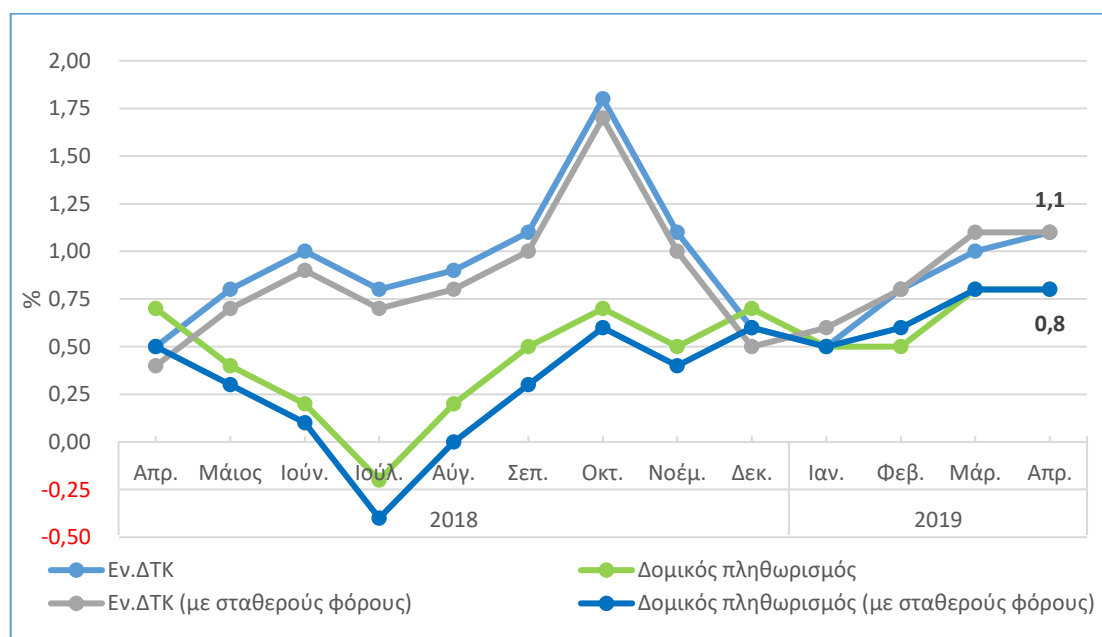
2. Τρέχουσες μακροοικονομικές εξελίξεις & πρόδρομοι δείκτες

- Η θετική εικόνα στην αγορά εργασίας διατηρείται κατά τη διάρκεια του 2019.
- Μηνύματα αισιοδοξίας για την ελληνική μεταποίηση· τέσσερις διαφορετικοί δείκτες καταγράφουν θετική εικόνα.
- Προβληματισμός από τη διεύρυνση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.

2.1. Πληθωρισμός

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2019, ο πληθωρισμός συνέχισε να κινείται σε θετικό, αλλά σχετικά χαμηλό επίπεδο. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 2019, ο Εν.ΔΤΚ παρουσίασε αύξηση κατά 1,1% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2018 (Διάγραμμα 24). Περαιτέρω, ο Εν.ΔΤΚ χωρίς την επίδραση της ενέργειας, των τροφίμων, του αλκοόλ και του καπνού (δομικός πληθωρισμός) αυξήθηκε κατά 0,8%. Επίσης, λόγω της έλλειψης νέων φορολογικών επιβαρύνσεων, οι μεταβολές του Εν.ΔΤΚ και του δομικού πληθωρισμού δεν διαφέρουν από εκείνες των δεικτών αυτών με σταθερούς φόρους.

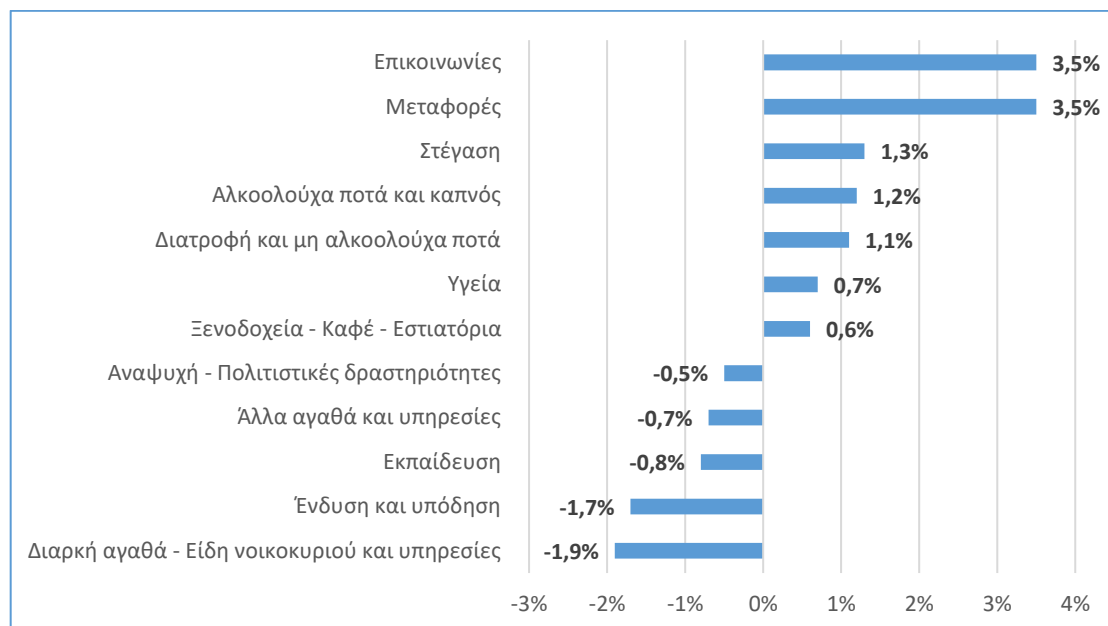
Διάγραμμα 24: Εν.ΔΤΚ και δομικός πληθωρισμός (ετήσιες % μεταβολές)

Πηγή: Eurostat.

Ειδικότερα, η αύξηση του Εν.ΔΤΚ κατά τον Απρίλιο του 2019 (Διάγραμμα 25), προήλθε κυρίως από τους κλάδους των Επικοινωνιών (+3,5%) και των Μεταφορών (+3,5%). Από την άλλη πλευρά, οι σημαντικότερες μειώσεις τιμών καταγράφηκαν στους κλάδους των Διαρκών αγαθών (-1,9%) και της Ένδυσης/Υπόδησης (-1,7%).

Διάγραμμα 25: Ανάλυση μεταβολής Εν.ΔΤΚ Απριλίου 2019 (ετήσιες % μεταβολές)

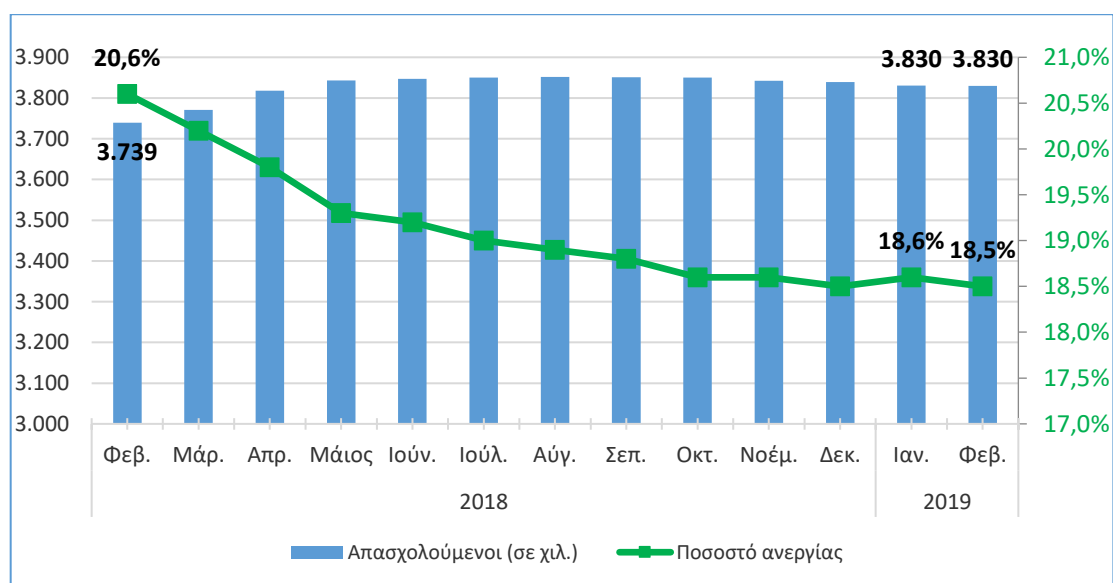

Πηγή: Eurostat.

2.2. Απασχόληση

Η θετική εικόνα στην αγορά εργασίας διατηρείται στις αρχές του 2019. Τον Φεβρουάριο του 2019 το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας (Διάγραμμα 26), περιορίστηκε σε 18,5% έναντι 18,6% του προηγούμενου μήνα και 20,6% του Φεβρουαρίου του 2018. Ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε σε 3.830 χιλ., αυξημένος κατά 91 χιλ. (+2,4%) σε σχέση με το 2018 και ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε στις 872 χιλ., μειωμένος κατά 100 χιλ. (-10,3%) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2018. Επίσης, μειώθηκε ο αριθμός των οικονομικά μη ενεργών ατόμων κατά 33 χιλ. (-1%) και διαμορφώθηκε στις 3.248 χιλ.

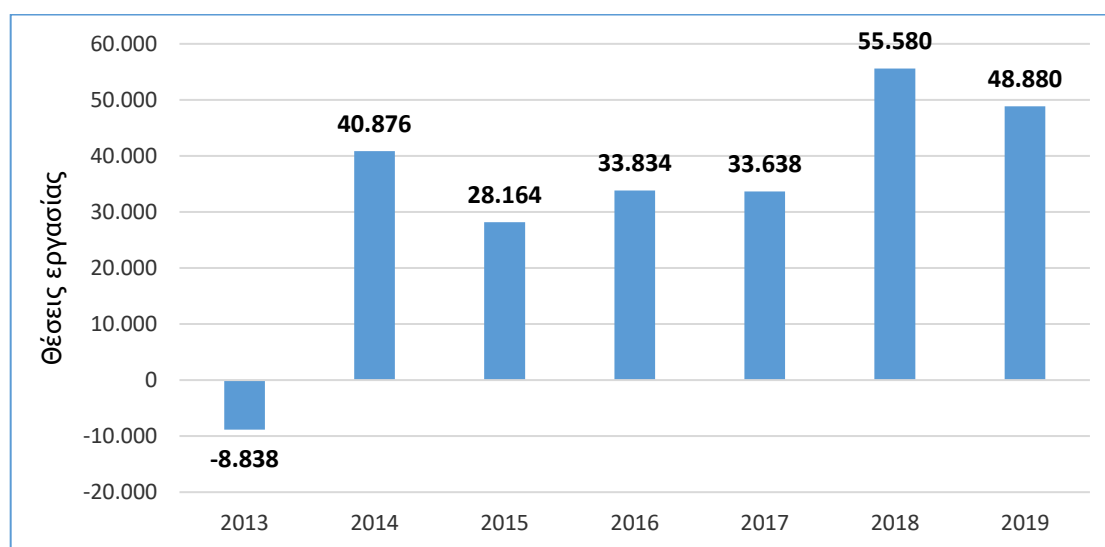
Διάγραμμα 26: Αριθμός απασχολούμενων και ποσοστό ανεργίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (μηνιαία εποχικά διορθωμένα στοιχεία).

Περαιτέρω, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2019, οι προσλήψεις εργαζομένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ανήλθαν σε 524.408 και οι απολύσεις/αποχωρήσεις σε 475.528. Επομένως, το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα διαμορφώθηκε σε 48.880 νέες θέσεις εργασίας (Διάγραμμα 27), ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018 κατά 6.700 θέσεις. Ειδικότερα, κατά τον μήνα Μάρτιο, το ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε 43.373 νέες θέσεις εργασίας, εκ των οποίων 13.313 αφορούσαν τον κλάδο των καταλυμάτων και 6.010 δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης. Τα επαγγέλματα με τα υψηλότερα θετικά ισοζύγια προσλήψεων-αποχωρήσεων αφορούσαν υπαλλήλους γραφείου (+5.710), σερβιτόρους (+4.503), ανειδίκευτους εργάτες (+4.090) και καμαριέρες (+3.917).

Διάγραμμα 27: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (Ιανουάριος-Μάρτιος)

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ.

Τέλος, σημαντική εξέλιξη στην αγορά εργασίας αποτέλεσε η αύξηση του κατώτατου μισθού στα 650 ευρώ και του κατώτατου ημερομισθίου στα 29,04 ευρώ⁵², από 1 Φεβρουαρίου 2019, και η παράλληλη κατάργηση της προϋπάρχουσας ηλικιακής διάκρισης για τους εργαζόμενους κάτω των 25 ετών. Η απόφαση αυτή, που υλοποιήθηκε με βάση τη διαδικασία που έχει νομοθετηθεί από το 2013⁵³ στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της χώρας από τους δανειστές, διόρθωσε εν μέρει τη μείωση του κατώτατου μισθού που είχε επιβληθεί το 2012 στο πλαίσιο του 2ου Μνημονίου⁵⁴ και είχε παγιωθεί στη διάρκεια της επταετίας που μεσολάβησε έκτοτε. Σημειώνεται ότι μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν ενδείξεις για οποιαδήποτε αρνητική επίπτωση στην αύξηση της πλήρους απασχόλησης ή σε βάρος της ανταγωνιστικότητας τιμών των ελληνικών εξαγωγών⁵⁵. Πάντως περαιτέρω εξελίξεις στην απασχόληση και στην ανταγωνιστικότητα των τιμών των εξαγωγών θα παρακολουθούνται με προσοχή.

⁵² Ο κατώτατος μισθός πριν την αύξηση διαμορφωνόταν στα 586,08 ευρώ για τους άνω των 25 ετών και 510,95 ευρώ για τους κάτω των 25. Το κατώτατο ημερομίσθιο ήταν 26,18 και 22,83 ευρώ, αντιστοίχως.

⁵³ Άρθρο 103 του ν.4172/2013.

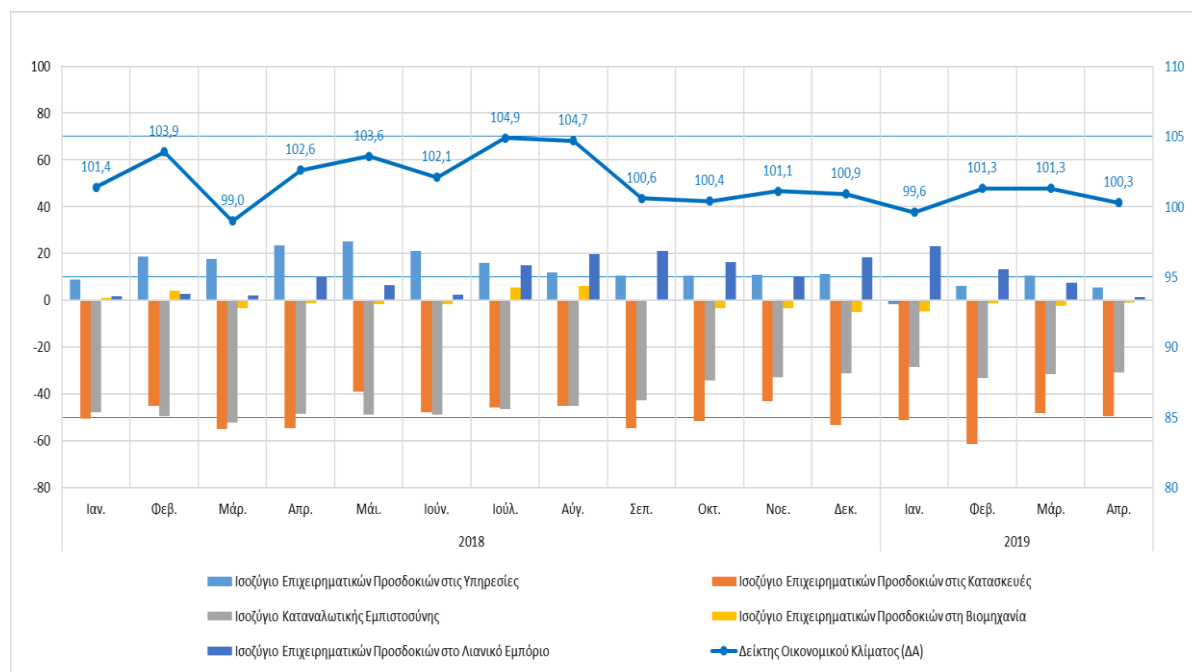
⁵⁴ Ν.4046/2016 και ΠΥΣ 6/28.02.2012.

⁵⁵ Για παράδειγμα, ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος είχε διατυπώσει επιφυλάξεις ότι η πρόσφατη αύξηση του κατώτατου μισθού και η κατάργηση του υποκατώτατου μισθού, σε συνδυασμό με τυχόν ανατροπή μεταρρυθμίσεων

2.3. Οικονομική συγκυρία & μεταποίηση

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος επιδεινώθηκε τον μήνα Απρίλιο (100,3), μετά από δύο συνεχόμενους μήνες (Φεβρουάριος και Μάρτιος) όπου παρέμεινε σε υψηλότερο επίπεδο (101,3), το οποίο ήταν και το υψηλότερο κατά το επτάμηνο Σεπτεμβρίου 2018 - Μαρτίου 2019. Η τιμή του δείκτη οικονομικού κλίματος για τον μήνα Απρίλιο του 2019 βρίσκεται χαμηλότερα και σε ετήσια βάση κατά 2,3 μονάδες. Στις θετικές τάσεις του τελευταίου μήνα θα μπορούσε να επισημανθεί η βελτίωση στα Ισοζύγια «Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης» και «Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία», τους τελευταίους μήνες, όσο και σε σχέση με τον Απρίλιο του 2018.

Διάγραμμα 28: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος και Επιχειρηματικών Προσδοκιών (εποχικά προσαρμοσμένοι)

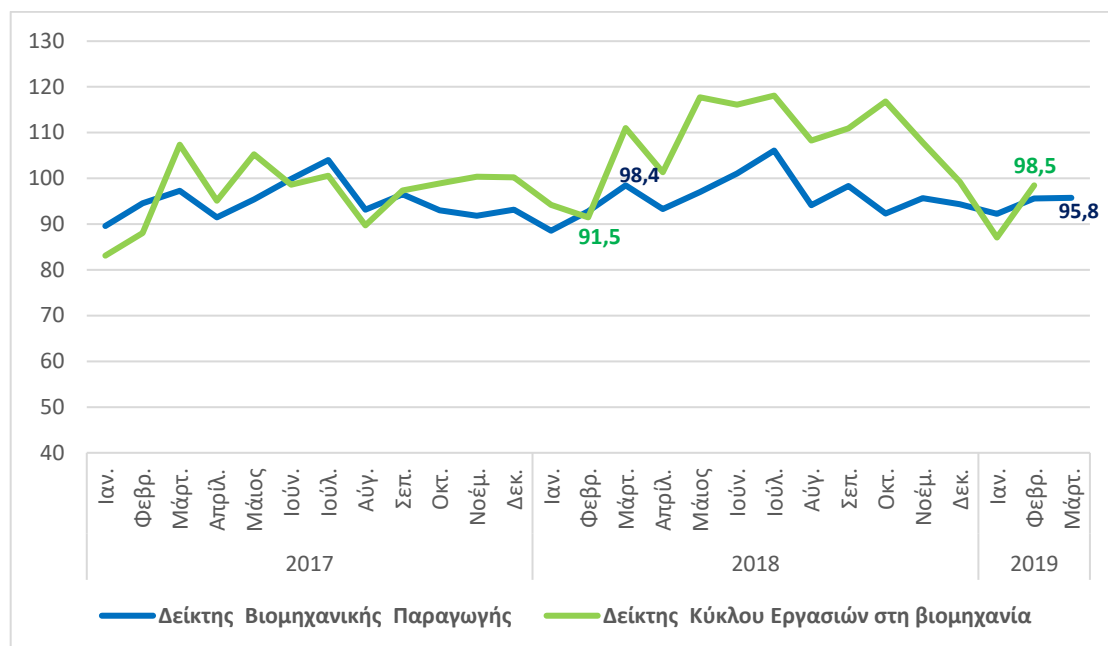
Πηγή: Eurostat.

Η βελτίωση των «Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία», σε συνδυασμό με την θετική πορεία των δεικτών «Βιομηχανικής Παραγωγής» (τομέας «Μεταποιητικών Βιομηχανιών»), «Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία» και «Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση» (PMI), συνθέτουν μία εικόνα αισιοδοξίας για την ελληνική μεταποίηση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία, τον Μάρτιο του 2019 παρατηρήθηκε βελτίωση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής, σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, η οποία στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά σε μεγάλη άνοδο του δείκτη του τομέα «Μεταποιητικές Βιομηχανίες». Στον αντίποδα ο τομέας «Ηλεκτρισμού» εμφάνισε αισθητή μείωση (Διάγραμμα 30).

που βελτιώνουν την ευελιξία στην αγορά εργασίας, ενδέχεται να καθυστερήσουν την αποκλιμάκωση της ιδιαίτερα υψηλής ανεργίας και να στρέψουν ορισμένες επιχειρήσεις προς τις άτυπες μορφές απασχόλησης (Ομιλία στον Σύνδεσμο Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος, 15 Μαρτίου 2019).

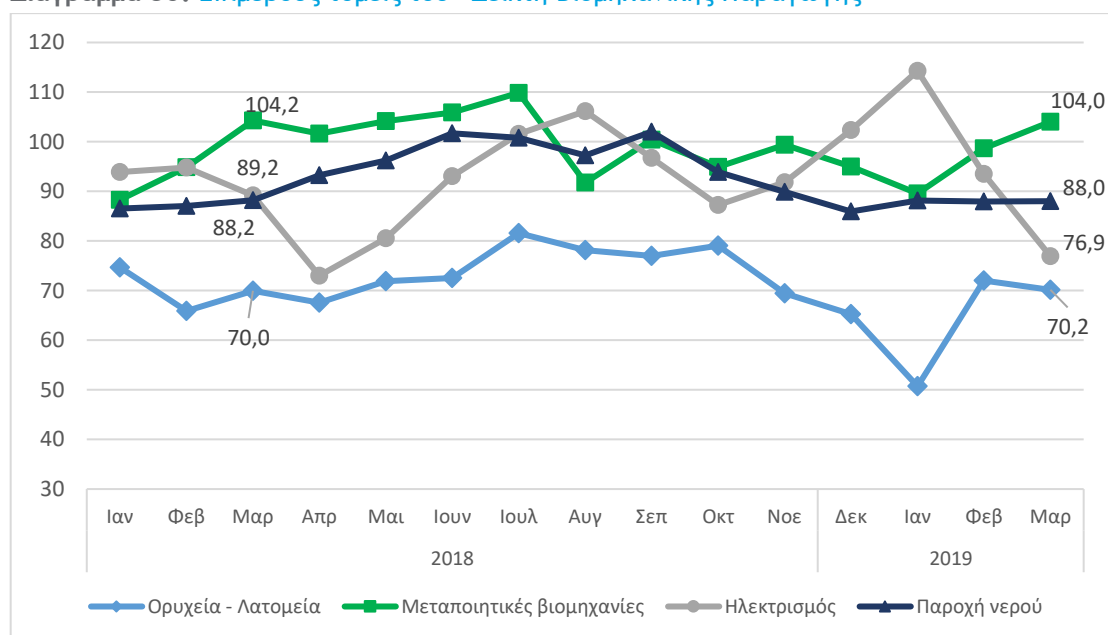
Διάγραμμα 29: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής και Κύκλου Εργασιών στη Βιομηχανία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, εποχικά διορθωμένα στοιχεία.

Σε επίπεδο δωδεκαμήνου (σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2018), ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής παρουσιάζει ελαφρά κάμψη τριών σχεδόν μονάδων (από 98,4 τον Μάρτιο του 2018 σε 95,8 τον Μάρτιο του 2019). Ωστόσο αυτή η κάμψη αποδίδεται αποκλειστικά στον τομέα «Ηλεκτρισμός», ενώ οι άλλοι επιμέρους τομείς διατηρούνται στα περσινά επίπεδα. Ειδικά, ο τομέας της «Βιομηχανικής Μεταποίησης» διατηρείται στις υψηλές τιμές δεκαεξαμήνου (περί τις 104 μονάδες). Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τα υψηλά επίπεδα του δείκτη δεν αποτελούν πρόσκαιρες διακυμάνσεις, αλλά έχουν διατηρήσιμα χαρακτηριστικά (Διάγραμμα 30).

Διάγραμμα 30: Επιμέρους τομείς του «Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής»

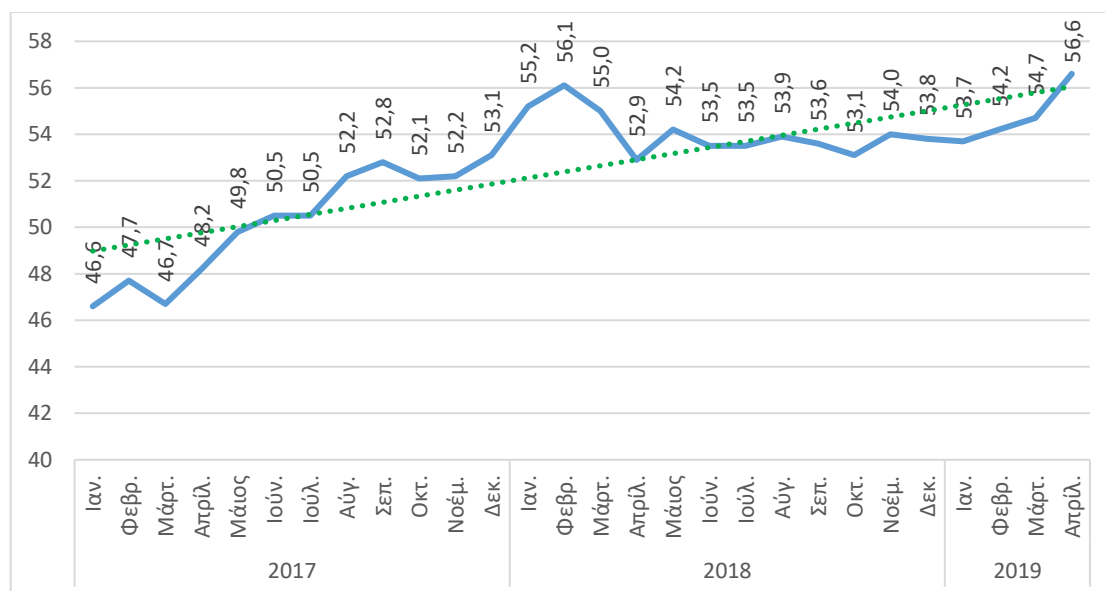

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, εποχικά διορθωμένα στοιχεία.

Αναφορικά με τον κύκλο εργασιών στη βιομηχανία (Διάγραμμα 29) μετά από κάμψη τους τελευταίους μήνες του 2018 κινήθηκε ανοδικά τον Φεβρουάριο, ενώ σε ετήσια βάση (Φεβρουάριο 2018/2019) παρατηρείται μία σημαντική άνοδος της τάξης του 7,7%.

Ο δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη μεταποίηση (PMI)⁵⁶ παρουσίασε βελτίωση καθ' όλη τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2019. Παραμένει σε θετική τροχιά για 21 μήνες, αγγίζοντας τον Απρίλιο το υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 19 ετών (56,6). Βασικές δυνάμεις ώθησης του εν λόγω δείκτη αποτέλεσαν δύο από τις βασικότερες συνιστώσες του: ο δείκτης Νέων Παραγγελιών στη μεταποίηση (με βαρύτητα 30%) και η Απασχόληση στη μεταποίηση (με βαρύτητα 20%), οι οποίοι παρουσίασαν σημαντική βελτίωση τον Απρίλιο.

Διάγραμμα 31: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη μεταποίηση (manufacturing Purchasing Managers' Index - PMI)

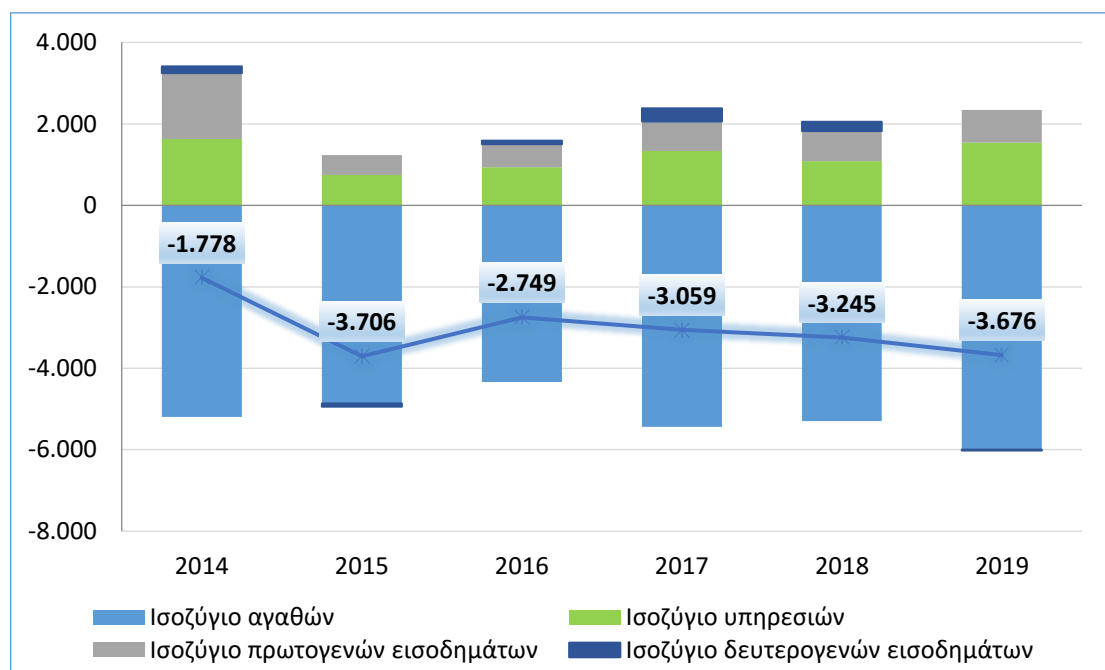
Πηγή: Trading economics.

2.4. Ισοζύγιο πληρωμών

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2019, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε έλλειμμα 3.676 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 431 εκατ. (+13,3%) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (Διάγραμμα 32). Η επιδείνωση αυτή οφείλεται στην αύξηση των ελλειμμάτων των ισοζυγίων αγαθών και δευτερογενών εισοδημάτων κατά 703 και 251 εκατ., αντίστοιχα, η οποία μερικώς μόνο αντισταθμίστηκε από την αύξηση των πλεονασμάτων των ισοζυγίων υπηρεσιών και πρωτογενών εισοδημάτων κατά 460 εκατ. και 64 εκατ., αντίστοιχα.

⁵⁶ Manufacturing Purchasing Managers' Index (PMI). Ο δείκτης κατασκευάζεται από την εταιρεία IHS Markit και βασίζεται σε μηνιαίες έρευνες επιλεγμένων εταιρειών στον κλάδο της μεταποίησης αντιπροσωπευτικών της ελληνικής οικονομίας.

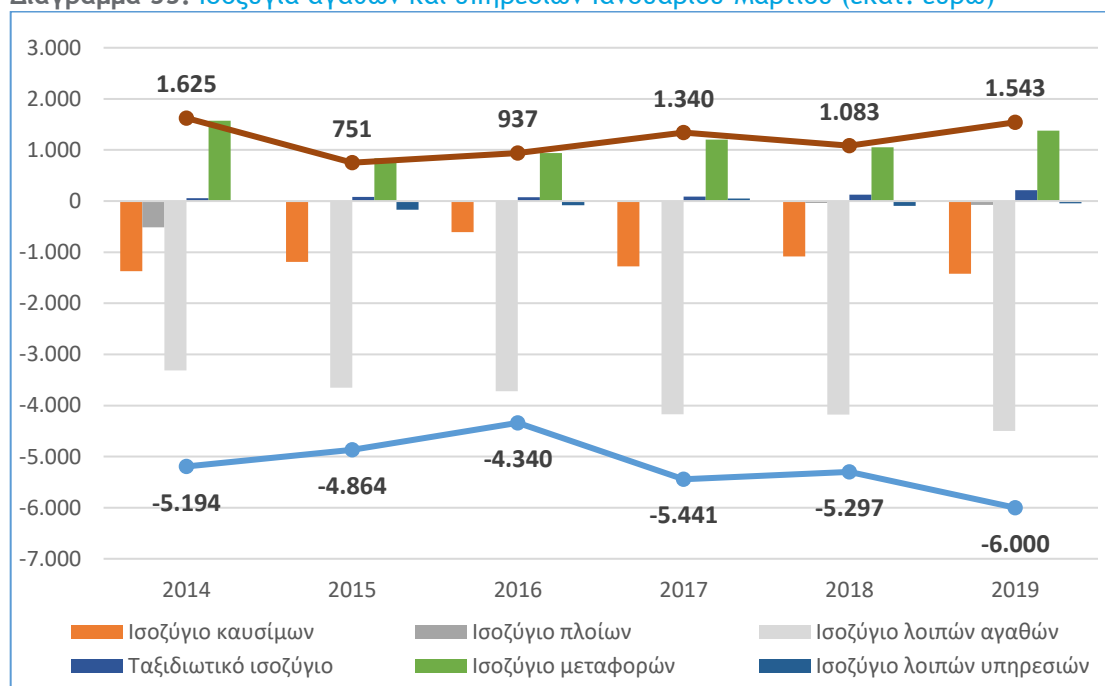
Διάγραμμα 32: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Μαρτίου (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ειδικότερα, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών (Διάγραμμα 33) διαμορφώθηκε στα 6 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 703 εκατ. σε σχέση με το 2018 (+13,3%). Η επιδείνωση αυτή προέρχεται από την αύξηση των ελλειμμάτων στα ισοζύγια καυσίμων και λοιπών αγαθών κατά 342 και 320 εκατ., αντίστοιχα, καθώς και από τη μικρή επιδείνωση κατά 41 εκατ. του ισοζυγίου πλοίων. Οι εξαγωγές αγαθών διατηρήθηκαν στα περυσινά περίπου επίπεδα, εμφανίζοντας μικρή αύξηση κατά 75 εκατ. (+1%). Από την άλλη πλευρά, όμως, οι εισαγωγές συνέχισαν την ανοδική τους πορεία παρουσιάζοντας αύξηση 778 εκατ. (+6%).

Διάγραμμα 33: Ισοζύγια αγαθών και υπηρεσιών Ιανουαρίου-Μαρτίου (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Όσον αφορά το ισοζύγιο υπηρεσιών, η αύξηση του πλεονάσματος κατά 460 εκατ. οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου μεταφορών κατά 327 εκατ. και δευτερευόντως στη βελτίωση του ταξιδιωτικού και του ισοζυγίου λοιπών υπηρεσιών κατά 85 και 48 εκατ., αντίστοιχα.

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις διαμορφώθηκαν σε 774 εκατ., μειωμένες σε σχέση με πέρυσι κατά 140 εκατ. ευρώ. Οι κυριότερες σχετικές συναλλαγές αφορούσαν: α) τη συμμετοχή της Brevan Howard Asset Management LLP (Ηνωμένο Βασίλειο) στο μετοχικό κεφάλαιο της Orilina Properties ΑΕΕΑΠ, β) την πώληση της Πειραιώς Μεσίτες Ασφαλιστικών και Αντασφαλιστικών Εργασιών Α.Ε., θυγατρικής της Τράπεζας Πειραιώς, στην Matrix Insurance and Reinsurance Brokers S.A. (Ηνωμένο Βασίλειο), γ) τη συμμετοχή της Nevine Holdings LTD (Κύπρος) στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Άλφα Δορυφορική Τηλεόραση Α.Ε. και της Άλφα Ραδιοφωνική Α.Ε. και δ) τη συμμετοχή της Cetracore Energy GmbH (Αυστρία) στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Cetracore-Jetoil Α.Ε.

3. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις 2019: Μια πρώτη αξιολόγηση

- *Εδραίωση της ανάκαμψης για το 2019· Οι προβλέψεις για την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ συγκλίνουν σε ένα εύρος εκτιμήσεων για άνοδο της τάξης του 1,9% με 2,3%.*
- *Η περαιτέρω ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης και συρρίκνωση του ελλείμματος αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα είναι οι κινητήριες δυνάμεις για το 2019.*
- *Κλειδί οι επενδύσεις με διαφορετικές όμως εκτιμήσεις για την εξέλιξή τους από εγχώριους και διεθνείς φορείς.*
- *Σοβαρές ενδείξεις για αποκλιμάκωση της ανεργίας και του δημοσίου χρέους το 2019.*
- *Παραμένουν σοβαρές πηγές αβεβαιότητας οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά το βασικό μακροοικονομικό σενάριο για την ελληνική οικονομία.*

3.1. Προβλέψεις για το ελληνικό ΑΕΠ: Εγχώριοι και διεθνείς φορείς

Το Υπουργείο Οικονομικών αναθεώρησε την πρόβλεψή του για μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2019 στο +2,3%, περιορίζοντάς την κατά 0,2%⁵⁷. Η αναθεώρηση αυτή οφείλεται, κατά βάση, στο «αποτέλεσμα βάσης» (carry over effect) που προκλήθηκε από την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2018, ελαφρώς χαμηλότερα από τις προηγούμενες προβλέψεις. Η πρόβλεψη για άνοδο του πραγματικού ΑΕΠ άνω του 2% υιοθετείται από τους περισσότερους εγχώριους φορείς (Πίνακας 17).

Πίνακας 17: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2019, σύμφωνα με εγχώριους φορείς (σταθερές τιμές 2010)

Εγχώριοι Φορείς	Ημερομηνία δημοσίευσης	2019 (εκτιμήσεις)
Υπουργείο Οικονομικών ¹	Απρίλιος 2019	2,3%
Alpha Bank ²	Φεβρουάριος 2019	πάνω από 2%
ΙΟΒΕ ³	Απρίλιος 2018	στην περιοχή του 2%
Τράπεζα της Ελλάδος ⁴	Απρίλιος 2019	1,9%

Πηγές:

1. Πρόγραμμα Σταθερότητας, ΥΠΟΙΚ, Απρίλιος 2019.

2. Alpha Bank. "Greece - Economic and Financial Outlook", Φεβρουάριος 2019.

3. ΙΟΒΕ, "Η ελληνική οικονομία", Τριμηνιαία Έκθεση, Τεύχος 1/19, Απρίλιος 2019.

4. Τράπεζα της Ελλάδος. Έκθεση του Διοικητή για το 2018, Απρίλιος 2019.

⁵⁷ Η τελευταία εκτίμηση του ΥΠΟΙΚ τον Νοέμβριο του 2018 αφορούσε σε άνοδο του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,1% για το 2018. Τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Μάρτιος 2019) έδειξαν άνοδο 1,9% για το 2018.

Το IOBE (Πίνακας 17) στηρίζει τις χαμηλότερες προβλέψεις σε κινδύνους που θα μπορούσαν να επιβραδύνουν την ενίσχυση των εξαγωγών σε σχέση με το 2018, με ταυτόχρονη ενίσχυση των εισαγωγών, ενώ εκτιμά επίσης ότι η αποκλιμάκωση της ανεργίας θα είναι βραδύτερη από ό,τι αναμένει το Υπουργείο Οικονομικών. Η Τράπεζα της Ελλάδος επίσης οριοθετεί την αξία των ελληνικών εξαγωγών/τουριστικών εισπράξεων χαμηλότερα, με αποτέλεσμα να είναι πιο συγκρατημένη στην πρόβλεψη για την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2019 σε σχέση με τους υπολοίπους φορείς.

Οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ, ΕΤΑΚΑ) και του οίκου πιστοληπτικής αξιολόγησης Standard & Poors για την εξέλιξη του ελληνικού ΑΕΠ το 2019 συγκλίνουν σε ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του 2,1% με 2,2%. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ελαφρώς πιο αισιόδοξο ως προς τον ρυθμό μεγέθυνσης τον οποίο τον προσδιορίζει για το 2019 στο 2,4% (**Σφάλμα! Λανθασμένη αναφορά σελιδοδείκτη στον εαυτό του.**). Η θετική αυτή προοπτική στηρίζεται πρωτίστως στην ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων λόγω εδραίωσης κλίματος εμπιστοσύνης για την ελληνική οικονομία. Η τάση για περαιτέρω αποκλιμάκωση της -υψηλής- ανεργίας αλλά και η άνοδος του κατώτατου μισθού θα συνδράμουν επίσης, σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς, στην ενίσχυση της εσωτερικής ζήτησης.

Πίνακας 18: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ 2019, σύμφωνα με διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)

Διεθνείς φορείς	Ημερομηνία δημοσίευσης	2019 (εκτιμήσεις)
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹	Μάιος 2019	2,2%
ΔΝΤ ²	Απρ. 2019	2,4%
S&P Global ³	Απρ. 2019	2,2%
ΟΟΣΑ ⁴	Μάιος 2019	2,1%
ΕΤΑΚΑ ⁵	Μάιος 2019	2,2%

Πηγές:

1. *European Economic Forecast, spring 2019*, European Commission, Μάιος 2019.

2. *World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery*, IMF, Απρίλιος 2019.

3. <https://www.spratings.com/sri/> (αναθεωρημένα έως τις 11 Απριλίου 2019).

4. OECD (2019), *OECD Economic Outlook 105 Database, Greece*, Μάιος 2019.

5. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, «Facing global slowdown: More exposed, better prepared? » Μάιος 2018.

Σημειώνεται ότι τα επεκτατικά δημοσιονομικά μέτρα που ελήφθησαν εντός του Μαΐου (βλ. ενότητα 2.2) είναι πολύ πιθανό να ενισχύσουν περαιτέρω το ΑΕΠ, μέσω της τόνωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η πιθανή θετική επίπτωση δεν μπορεί ακόμα να ποσοτικοποιηθεί και θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης που θα κατευθυνθεί σε εισαγωγές.

Σε αυτό το πλαίσιο των εκτιμήσεων για την εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ το 2019, το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο θεωρεί ότι ο στόχος για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2019 μεταξύ 2% και 2,3% θεωρείται επιτεύξιμος (βλ. Ένθετο IV).

Ένθετο IV: Προβλέψεις του ΕΔΣ

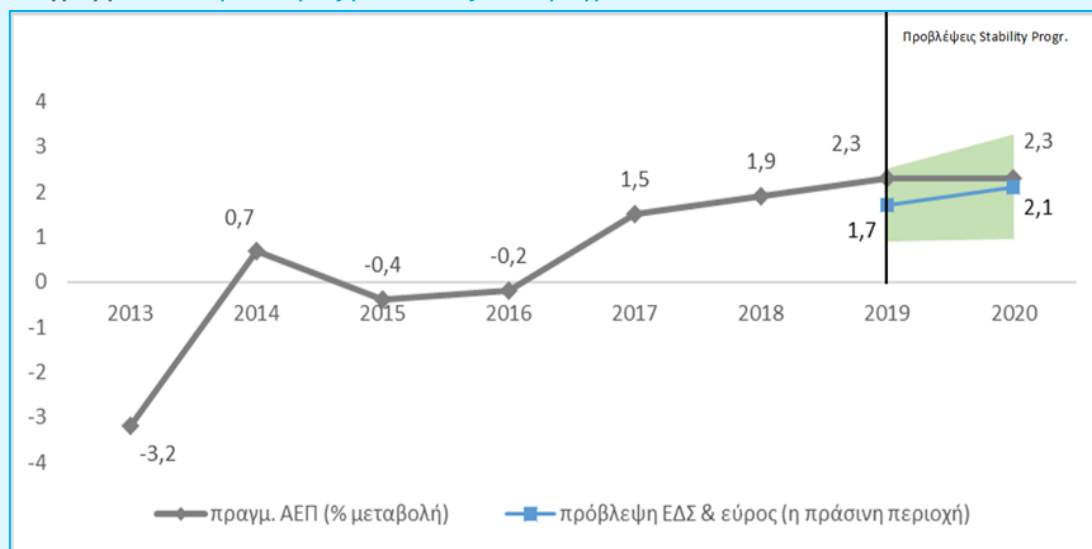
Η αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών πραγματοποιείται βάσει τριών στοιχείων:

- Της σύγκρισης μεταξύ των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών με τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προβλέψεις των μακροοικονομικών υποδειγμάτων του ΕΔΣ.
- Των πιο πρόσφατων προβλέψεων από διάφορους διεθνείς και εγχωρίους οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ κ.ά.).
- Της εκτίμησης των προοπτικών και των προκλήσεων της ελληνικής οικονομίας για τα επόμενα έτη.

Οι πιο πρόσφατες βραχυπρόθεσμες προβλέψεις του ΕΔΣ πραγματοποιήθηκαν με δυναμικά υποδείγματα παραγόντων. Το εύρος για την αύξηση του ΑΕΠ τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2019 έχουν ως εξής: α) για το πρώτο τρίμηνο του 2019 αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ μεταξύ 1,3 και 1,6%, ενώ για το δεύτερο τρίμηνο του 2019 μεταξύ 1,0% και 1,1%.

Οι τρέχουσες μεσοπρόθεσμες προβλέψεις του ΕΔΣ που πραγματοποιήθηκαν με αυτοπαλίνδρομα υποδείγματα διόρθωσης λαθών κατέληξαν, στο κεντρικό σενάριό τους, σε αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 1,7% για το 2019 και 2,1% για το 2020. Σημειώνεται ότι για τα αποτελέσματα αυτά έχουν ληφθεί υπόψη, μεταξύ άλλων, παράγοντες κινδύνου που αφορούν πιθανή στασιμότητα στις οικονομίες της ζώνης του ευρώ, την αστάθεια στην τουρκική οικονομία και την εξέλιξη των τιμών του πετρελαίου.

Διάγραμμα 34: Προβλέψεις μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ 2019 & 2020

Το παραπάνω γράφημα απεικονίζει το κεντρικό σενάριο των προβλέψεων βάσει του υποδείγματος για μεσοπρόθεσμες προβλέψεις («διανυσματικό υπόδειγμα διόρθωσης λαθών»). Οι εκτιμήσεις ορίζουν το εύρος (η πράσινη περιοχή) στο οποίο

προβλέπεται ότι θα κινηθεί η μεγέθυνση (δηλαδή το ανώτατο και το κατώτατο όριο τους) με βαθμό εμπιστοσύνης 57,5%⁵⁸.

Οι προβλέψεις του Προγράμματος Σταθερότητας 2019-2022 για την πορεία του πραγματικού ΑΕΠ το 2019 (2,3%) βρίσκονται στο ανώτατο όριο των εκτιμήσεων των οικονομετρικών υποδειγμάτων του ΕΔΣ και υπό αυτό το πρίσμα κρίνονται αισιόδοξες, αλλά επιτεύξιμες υπό προϋποθέσεις⁵⁹. Αναφορικά με το 2020 υπάρχει μια μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ του κεντρικού σεναρίου των προβλέψεων του ΕΔΣ (2,1%) σε σχέση με τις προβλέψεις του Προγράμματος Σταθερότητας 2019-2022 (2,3%).

Σημειώνεται ότι πάγια αδυναμία των στοχαστικών υποδειγμάτων είναι πιθανές αλλαγές πολιτικής που μπορούν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα για την εξέλιξη του ΑΕΠ τόσο θετικά (τόνωση της εγχώριας ζήτησης λόγω π.χ. πληρωμής αναδρομικών, φορολογικών ελαφρύνσεων κλπ.), όσο και αρνητικά⁶⁰ και οι οποίες δεν μπορούν να προβλεφθούν στο σύνολό τους εκ των προτέρων.

3.2. Συνιστώσες του ΑΕΠ και μακροοικονομικοί δείκτες της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, βασικός πυλώνας της ανοδικής πορείας του ελληνικού ΑΕΠ το 2019 θα είναι η βελτίωση του **ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών** κατά 1,5 περίπου δισ. ευρώ καθώς και η αύξηση της **ιδιωτικής κατανάλωσης**, η οποία εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει στο ελληνικό πραγματικό ΑΕΠ επιπλέον 1,3 περίπου δισ. ευρώ. Η δημόσια κατανάλωση εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά περίπου 600 εκατ. ευρώ ή 1,6% του ΑΕΠ, ενώ σχετικά μεγάλη εκτιμάται ότι θα είναι η συνεισφορά της αύξησης των παγίων επενδύσεων στην αύξηση του ΑΕΠ (+3,9% ή 830 εκατ. ευρώ περίπου).

Οι προβλέψεις τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και του ΟΟΣΑ συγκλίνουν με αυτές του Υπουργείου Οικονομικών, ως προς τον ισχυρό ρόλο που πρόκειται να έχει η ιδιωτική κατανάλωση το 2019 στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Μάλιστα οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ελαφρώς πιο αισιόδοξες από αυτές του Υπουργείου (1,3% σε σχέση με πρόβλεψη του ΥΠΟΙΚ για 1,0%). Σημαντικά πιο αισιόδοξες είναι οι πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις επενδύσεις (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου), οι οποίες ανεβάζουν τον πήχη στο +10,1%, σε σύγκριση με αύξηση κατά 3,9% που εκτιμά το ΥΠΟΙΚ. Αντίθετα, για τον ΟΟΣΑ η προοπτική για αύξηση των παγίων επενδύσεων είναι πλήρως διαφοροποιημένη· προβλέπει αναιμική αύξηση κατά μόλις 1,2%.

⁵⁸ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/newprocedureforprojections200912en.pdf?917c588c190f66c694c463d2cee934d4>

⁵⁹ Βλ. Έκφραση γνώμης του ΕΔΣ για α) τις μακροοικονομικές προβλέψεις που στηρίζεται το Ελληνικό Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019-2022 β) τις Μακροοικονομικές & Δημοσιονομικές Προβλέψεις του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2020-2023.

⁶⁰ Όπ.π εδάφια για τους «κινδύνους».

Στον αντίποδα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΟΟΣΑ θεωρούν το σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών για την άνοδο των εξαγωγών ελαφρώς αισιόδοξο. Οι εκτιμήσεις τους για την αύξηση των εξαγωγών περιορίζονται σε αύξηση κατά 4,7% και 5,3% σε σχέση με αύξηση 5,9% που προβλέπει το Υπουργείο. Τέλος, οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εισαγωγές υιοθετούν μιαν αύξηση 5,7% και είναι δηλαδή πιο συγκρατημένες από αυτές του Υπουργείου Οικονομικών. Αντίθετα, ο ΟΟΣΑ θεωρεί ότι οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών θα επιβραδυνθούν το 2019 καθώς θα αυξηθούν μόλις κατά 2,8%.

Πίνακας 19: Προβλέψεις για την ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ

Συνιστώσες ΑΕΠ (σταθερές τιμές 2010)	2019
Ιδιωτική κατανάλωση	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹ (Μάιος 2019)	1,3%
ΟΟΣΑ ² (Μάιος 2019)	1,0%
Υπ. Οικονομικών ³ (Απρίλιος 2019)	1,0%
Δημόσια κατανάλωση	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	3,1%
ΟΟΣΑ	2,3%
Υπ. Οικονομικών	1,6%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	10,1%
ΟΟΣΑ	1,2%
Υπ. Οικονομικών	3,9%
Εξαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	4,7%
ΟΟΣΑ	5,3%
Υπ. Οικονομικών	5,9%
Εισαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	5,7%
ΟΟΣΑ	2,8%
Υπ. Οικονομικών	3,5%

Πηγές:

1. *European Economic Forecast, spring 2019*, European Commission, Μάιος 2019.
2. OECD (2019), *OECD Economic Outlook 105 Database*, Greece, Μάιος 2019.
3. Πρόγραμμα Σταθερότητας, ΥΠΟΙΚ, Απρίλιος 2019.

Ως προς τους λοιπούς βασικούς μακροοικονομικούς δείκτες της ελληνικής οικονομίας (Πίνακας 20) παρατηρείται σχετική σύγκλιση. Η μεγαλύτερη απόκλιση, όπως είναι αναμενόμενο, προκύπτει στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών. Το Υπουργείο Οικονομικών προβλέπει για το 2019 πλεόνασμα της τάξης του 0,8%, σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΟΣΑ που προβλέπουν έλλειμμα 1% και 1,3%, αντίστοιχα. Μάλιστα το ΔΝΤ προβλέπει ακόμα μεγαλύτερη ανισορροπία στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών με έλλειμμα της τάξης του 2,7% του ΑΕΠ.

Κατά τα λοιπά οι φορείς καταλήγουν ότι: α) συγκρατημένα θετικός θα είναι ο ρυθμός του Εναρμονισμένου ΔΤΚ καθώς και ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ για το 2019, β) η ανεργία θα συνεχίσει να μειώνεται, θα εξακολουθήσει όμως σύμφωνα με τις

προβλέψεις να είναι αρκετά παραπάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και γ) η προβλεπόμενη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ για το 2019 θα συμβάλει στην περαιτέρω απομείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Πάντως ο ΟΟΣΑ εκτιμά ότι η αποκλιμάκωση θα είναι μικρότερη από αυτή που προβλέπει το Υπουργείο Οικονομικών για το 2019.

Πίνακας 20: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες

Δείκτες ανισορροπίας		2019
Ποσοστό ανεργίας (%)		
ΔΝΤ ¹	(Απρίλιος 2019)	18,5%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ²	(Μάιος 2019)	18,2%
ΟΟΣΑ ³	(Μάιος 2019)	18,1%
Υπ. Οικονομικών ⁴	(Μάιος 2019)	17,8%
Ακαθ. χρέος της ΓΚ (% του ΑΕΠ)		
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		174,9%
ΟΟΣΑ		177,8%
Υπ. Οικονομικών		170,6%
Αποπληθωριστής ΑΕΠ (ετ. % μεταβολή)		
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		1,1%
ΟΟΣΑ		0,6%
Υπ. Οικονομικών		1,1%
Εναρμονισμένος ΔΤΚ (ετ. % μεταβολή)		
ΔΝΤ		1,1%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		0,8%
ΟΟΣΑ		0,8%
Υπ. Οικονομικών		0,9%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)		
ΔΝΤ		-2,7%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή		-1,0%
ΟΟΣΑ		-1,3%
Υπ. Οικονομικών		0,8%

Πηγές:

1. *World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery*, IMF, Απρίλιος 2019.

2. *European Economic Forecast*, spring 2019, European Commission, Μάιος 2019.

3. OECD (2019), *OECD Economic Outlook 105 Database*, Greece, Μάιος 2019.

4. Πρόγραμμα Σταθερότητας, ΥΠΟΙΚ, Απρίλιος 2019.

3.3. Μακροοικονομικές αβεβαιότητες για το 2019

Ο ρυθμός μεγέθυνσης 2,3% που προβλέπει το ΥΠΟΙΚ συνιστά σαφή επιτάχυνση σε σχέση με το 2018 (1,9%). Ωστόσο εξακολουθούν να παραμένουν, τόσο εγχώριες όσο και εξωτερικές, εστίες αβεβαιότητας, οι επιπτώσεις των οποίων δεν είναι εύκολο να εκτιμηθούν εκ των προτέρων με ακρίβεια. Ειδικότερα:

Αναφορικά με το εξωτερικό περιβάλλον, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για ενδεχομένη επιβράδυνση στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να επηρεάσει

αρνητικά τόσο τις ελληνικές εξαγωγές προϊόντων προς την Ευρώπη, όσο και τις τουριστικές εισπράξεις από τους Ευρωπαίους τουρίστες στην Ελλάδα. Με δεδομένο ότι πάνω από το 1/3 των ελληνικών εξαγωγών κατευθύνεται στην Ευρώπη, ενώ σχεδόν οι μισές τουριστικές εισπράξεις προέρχονται από Ευρωπαίους πολίτες, μια πιθανή κάμψη στην ευρωπαϊκή οικονομική δραστηριότητα θα έχει άμεσο αντίκτυπο στη μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, η αναμενόμενη ανάκαμψη της τουριστικής αγοράς στην Τουρκία θα δημιουργήσει περαιτέρω πιέσεις στις ελληνικές τουριστικές εισπράξεις.

Ακόμη, εξακολουθεί να υπάρχει ο κίνδυνος γενικευμένης χρηματοπιστωτικής αστάθειας στην Ευρώπη στην περίπτωση «άτακτης εξόδου» του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με δεδομένο ότι περίπου το 15% των τουριστικών εισπράξεων προέρχονται από πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου⁶¹ μία «άτακτη έξοδος» θα επηρέαζε αρνητικά το ελληνικό ισοζύγιο υπηρεσιών.

Ενδεχόμενη κλιμάκωση των πολιτικών εμπορικού προστατευτισμού θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στο διεθνές εμπόριο και στην παγκόσμια οικονομία γενικότερα, λειτουργώντας ως ανασχετικός παράγων για τις ελληνικές εξαγωγές.

Τέλος, η εξωτερική αβεβαιότητα τροφοδοτείται και μπορεί να ενταθεί από τις απρόβλεπτες επιπτώσεις των κρίσιμων γεωπολιτικών εξελίξεων στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου. Επισημαίνεται ειδικά η ένταση που αναπτύσσεται μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου, σχετικά με το θέμα της κυπριακής «Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης» (ΑΟΖ).

Σε ό,τι αφορά το εγχώριο περιβάλλον, το υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων που υπάρχει στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα («κόκκινα δάνεια») μπορεί να επηρεάσει αρνητικά αφενός την κεφαλαιακή επάρκεια και την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών και αφετέρου να περιορίσει τις τραπεζικές πιστώσεις προς τις ελληνικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Σε κάθε περίπτωση η επιτάχυνση της επίλυσης του ζητήματος μπορεί να δώσει ώθηση στις τραπεζικές πιστώσεις και κατά συνέπεια να επιταχύνει επενδύσεις και κατανάλωση.

⁶¹ Βλ. Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, «Μακροοικονομικές & Δημοσιονομικές Εξελίξεις» τεύχος 4, Ιούνιος 2018.

